

Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі
Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беруді дамытудың ұлттық
орталығы

Қазақстан Республикасының Жоғары оқу орындарында Болон
процесінің параметрлерін іске асыру туралы талдамалық есеп

Аналитикалық есеп

(1 блок , 7 пункт)

Астана қ., 2023

Мазмұны

Кіріспе	3-5
"Болон бағдаршамы" әдісі бойынша ЕЖББК-2020 баяндамасы бойынша Қазақстанның деректерін қысқаша талдау	6-15
ЖОО бөлінісінде және білім деңгейлері бойынша соңғы 3 жылдағы Қазақстанның жоғары білім беру жүйесін талдау (2021-2022-2023 жж.)	18
Білім беру сапасын қамтамасыз ету (МВО және Әуе қорғанысы бағдарламаларын іске асыратын, оның ішінде институционалдық аккредиттеуі бар, оның ішінде шетелдік аккредиттеу агенттіктерінде де жоғары оқу орындарының саны) Студенттердің сапаны сыртқы қамтамасыз ету жүйесіне тартылуы (институционалдық және мамандандырылған аккредиттеуге қатысатын студенттердің саны мен Қатысу нысаны) Сапаны қамтамасыз ету процесіне халықаралық қатысу деңгейі (халықаралық сарапшылардың аккредиттеу агенттіктерінің жұмысына қатысу саны мен нысаны) Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламаларының тізіліміне сәйкес білім беру бағдарламалары Профессор-оқытушылар құрамы Білім алушылар контингенті Diploma Supplement-ті 2023 жылға беру Аз ұсынылған топтардың оқуға қол жетімділігін қолдау және аз ұсынылған топтардың студенттерінің ұтқырлық бағдарламаларына ықпал ету	
Болон процесінің принциптерін іске асыру	42
Әлеуметтік өлшем (бітіруі, жұмысқа орналасуы, гендерлік аспектідегі студенттер контингенті, аз қамтылған, көп балалы, ерекше білім беру қажеттіліктері бар және ауылдық квота бойынша білім алушылар санатына жататын студенттер саны).	
Жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігін дамыту	59
Орталық Азия елдерінің білім беру нарығын талдау ДДСҰ дамыту жөніндегі іс-шаралар жоспарын іске асыру ДДСҰ-ны одан әрі дамыту бойынша ұсынымдар әзірлеу	
Орталық Азия елдерінің Білім министрлерінің конференциясын ұйымдастыру жөніндегі жұмысты үйлестіру Орталық Азия елдері ЖОО ректорларының форумын ұйымдастыру бойынша жұмысты үйлестіру Орталық Азия елдерінің азаматтары үшін стипендиялық бағдарламаны іске асыру жөніндегі жұмысты үйлестіру Орталық Азия елдерінің ПОҚ және білім алушыларының академиялық алмасуын іске асыру және студенттер қауымдастығын құру жөніндегі жұмысты үйлестіру Біліктілікті тану жөніндегі ұйымдар қауымдастығын құру жөніндегі жұмысты үйлестіру	
Қорытындылар	77
Болон процесінің параметрлерін жақсарту бойынша ұсыныстар	81

КІРІСПЕ

Қазақстан 2010 жылы Болон процесіне қосылған сәттен бастап жоғары білім беру жүйесі ЕЖББК елдерінің білім беру саласындағы параметрлері мен негізгі үрдістерін ескере отырып дамуда. Білім беру бағдарламаларының сапасын қамтамасыз ету, білім беруді интернационалдандыру, студенттер мен профессор-оқытушылар құрамының ұтқырлығын дамыту, біліктілік жүйесін жетілдіру саласында елеулі өзгерістер болды. Осы бағыттардағы білім беру жүйесін реформалау Болон процесінің ерекшеліктерін ғана емес, сонымен қатар білім беру жүйелерін дамытудың жалпы әлемдік тенденцияларын көрсетеді. Болон процесінің құралдарын іске асыру жоғары білім беруді интернационалдандыруға, білім беру сапасы мен қолжетімділігін арттыруға, жұмыс берушілер мен еңбек нарығын білім беру жүйесімен өзара іс-қимыл жасай отырып, ғылым мен білім берудің интеграциясын дамытуға ықпал етеді, жоғары оқу орындарының дербестігіне жәрдемдеседі.

Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беруді дамытудың ұлттық орталығы (бұдан әрі - орталық) жыл сайын институционалдық деңгейде Болон процесі қағидаттарының іске асырылуына мониторинг жүргізеді. Осы талдамалық есеп Қазақстанның жоғары оқу орындарында Болон процесінің параметрлерін енгізудің негізгі динамикасы мен дәрежесін білдіреді. Талдауда 2023 жылғы 1 қаңтар мен 30 қараша аралығында ЖОО арасында Орталық жүргізген мониторингтік зерттеулердің мәліметтері пайдаланылды, сондай-ақ 2021 және 2022 жылдардан бастап Болон процесінің параметрлерін іске асыруға салыстырмалы талдау жүргізілді. Жыл сайынғы талдамалық есеп қазақстандық жоғары білім мен ғылымдағы реформаларды іске асыру серпінін байқауға, Болон процесі қағидаттарын практикада енгізудің күрделілігін анықтауға, реформаларды іске асырудың артықшылықтарын айқындауға, одан әрі даму перспективаларын белгілеуге мүмкіндік береді. Қорытындылай келе, аналитикалық есепте Болон процесі принциптерінің раелиазия механизмдерін жақсарту бойынша қорытындылар мен ұсыныстар берілген.

2010 жылдан бастап Қазақстан Болон декларациясына қол қойған мемлекет ретінде Болон процесінің параметрлерін Жоғары білім беру жүйесіне белсенді енгізуде.

Қазақстан Болон процесінің ұйымдық құрылымдарының жұмысына белсенді қатысады:

- Болон процесінің бақылау тобының толық мүшесі (Bologna Follow-Up Group);
- 2022 жылдың 1 шілдесінен 31 желтоқсанына дейін Чехиямен және 2014 жылы 1 қаңтардан 30 маусымға дейін Грекия Республикасымен бірлесіп BFUG тең төрағасы болған;
- консультативтік қатысушы - 8 халықаралық ұйым. Оларға Еуропа Кеңесі, ЮНЕСКО, Еуропалық университеттер қауымдастығы (EUA), еуропалық жоғары оқу орындары қауымдастығы (EURASHE), Еуропалық студенттер одағы (ESU), жоғары білім берудегі сапаны қамтамасыз ету жөніндегі Еуропалық қауымдастық (ENQA), Education International және business EUROPE кіреді.

Болон процесін іске асыру жоғары білім беруді дамытудың міндетті, ұсынымдық және факультативтік параметрлерін жүзеге асыруды көздейді. Қазіргі таңда Қазақстанда барлық параметрлер енгізілді.

Қазақстанның жоғары білім беру жүйесінде бакалавриат, магистратура, PhD докторантура және докторантурадан кейінгі бағдарламалар бойынша кадрлар даярлаудың үш деңгейлі моделі іске асырылуда, ECTS-пен салыстыруға болатын ұлттық кредиттік жүйе бар.

Қазақстанда қабылданған Жоғары білім біліктілігінің ұлттық шеңбері жоғары білім берудің еуропалық кеңістігінің біліктілік шеңберімен үйлесімді.

Болон процесіне қатысу отандық білім беру сапасын еуропалық стандарттарға сәйкес келтіруге мүмкіндік берді. Сапаны қамтамасыз етудің сыртқы жүйесі институционалдық және білім беру бағдарламаларын аккредиттеу тетігі арқылы іске асырылады. Ол тәуелсіз бәсекелестік ортаға берілді. Қазіргі уақытта Қазақстанда тәуелсіз аккредиттеу өз қарқынын алды. Аккредиттеу еуропалық жоғары білім беру кеңістігінде – ESG-2015 сапаны қамтамасыз ету жөніндегі нұсқаулыққа негізделген стандарттар мен рәсімдер бойынша жүргізіледі. Институционалдық және мамандандырылған аккредиттеуді 12 аккредиттеу агенттігі жүзеге асырады, оның ішінде 6 – шетелдік агенттіктер.

Студенттердің, мамандардың және бағдарламалардың академиялық ұтқырлық көрсеткіштері артты, шетелдік жоғары оқу орындарымен бірлескен Екі дипломдық және білім беру бағдарламалары белсенді енгізіле бастады, бұл, әрине, халықаралық стандарттарды енгізу есебінен қазақстандық білім беру сапасын арттырды. Республикалық бюджет шеңберінде де, ЖЖОКБҰ-ның бюджеттен тыс қаражаты есебінен де ҚР ЖОО-ның шетелдік мамандарын белсенді тарту есебінен білім алушылардың халықаралық ғылыми қатысуын арттыру процесі жүріп жатыр.

Барлық ЖЖОКБҰ-ға академиялық еркіндік берілді, олар білім беру бағдарламаларының мазмұнын, оқытушыларға қойылатын біліктілік талаптарын дербес айқындайды, оқу жүктемесінің дербес әзірленген нормалары, еңбекақы төлеу нысандары мен мөлшері және т. б. негізінде білім беру қызметін жүзеге асырады. Жоғары оқу орындары Diploma Supplement (DS) – Еуропалық үлгідегі дипломға қосымша қосымшасымен өз үлгісіндегі дипломдар береді, бұл қазақстандық жоғары оқу орындары түлектерінің еуропалық біліктіліктерге сәйкестігіне біліктілігін растайды және Қазақстанның жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесінің Еуропаның білім беру жүйелерімен табысты үйлескендігін куәландырады.

Бірқатар жоғары оқу орындары негізгі бағдарламамен (Major) қатар қосымша білім беру бағдарламаларын (Minor) ұсынады. Бұл білім беру бағдарламалары (пәнаралық бағдарламалар) Еңбек нарығының қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін бірнеше негізгі мамандықтар, кәсіптік салалар немесе білім салалары бойынша оқыту дағдылары мен нәтижелеріне қол жеткізуге бағытталған, бұл Қазақстанның жоғары оқу орындарын оқытудың икемді траекториясын тағы да растайды. Қатысқан әрбір университеттің пәнаралық бағдарламамен қамтылған кем дегенде бір кәсіби салада білім беру бағдарламаларын жүзеге асыруға лицензиясы болуы керек. Нәтижесінде, қос мамандық алу түлектің мансаптық таңдауы мен мүмкіндіктерін кеңейтеді, оның еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілігін арттырады және әр студенттің жеке қажеттіліктерін қанағаттандырады.

Студенттер білім беру процесін басқару процестеріне белсенді қатысады.

Студенттік өзін-өзі басқару органдары енгізілді. Студенттер жоғары оқу орындарының ғылыми кеңестерінің, жоғары оқу орындарының сапаны қамтамасыз ету жөніндегі комиссиясының құрамына кіреді. Қазақстан студенттерінің тәуелсіз Альянсы дербес жұмыс істейді. Сонымен қатар, 2022 жылы Қазақстанның ғылым және жоғары білім беру жүйесінде студенттік омбудсмен – студенттердің құқықтарын қорғау жөніндегі уәкілетті қызметкер пайда болды. Мұның бәрі жастардың құқықтық және саяси мәдениетін арттыруда үлкен рөл атқарады.

Білім беру бағдарламалары бойынша деректерді есепке алу және ақпараттандыру үшін "жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламаларының тізілімі" ақпараттық жүйесі пайдаланылады, бұл ата-аналар мен талапкерлерге үздік бағдарламаларды таңдауға мүмкіндік береді.

Қазақстандық жоғары оқу орындарының халықаралық академиялық рейтингтерге кіруі есебінен ҚР жоғары оқу орындарының халықаралық білім беру кеңістігінде танылу деңгейі артты. Нәтижелерге сәйкес QS WUR 2023 рейтингке 21 қазақстандық ЖЖОКБҰ2 кіреді. Сонымен қатар, 4 жоғары оқу орны Times Higher Education-қа кірді.

Қазақстандық жоғары оқу орындарының халықаралық академиялық рейтингтерге кіруі есебінен ҚР жоғары оқу орындарының халықаралық білім беру кеңістігінде танылу деңгейі артты. 2023 жылы QS World University ranking тізіміне Қазақстанның 21 ЖЖОКБҰ кірді. Қазақстанның жоғары оқу орындары арасында әлемдік рейтингті әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті басқарып, тізімнің 230-шы орнын иеленді. Одан кейін 355-ші орында Лев Николаевич Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті және 481-ші орында "Сәтбаев университеті".

Мұхтар Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті 611-620 орынға ие болды. Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу университеті 641-650 орында, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті 681-690 орында, Қожа Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті 781-790 орында. Тізімді Алматы технологиялық университеті (ATU) және Қарағанды технологиялық университеті — 801-850 орында, Евней Арстанович Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті — 851-900 орында, Дәулет Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік техникалық университеті және Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университеті-901-950 орында, КИМЭП — 951-1000 орында,

Қазақ университеті жалғастыруда халықаралық қатынастар және Абылай хан атындағы әлемдік тілдер мен Қазақ-Британ техникалық университеті - 1001-1200 орында.

Қорқыт ата атындағы Қызылорда университеті, Мұхаммед Хайдар Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті, Сәкен Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті, Сүлейман Демирел атындағы Университет, "Торайғыров университеті" және NARXOZ University — 1201-1400 жолдарда.

Бұған дейін 31 қазақстандық университет QS Emerging Europe and Central Asia University Rankings рейтингіне енгізілген болатын. Енді 10 қазақстандық университет Times Higher Education Impact Rankings-2023 рейтингіне енгізілді, олардың төртеуі жоғары бағамен ерекшеленді: Қазақ ұлттық университеті. Әл-Фараби, Сәтбаев Университеті, Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті және Назарбаев Университеті. Бұл қазақстандық университеттер әлемнің жетекші университеттерімен бәсекелеседі және халықаралық стандарттар мен заманауи талаптарға сәйкес білім береді.

Соңғы 3 жылда беделді рейтингте қазақстандық университеттер саны екі есеге өсті: 2018 жылы рейтингте 8 отандық жоғары оқу орны, 2021 жылы – 14, 2022 жылы - 16 жоғары оқу орны, 2023 жылы - 21 жоғары оқу орны болды.

Жыл сайын шетелдік студенттер саны артып келеді. Қазір қазақстандық жоғары оқу орындарында 26 мыңнан астам шетел азаматтары оқиды. 2019 жылдан бастап шетелдік студенттерді тарту үшін катализаторға айналған шетел азаматтары үшін стипендиялық бағдарлама іске асырылуда, жыл сайын 550 грант, оның ішінде Орталық Азия азаматтары үшін 150 грант бөлінеді. Жалпы, бүгінгі таңда Болон процесінің 173 негізгі көрсеткішінің 13-і Қазақстанның жоғары білім беру жүйесімен орындалды, бұл олардың параметрлерін сәтті имплементациялауды білдіреді.

Сонымен қатар, Қазақстанның жоғары білім беру жүйесі Болон процесінің қалған параметрлерін, білім туралы шетелдік құжаттарды автоматты түрде тану (10)3, бейресми және ақпараттық оқытуды тану (11)3, кредиттер мен гранттардың тасымалдануы (12)3, аз ұсынылған топтардың өкілдерін қолдау (13) сияқты көрсеткіштерді одан әрі іске асыру бойынша белсенді жұмыс жүргізуде) 3, бұл еңбек нарығының тез өзгеретін талаптары жағдайында өте маңызды.

Бейресми білім беру, микроквалификация, ресми және бейресми білім беруді тану тетігін қамтамасыз ету үшін Ұлттық біліктілік шеңберін өзектендіру, үздіксіз білім беру жүйесін қаржыландырудың тиімді тетіктерін әзірлеу, "күміс университеттер" моделін дамыту, индустриялық компаниялардың (корпоративтік университеттер және кәсіпорындардың оқу-курстық комбинаттары) біліктілігін арттырудың корпоративтік құрылымдарын дамыту бойынша ұсынымдар белсенді әзірленуде.

Сонымен қатар, Қазақстан 2021 жылы Жоғары білім берудің Орталық-Азия кеңістігін (ЦАПВО) құрудың бастамашысы болып табылады.

Орталық Азия жоғары білім кеңістігін құру идеясы 2020 жылы "өңірдегі жаһандық: Қазақстан Болон процесінде және ЕО жобаларында" халықаралық онлайн форумында айтылды 4.

2021 жылғы 17-18 маусымда Түркістан қаласында Орталық Азия елдерінің Білім министрлерінің "Жоғары білімнің Орталық Азия кеңістігі: өңірлік ынтымақтастық, Ұлттық реформалар" конференциясы өтті 5. Конференция Орталық Азия елдерінің Түркістан декларациясын қабылдауымен аяқталды. Декларацияда білім министрлері жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігін (ЦАПВО) құру туралы жариялады.

2022 жылғы 12-13 мамырда Алматы қаласында Орталық Азия елдері ректорларының Форумы өтті. Форумда Орталық Азия елдері жоғары оқу орындарының Альянсыб құрылды, ол өңірде жоғары білім беру жүйелерін дамыту, зияткерлік және ғылыми әлеуетті біріктіру мақсатында оларды жақындастыру және синхрондау жөніндегі диалог алаңына айналды, Қазақстанның 18 жоғары оқу орны, Қырғызстанның 15 жоғары оқу орны, Өзбекстанның 11 жоғары оқу орны және Тәжікстанның 7 жоғары оқу орны арасында екіжақты құжаттарға қол қойылды.

2022 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Болон процесінің бақылау Тобының Басқарушы кеңесінің құрамына кірді. А.ж. 1 шілде мен 31 желтоқсан аралығында Чехиямен бірге BFUG-ға тең төрағалық етті, бұл, әрине, қазақстандық жоғары білім беру жүйесінің имиджі мен танымалдылығының өсуінің көрсеткіші болып табылады. 2022 жылғы 5 қазанда Қазақстан BFUG кеңесінің кезекті отырысына алаң ұсынды. BFUG Кеңесінің отырысы Нұр-сұлтан қаласында Болон процесі хатшылығының Орталық Азиядағы тұрақты өкілдігінің ашылуымен аяқталды.

2022 жылғы 6 қазанда Нұр-сұлтан қаласында Орталық Азия ректорлары кеңесінің кеңейтілген отырысы өтті. Кеңейтілген отырыстың мақсаты жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігі контекстінде Болон процесінің озық тәжірибесін қайталау болды. Отырыс Болон процесі хатшылығының Тұрақты өкілдігінде жұмыс жүргізетін әрбір ОА елінің өкілдерін айқындаумен аяқталды.

Орталық Азия елдері ректорларының екінші форумы барысында Қазақстанның жоғары білім және ғылым министрі Саясат Нұрбек Қазақстанның басты бастамасы жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігі идеяларын ілгерілету болғанын атап өтті. "Қазіргі уақытта 2024 жылы Албанияның Тирана қаласында өткен Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің білім министрлері конференциясының күн тәртібіне ЗАПВО енгізу мәселесі пысықталуда. Сонымен қатар, біз Орталық Азия елдері министрлерінің жаһандық саяси форумына шақыруға бастамашылық жасадық", - деп атап өтті министр.

2023 жылғы 31 Қазанда онлайн форматта жоғары білім беру сапасын жақсарту мәселелерін талқылауға арналған жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігі елдері ЖОО ректорларының конференциясы өтті. Конференция аясында Орталық Азия елдерінің Білім министрлерінің конференциясын өткізетін қабылдаушы ел қағидаты бойынша ЦАПВО ауыспалы Бюросының жұмысын қарастыру ұсынылды.

Конференцияда Орталық Азия академиялық қоғамдастығының өкілдері жоғары білім сапасын жақсарту үшін өңір елдерінің қолданатын түрлі тәсілдерін талқылады. Конференцияның негізгі нәтижесі ОА елдерінде сапаны қамтамасыз ету жүйесін нығайтуға бағытталған қарар қабылдау болды. Қарар білім берудегі сапа стандарттарын жақсарту және өңірдегі білім берудің жоғары деңгейін қамтамасыз ету мақсатында Орталық Азия елдері арасындағы өзара іс-қимылға жәрдемдесу жөніндегі нақты қадамдар мен ұсынымдарды қамтиды.

1 <https://enic-kazakhstan.edu.kz/ru/accreditation/akkreditovannye-programmy-bakalavriata-1>

2 <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2022>

3 https://enic-kazakhstan.edu.kz/ru/bologna_process/kazakhstan-v-bolonskom-processe

4 <https://enic-kazakhstan.edu.kz/ru/post/67>

5 <https://enic-kazakhstan.edu.kz/ru/konferenciya-ministrov-obrazovaniya-stran-centralnoj-azii-centralno-aziatskoe-prostranstvo-vysshego-obrazovaniya-regionalnoe-sotrudnichestvo-nacionalnye-reformy/o-konferencii>

6 <https://iaar.agency/news/12-13-maya-2022-goda-proshel-mezhdunarodnyj-forum-rektorov-stran-centralnoj-azii>

"БОЛОН БАҒДАРШАМЫ" ӘДІСІ БОЙЫНША ЕЖББК-2020 БАЯНДАМАСЫ БОЙЫНША ҚАЗАҚСТАННЫҢ ДЕРЕКТЕРІН ҚЫСҚАША ТАЛДАУ»

- Әр көрсеткішке параметрдің іске асырылу деңгейі мен дәрежесін көрсететін белгілі бір түс беріледі:зеленый цвет обозначает высокий уровень реализации параметра;
- қызыл-параметрді іске асырудың нөлдік деңгейі немесе оның болмауы;
- ашық жасыл, сары, қызғылт сары-параметрді енгізудің аралық деңгейлері.

№	Көрсеткіш	2018-2019 жж. ҚР параметрлері көрсетілген 2020 ж. ЕЖББК есебі бойынша.		Көрсеткіш	Негіздеме (не істелді)	Жақсарту бойынша келесі қадамдар
		Цвет	Обоснование			
1	Білім берудің бірінші және екінші циклі		Барлық студенттер жоғары оқу орындарынан шыққан кезде бакалавр немесе магистр дәрежесін алады.	Көрсеткіш өзгерген жоқ		
2	Білім берудің үшінші циклі		Жыл сайын мемлекеттік тапсырыс есебінен 3-ші циклге қол жеткізу қамтамасыз етілді (PhD докторантура) көрсеткіш өзгерген жоқ	Жыл сайын мемлекеттік тапсырыс есебінен 3-ші циклге қол жеткізу қамтамасыз етілді (PhD докторантура) көрсеткіш өзгерген жоқ		
3	Ұлттық несие жүйесінің ECTS-пен салыстырылуы		Қазақстан елдер санатына жатады: * ECTS-пен салыстыруға болатын ұлттық несие жүйесі бар; • барлық жоғары оқу орындары оқу жүктемесін беру кезінде ECTS пайдаланады; * білім беру бағдарламалары және олардың компоненттері оқыту нәтижелерін ескере отырып сипатталады;	Көрсеткіш өзгерген жоқ		

			• жоғары оқу орындарын сыртқы бағалау кезінде министрлердің Ереван конференциясында бекітілген ECTS Пайдаланушы нұсқаулығы қолданылады.			
4	Diploma Supplement		Қазақстан diploma Supplement елдер санатына жатады түлектерге беріледі: * тегін негізде; * ағылшын тілінде; • * сұраныс бойынша (автоматты емес).	Көрсеткіш жақсарды	Diploma Supplement бакалавриат және магистратура түлектеріне беріледі: * тегін негізде; * ағылшын тілінде; * автоматты түрде.	Деректермен қауіпсіз және ашық алмасуды қамтамасыз ету мақсатында ҚР жоғары оқу орындарына білім туралы цифрлық құжаттарды/дипломды және оған қосымшаны/ Diploma Supplement (Рим коммюникесі 2020) беру жүйесін пысықтау қажет. • * Diploma Supplement-ке ҚР жоғары білім беру ҰБК электрондық ақпарат көзімен өзін-өзі сертификаттау рәсімінен өткені туралы ақпаратты қосу (дереккөзге сілтеме)
5	Жоғары білім біліктілігінің Ұлттық шеңберін (ҰБК) енгізу		ҰБК-ны имплементациялау барысында келесі кезеңдер аяқталды: 1. ҰБК-ны енгізу жоғары оқу орындарының, аккредиттеу агенттіктерінің және басқа органдардың рөлдері мен міндеттерін анықтаудан басталды. 2. Оқу бағдарламалары ВО ҰБК-ға енгізілген Оқыту нәтижелері негізінде қайта жобаланды 3. Барлық біліктіліктер ВО ҰБК-ға енгізілді. Өзін-өзі сертификаттау процедурасынан өту қажет.	Көрсеткіш жақсарды. Оң динамика бар.	Жоғары білім берудің ұлттық біліктілік шеңбері әзірленді және оның еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің біліктілік шеңберімен үйлесімділігі туралы есеп дайындалды. 2020 жылдың 15 қыркүйегінде есеп Болон процесінің хатшылығымен қабылданды және ENIC-NARIC1 сайтында орналастырылды.	• * * Ұлттық деңгейде ҰБК-мен айналысатын орган болуға тиіс.

					Ресми және бейресми білім беруді тану тетігін қамтамасыз ету үшін ұлттық біліктілік шеңбері өзектендірілді	
6	Сапаны сыртқы қамтамасыз ету жүйесін дамыту		Қазақстан елдер санатына жатады: - сапаны қамтамасыз етудің ұлттық жүйесі жұмыс істейді; - барлық жоғары оқу орындары сапаны тұрақты сыртқы бағалауға жатады; аккредиттеу агенттіктері еуропалық сапаны қамтамасыз ету жөніндегі Нұсқаулық (ESG) негізінде жұмыс істейді және EQAR-да тіркелген.	Көрсеткіш өзгерген жоқ		
7	EQAR-да тіркелген агенттіктердің сапасын трансшекаралық қамтамасыз ету		EQAR-да 46 әлемдік аккредиттеу агенттігі тіркелген. 2015 жылмен салыстырғанда 14 агенттік қосылды, олардың соңғысы Армения мен Қазақстанда орналасқан. Сапаны қамтамасыз ету жөніндегі екі ұлттық агенттік (НААР және НАОКО) EQAR-да тіркелген және ENQA мүшелері болып табылады.	Көрсеткіш өзгерген жоқ. Оң динамика бар.	Танылған аккредиттеу органдарының тізіліміне 12 агенттік кіреді, оның ішінде: * 6 қазақстандық (2 EQAR: арта және KEAҚҰ-да тіркелген) • * 6 шетелдік (4 EQAR-да тіркелген: FIBAA, ASIIN, MusiQuE, ACQUIN)	
8	Студенттердің сапаны сыртқы қамтамасыз ету жүйесіне қатысуы		ҚР студенттері сыртқы сапаны қамтамасыз етудің 5 деңгейінен 4 ке қатысады, * сыртқы бақылау топтарында; * өзін-өзі бағалау туралы есептерді дайындау кезінде; * сыртқы шолулар үшін шешім қабылдау процесінде; * кейінгі процедураларда.	Көрсеткіш жақсарды	ҚР студенттері сыртқы сапаны қамтамасыз етудің 5 деңгейінен 5 ке қатысады, * сыртқы бақылау топтарында; * өзін-өзі бағалау туралы есептерді дайындау кезінде; * сыртқы шолулар үшін шешім қабылдау процесінде; * кейінгі процедураларда; * сапаны қамтамасыз ету жөніндегі ұлттық	- Қазақстандық Аккредиттеу агенттіктеріне студенттерді сыртқы және ішкі сапаны қамтамасыз ету, оларды оқыту рәсімдеріне тарту бойынша ішкі стандарттарды әзірлеуді тапсырсын; - студенттік ұйымдармен меморандумдар мен келісімдерге қол қою арқылы студенттерді сапаны сыртқы қамтамасыз ету рәсімдеріне тартуды ресімдеу

					мекемелердің басқару құрылымдарында. Қазақстанның жоғары оқу орындарында студенттік өзін-өзі басқару органдары енгізілді, студенттер жоғары оқу орындарының ғылыми кеңестерінің құрамына кіреді. Студенттік омбудсмен-студенттердің құқықтарын қорғау жөніндегі уәкілетті қызметкер пайда болды.	
9	Сапаны қамтамасыз ету процесіне халықаралық қатысу деңгейі		Барлық жағдайларда келесі төрт аспект сақталады: * агенттіктер ENQA мүшелері немесе филиалдары болып табылады; * халықаралық әріптестер / сарапшылар сапаны қамтамасыз ету жөніндегі ұлттық органдарды басқаруға қатысады; * халықаралық әріптестер/сарапшылар бағалау топтарына мүше/бақылаушы ретінде қатысады; • * халықаралық әріптестер / сарапшылар келесі рәсімдерге қатысады	Көрсеткіш өзгерген жоқ		
10	Біліктілікті автоматты түрде тану		Шетелдік біліктілікті әділ мойындау Болон процесінің міндеті және ЕПББ іргелі құндылықтарының бір бөлігі болып табылады. Қазақстан жоғары білім беру біліктіліктерін автоматты түрде тану іске асырылмайтын ЕАБҰ-ның 29 елінің тізіміне кіреді.	Көрсеткіш жақсарды	Қазақстан жоғары білім беру біліктіліктерін автоматты түрде тану іске асырылмайтын ЕАБҰ-ның 29 елінің тізіміне кіреді. Осыған қарамастан, ТМД-ға кірмейтін ЕАБҰ елдеріндегі 3 деңгейдегі біліктілік автоматты түрде танылады. Бұдан басқа, білім туралы құжаттарды танудан	Қажетті қосымша шаралар: 1) шетелдік дипломдары оңайлатылған тәртіппен танылатын адамдар тобын кеңейту бөлігінде нормативтік құжаттарды жетілдіруге 2) білім туралы құжаттарды өзара тану туралы көпжақты және /немесе екіжақты

					босататын халықаралық шарттардың (келісімдердің) тізбесі (білім туралы құжаттарды тану қағидалары, сондай-ақ білім туралы құжаттары Қазақстан Республикасының аумағында танылатын, ҚР БҒМ м. а. 2021 жылғы 19 шілдедегі № 352 бұйрығымен бекітілген Шетелдік жоғары және (немесе) жоғары оқуорнынан кейінгі білім беру ұйымдарының тізбесі) бекітілді	келісімдердің тізімін кеңейтуге; 3) жоғары білімге жататын біліктілікті тану жөніндегі жаһандық Конвенцияға қол қоюға құқылы.; 4) Мемлекеттік қызмет көрсетудің электрондық құжат айналымының ашықтығы мен ашықтығын қамтамасыз етуге, тану рәсіміне өтініш беруден бастап бүкіл бизнес-процестің ішкі құжат айналымына дейін "білім туралы құжаттарды тану" Мемлекеттік қызметін толық автоматтандыруға, Мемлекеттік қызмет көрсетуді жеделдету үшін барлық қажетті ақпараттық жүйелерді біріктіруге; 5) өтініш берушінің Жеке кабинетіне және деректер базасына енгізе отырып, QR кодын алу арқылы білім туралы құжаттарды тану туралы куәліктерді беруді оңайлатуға (бұл құжаттың/тану туралы куәліктің телнұсқасын алу қажеттілігін болдырмайды); 6) Жоғары білім беру саласындағы біліктілікті тану туралы Азия-Тынық мұхиты өңірлік конвенциясына қол
--	--	--	--	--	--	--

						қоюға және ратификациялауға (Токио қ., 2011 ж.). студенттік ұтқырлықты кеңейту, жоғары білім беру саласындағы ынтымақтастықты дамыту, білім туралы құжаттарды тану саласында тәжірибе алмасу мақсатында 7)шетелдік білім беру ұйымдары берген білім туралы құжаттардың түпнұсқалығын растау процестерін жеделдету мақсатында студенттердің деректерін сандық сақтау бойынша Гронинген декларациясына қосылу мүмкіндігін зерделеу. . Гронинген декларациясының миссиясы кез-келген студенттің оқу нәтижелері туралы қағазбастылықсыз және ұзақ мерзімді сұраныстарсыз сенімді ақпарат алуға болатын ұтқырлық уақытының рухына өте дәл сәйкес келеді. Гронинген декларациясының мүшелері әлемнің әртүрлі елдерінен жүзден астам ұйым болып табылады.
--	--	--	--	--	--	---

11	Бейресми немесе ресми түрде алынған алдыңғы оқытуды тану		2018 жылдың соңында бейресми білім беретін танылған ұйымдардың тізбесіне енгізілген ұйымдар ұсынатын бейресми білім беру арқылы ересектер алған оқыту нәтижелерін тану қағидаларын (2018 жылғы 28 қыркүйектегі №508) және бейресми білім беретін ұйымдарды тану және бейресми білім беретін танылған ұйымдардың тізбесін қалыптастыру қағидаларын (2018 жылғы 28 қыркүйектегі №537) қабылдаумен 4 қазан 2018 ж.) Қазақстан бейресми жолмен алынған оқыту нәтижелерін тану тәсілдерін айқындады.	Көрсеткіш жақсарды оң динамика бар.	1. Өмір бойы оқыту тұжырымдамасы (үздіксіз білім беру) бекітілді-Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 8 шілдедегі № 471 қаулысы . 2. Бейресми білім беретін ұйымдарға қойылатын талаптар пысықталды. 3. Озық халықаралық тәжірибені, өңірлік және салалық ерекшеліктер мен еңбек ресурстарына қажеттіліктерді ескере отырып, үздіксіз білім беру жүйесін қаржыландырудың тиімді тетіктері әзірленді. 4. "Күміс университеттер" моделін дамыту бойынша ұсыныстар әзірленді. 5. Индустриялық компаниялардың біліктілігін арттырудың корпоративтік құрылымдарын дамыту бойынша ұсыныстар әзірленді. 6. ЖОО-лар үшін микро-біліктіліктерді анықтау, әзірлеу, іске асыру және тану бойынша ұсыныстар өзектендірілді. 7. Бейресми білім беру арқылы алынған оқыту	•* Ұлттық деңгейде алдыңғы оқытуды бағалау және тану жөніндегі басшылықты немесе саясатты белгілеу қажет ретінде 1) жоғары білім беру бағдарламаларына қолжетімділікке және 2) бағдарламаның кейбір талаптарынан біліктілік алу және/немесе босату үшін кредиттер бөлуге негізделуге тиіс. Сонымен қатар, бұл процедураларды уәкілетті орган үнемі қадағалап отыруы керек.
----	--	---	--	-------------------------------------	--	---

					нәтижелерін тану қағидалары бекітілді 4..1	
12	Несиелер мен гранттардың тасымалдануы		Несиелік ұтқырлықтың портативтілігі, бірақ географияға (ұлттық шектеулерге) және / немесе бағдарлама түрлеріне және / немесе оқу саласына немесе уақытқа байланысты кейбір шектеулермен. Дәрежелерге төзімділіктің болмауы немесе дәрежелерге төзімділікті қолдау үшін барлық негізгі шаралар қабылданбайды	Көрсеткіш жақсарды	Заңнамалық деңгейде игерілген білім беру оқу бағдарламаларын өзінің жоғары оқу орнында кредиттер түрінде немесе басқа жоғары оқу орнында оқуын жалғастыру үшін міндетті түрде қайта есептеу көзделген (ҚР БҒМ 20.04.2011 жылғы №152 "Кредиттік оқыту технологиясы бойынша оқу процесін ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы" бұйрығы) .	- Ішкі қаржылық қолдау несиелер үшін де, дәрежелер үшін де мобильді болуы керек; - Кредиттік оқыту технологиясы бойынша оқу процесін ұйымдастыру ережелерін жетілдіру.
13	Оқытуға қол жетімділікті қолдау аз ұсынылған топтар		Қол жеткізуді қолдау немесе ҚР жоғары біліміне аз ұсынылған топтардың қатысуын арттыру үшін мүмкін болатын 4 шараның 2 і қабылдануда:	Көрсеткіш жақсарды	Дамуында мүмкіндіктері шектеулі және халықтың әлеуметтік қорғалмаған топтарынан шыққан азаматтарға (жоғары оқу орындарына қабылдау кезіндегі квоталар , Стипендиялар , тамақтану, жатақхана , жол жүру, киім-кешек және т.б.) қаржылық көмек көрсетуде мемлекеттің міндеттемелері заңнамалық деңгейде бекітілген. Жыл сайын үшіншілік білім беруге аз ұсынылған топтардың қатысуына мониторинг жүргізіледі. Саясат тиімділігінің нәтижелері Қазақстан	- Аз ұсынылған топтардың білім алушылары үшін жағдайды жақсарту: - еліміздің барлық ЖЖОКБҰ-да арнайы оқулықтардың болуын қамтамасыз ету, -аз ұсынылған топтардың студенттерімен жұмыс бойынша оқытушылар үшін біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастыру, - аз ұсынылған топтардың

					Республикасының Білім беру жүйесінің жай күйі мен дамуы туралы Ұлттық баяндамада көрсетіледі.	студенттерінің қажеттіліктерін ескере отырып, білім беру бағдарламаларын жаңарту; • -ЖЖОКБҰ материалдық-техникалық базасын жақсарту.
14	Аз топтағы студенттердің ұтқырлық бағдарламаларын насихаттау		Ұтқырлық бағдарламасына аз топтағы студенттердің қатысуын арттыру мақсатында келесі шаралар қабылданды: - ұтқырлық бағдарламасына аз топтағы студенттердің қатысуына кешенді мониторинг жүргізіледі; - ұтқырлыққа аз топтағы студенттердің қатысуы бойынша сандық саясаттың міндеттері белгіленді; - нысанда қаржылық қолдау көрсетіледі: * Ұтқырлық бойынша нысаналы гранттар немесе * тасымалданатын нысаналы гранттар немесе * Студенттердің 50% - дан астамы ұсынатын жалпы тасымалданатын гранттар-Қазақстанда ұтқырлық бағдарламаларына аз ұсынылған топтардың қатысуына жәрдемдесетін нысаналы шараларды енгізу мақсатында ЖОО-лар үшін жоғары деңгейдегі ұсынымдар әзірленді төрт шараның екеуі қабылданды.	Көрсеткіш жақсарды	Әлеуметтік осал санаттағы білім алушылар сыртқы Шығыс академиялық ұтқырлық бағдарламасында мемлекет қаражаты есебінен іріктеу кезінде басым құқыққа ие. Мұндай білім алушылар тобының қатысу мониторингі жыл сайынғы талдамалық баяндамаларды дайындау шеңберінде жүргізіледі.	• Аз ұсынылған топтардың студенті санатына бағытталған мақсатты қаржыландыру; • Аз қамтылған топтардағы оқушылардың ұтқырлық бағдарламаларына қатысуына қатысты ұзақ мерзімді сандық мақсаттарға қол жеткізу жөніндегі іс-шаралар жоспарын әзірлеу.

15	Студенттердің академиялық ұтқырлығы		Қазақстан кіріс және шығыс ұтқырлығы ұлттық стратегияның бөлігі болып табылатын елдер санатына жатады. Нормативтік құқықтық актілер әзірленді. Жыл сайын Мемлекет білім алушыларды қолдау үшін қаржы бөледі.	Көрсеткіш өзгерген жоқ.		
16	Қызметкерлердің академиялық ұтқырлығы		Қазақстан персоналдың кіріс және шығыс ұтқырлығы ұлттық стратегияның бөлігі болып табылатын елдер санатына жатады. Нормативтік құқықтық актілер әзірленді. Жыл сайын Мемлекет білім алушыларды қолдау үшін қаржы бөледі.	Көрсеткіш өзгерген жоқ.		
17	Интернационалдандыру және ұтқырлық		Қазақстан жоғары білім беруді интернационалдандырудың ұлттық стратегиясына ие.			
18	Оқыту нәтижелерінің нарық қажеттіліктеріне сәйкестігі		Осы стратегияны қабылдаған жоғары оқу орындарының пайызы Қазақстанда 100% - ға тең.	Көрсеткіш өзгерген жоқ.	Білім және ғылым министрлігі мүдделі орталық атқарушы органдармен, жұмыс берушілермен және басқа да әлеуметтік әріптестермен өзара іс-қимыл жасай отырып, кадрларды даярлау бағыттарының жіктеуішін әзірлейді және бекітеді.	

БОЛОН ПРОЦЕСІНІҢ ПАРАМЕТРЛЕРІН ІСКЕ АСЫРУДЫ ТАЛДАУ ҚАЗАҚСТАНДА

Білім беру сапасын қамтамасыз ету

қазақстанда қр бғм жұмыс тобы әзірлеген сапаны қамтамасыз ету жүйесінің ұлттық моделі құрылды. Оған (1) сыртқы сапаны қамтамасыз ету жүйесі, (2) ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесі және (3) сапаны қамтамасыз ету жүйесін мемлекеттік басқару кіреді.

Сурет 1. Сапаны қамтамасыз етудің ұлттық моделі

<file:///C:/Users/125000870/Desktop/kobenova-g-i-kokson-mon-rk.pdf>

Бұдан басқа, жоғары білім берудің еуропалық жүйесіндегі жоғары білім беруді дамытудың жалпы стратегияларына, шеңберлері мен құралдарына сәйкес жоғары білім біліктілігінің ұлттық шеңбері әзірленді. Елдің барлық ЖЖОКБҰ сапаны тұрақты сыртқы бағалауға жатады, Қазақстанда танылған аккредиттеу органдарында аккредиттеуден өткен жоғары оқу орындарының өз үлгісіндегі дипломдарын беруі заң жүзінде бекітілген.

Сондай-ақ, аккредиттеу агенттіктері еуропалық сапаны қамтамасыз ету жөніндегі Нұсқаулық (ESG) негізінде жұмыс істейді және ұлттық деңгейде аккредиттеу органдарына EQAR-да тіркелу қажеттілігі туралы талап қойылады.

Аккредиттеу агенттіктері еуропалық сапаны қамтамасыз ету жөніндегі Нұсқаулық (ESG) негізінде жұмыс істейді және сапаны қамтамасыз ету жөніндегі аккредиттеу агенттіктерінің (EQAR) тізілімінде тіркелген.

Заңнамаға сәйкес Қазақстанда 3 тізілім қалыптастырылды:

- Танылған аккредиттеу органдарының тізілімі (1-тізілім);
- Аккредиттелген білім беру ұйымдарының тізілімі (2-тізілім);
- Аккредиттелген білім беру бағдарламаларының тізілімі (3-тізілім) (қараңыз

<https://enic-kazakhstan.edu.kz/ru/accreditation/documents#>)

Танылған аккредиттеу органдарының тізіліміне 12 аккредиттеу агенттігі кіреді: 6 қазақстандық (IAAR, IQAA, KAZSEE, ARQA, ECAQA, YBOA) және 6 шетелдік агенттік (Германия агенттіктері – ASIIN, FIBAA, ACQUIN, Бельгия агенттігі – MusiQuE, АҚШ агенттіктері – ACBSP, ABET).

2023 жылға арналған аккредиттелген білім беру ұйымдарының тізіліміне 103 ЖЖОКБҰ кіреді(2023- 103, 2022- 102, 2021 -101), 574 колледждер (2023- 574, 2022 – 576, 2021 – 567), 154 қосымша білім беру ұйымдарының (2023- 154, 2022- 80, 2021 – 69).

Көріп отырғаныңыздай, жалпы аккредиттелген білім беру ұйымдарының саны 2021 жылдан бастап соңғы 3 жылда 2021 жылмен салыстырғанда небәрі 2 позицияға шамалы өсті, бұл өсімнің тұрақты серпінін көрсетеді. Сондай – ақ, біз 2022 жылы жоғары оқу орындарының тізілімінде өсудің оң динамикасын байқаймыз, атап айтқанда 2023 жылға аккредиттелген 1 аккредиттелген ЖОО-дене шынықтыру және бұқаралық спорт Академиясын қосуды ескере отырып, біртіндеп өсуді байқаймыз.

Тізілім деректері бойынша білім беру бағдарламаларын талдау

ББ тізілімін қалыптастыру Техникалық және мазмұнды сараптама жүргізу арқылы білім беру бағдарламаларының сапасын бағалауға мүмкіндік берді.

Тізілімге енгізілген білім беру бағдарламалары Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрінің 2022 жылғы 20 шілдедегі № 2 бұйрығымен бекітілген Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарына (бұдан әрі - МЖМБС) сәйкес келуге тиіс.

"Педагогикалық ғылымдар" білім беру саласының кадрларын даярлауға қатысты - ҚР Білім Министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың, бастауыш, орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарын ескере отырып, МЖМБС білім беру бағдарламасының сәйкестігі қажет.

"Денсаулық сақтау" кадрларын даярлау бағыты бойынша тізілімге енгізілген білім беру бағдарламасының Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2022 жылғы 4 шілдедегі бұйрығымен бекітілген Денсаулық сақтау саласындағы білім беру деңгейлері бойынша Мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарға сәйкестігі қажет. 2023 жылғы қарашадағы тізілім мазмұнын талдау мыналарды көрсетті:

Тізілімге 8300 білім беру бағдарламасы енгізілген, оның ішінде деңгейлер бойынша:

- бакалавриат-4004 ОП;
- магистратура-3431 ББ;
- докторантура - 840 ОП;
- Педагогикалық қайта даярлау жөніндегі бағдарламалар - 25 ОП. **Сурет 2**

Білім беру салалары бойынша білім беру бағдарламаларының саны келесідей:

- 1) Педагогикалық Ғылымдар -1655 ОП;
- 2) Өнер және гуманитарлық ғылымдар - 801 ОП;
- 3) Әлеуметтік ғылымдар, журналистика және ақпарат - 336 ББ;
- 4) Бизнес, басқару және құқық-1674 ББ;

- 5) жаратылыстану ғылымдары, математика және статистика-515 ОП;
- 6) Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар" - 553 ОП;
- 7) инженерлік, өңдеу және құрылыс салалары - 1486 ОП;
- 8) Ауыл шаруашылығы және биоресурстар - 236 ОП;
- 9) Ветеринария - 46 ОП;
- 10) денсаулық сақтау - 625 ОП;
- 11) қызметтер -367 ББ;
- 12) ұлттық қауіпсіздік және әскери іс - 6 ОП.

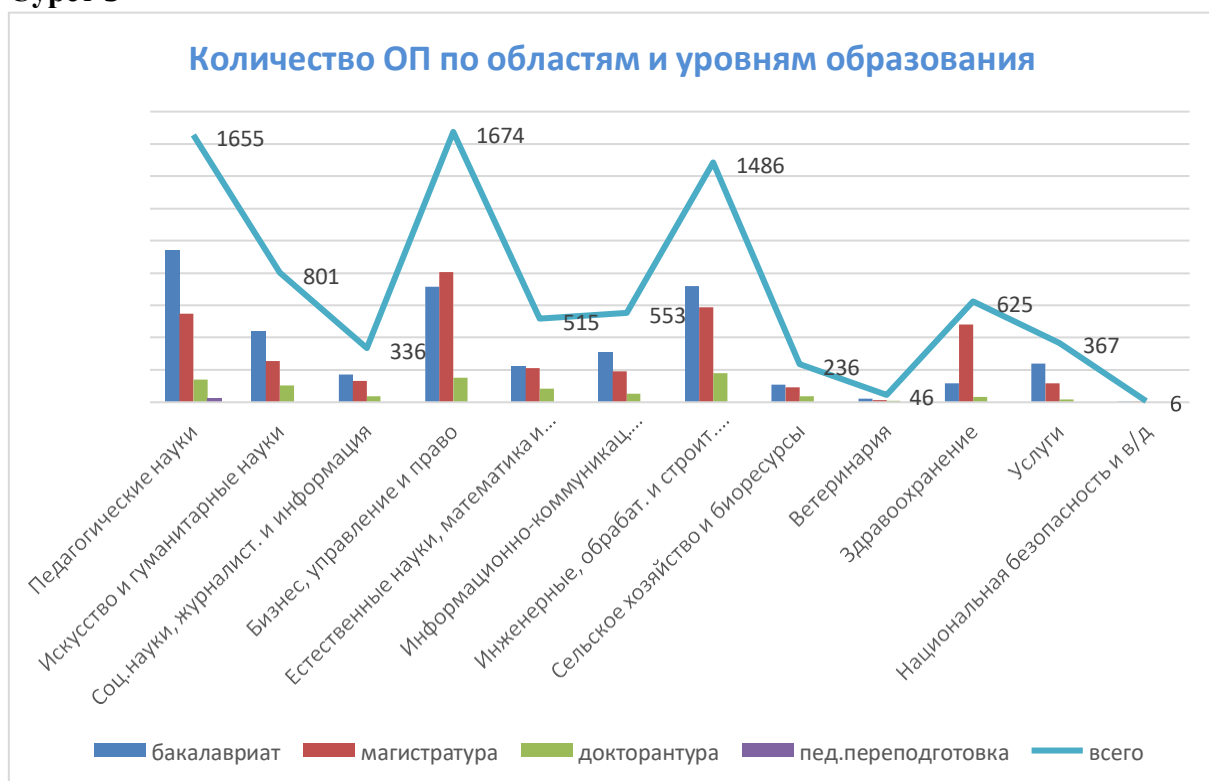
Жоғары және/немесе жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдары тізілімге енгізген білім беру бағдарламаларын талдау келесі дайындық салалары бойынша ББ-ның ең көп санын көрсетті:

- 1) барлық бағдарламалардың бестен бір бөлігін немесе 20,2% - ""Бизнес, басқару және құқық" білім беру саласы бойынша ББ алады – 1674 ББ;
- 2) "Педагогикалық Ғылымдар" - 1655 ББ немесе 20 %;
- 3) "Инженерлік, өңдеу және құрылыс салалары" - 1486 ОП (18 %);
- 4) "Өнер және гуманитарлық ғылымдар" - 801 ОП (9,7 %);
- 5) "Денсаулық сақтау" - 625 ОП (7,5 %).

Білім беру салалары мен деңгейлері бөлінісінде тізілімдегі білім беру бағдарламаларының саны бойынша ақпарат 1-кестеде келтірілген.

Білім беру салалары мен деңгейлері бөлінісінде тізілімдегі білім беру бағдарламаларының саны бойынша салыстырмалы деректер келесі диаграммада келтірілген.

Сурет 3

1-кесте-2023 жылғы 8 қарашадағы облыстар мен білім деңгейлері бөлінісіндегі тізілімдегі ББ Саны

Коды	Білім беру салалары Бакалавриат	Бакалавриат	Магистратура/ резидент.	Докторант.	Педаг. қайта даярлау	Жалпы
01	Педагогикалық ғылымдар	941	549	140	25	1655

02	Өнер және гуманитарлық ғылымдар	439	256	106		801
03	Әлеуметтік. ғылымдар, журналистика және ақпарат	170	131	35		336
04	Бизнес, басқару және құқық	714	808	152		1674
05	Жаратылыстану ғылымдары, математика және статистика	222	210	83		515
06	Ақпараттық-коммуникациялық. технология	312	190	51		553
07	Инженерлік, өңдеу. және салады. салалар	718	587	181		1486
08	Ауыл шаруашылығы және биоресурстар	108	92	36		236
09	Ветеринария	22	14	10		46
10	Денсаулық сақтау	115	479	31		625
11	Қызметтер	238	114	15		367
12	Ұлттық қауіпсіздік және б / б	5	1	0		6
	Жалпы	4004	3431	840	24	8300

"12 ұлттық қауіпсіздік және әскери іс" саласы бойынша ББ ең аз саны-6 ББ немесе 0,08%. Осы сала бойынша дайындықты "Қоғамдық қауіпсіздік" бағыты бойынша 4 жоғары оқу орны жүзеге асырады: бакалавриат - жоғары оқу орындары іске асыратын 5 ББ: Alikhan Bokeikhan University (1), Қазақ ұлттық университеті.әл-Фараби (1), Д.А. Қонаев атындағы Еуразиялық Заң Академиясы (2), Батыс Қазақстан инновациялық-технологиялық университеті (1); магистратура-1 ОП (7m12301 құқық қорғау қызметі, ҚазҰУ.әл-Фараби).

Сатылатын ББ саны бойынша алғашқы ондыққа ЖОО кіреді:

- 1) Қазақ ұлттық университеті. әл - Фараби 577
- 2) Еуразия ұлттық университеті. Л. Н. Гумилева 314
- 3) Оңтүстік Қазақстан университеті. М. Әуезов 300
- 4) Абай атындағы ҚазҰПУ 255
- 5) ҚазҰТЗУ университеті. Қ. И. Сәтбаев 210
- 6) М. Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті 191
- 7) Академик Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті 191
- 8) Торайғыров университеті 174
- 9) Қазақ ұлттық аграрлық зерттеу. университет 172
- 10) Солтүстік Қазақстан университеті.М. Қозыбаева 170

Құзыреті еңбек нарығында сұранысқа ие болатын кадрларды даярлау жоғары оқу орындарының негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Сондықтан болашақ түлектің моделін дұрыс болжау маңызды. Бұл мәселеде стейкхолдерлермен шоғырландыру өте маңызды. Жұмыс берушілердің, стратегиялық серіктестердің қажеттіліктерін өзгерту ОР мақсаттарын, оқу жоспарларын түзетуді талап етеді, бұл білім беру бағдарламаларын жаңартуға әкеледі.

Тізілімде 6498 ОП (78,3%) жаңартылды. Кәсіби стандарттар негізінде 2937 ОП (35,4%) әзірленді және Тізілімге енгізілді.

2020 жылы "Қазақстан Республикасындағы жаңа кәсіптер мен құзыреттер атласы" бекітілді. Атлас базасында жоғары оқу орындары болашақ еңбек нарығының талаптарын ескере отырып, білім беру бағдарламаларын әзірлейді және жаңартады.

Қазіргі уақытта тізілім деректері бойынша 509 ББ жаңа кәсіптер атласынан 191 кәсіппен, оның ішінде салалар бөлінісінде корреляцияланады:

Энергетика-82 ОП;
 Мұнай және газ-18 ОП;
 Тау-кен металлургия кешені-20 ОП;
 Машина жасау-49 ОП;
 Құрылыс-92 ОП;
 Көлік және логистика-44 ОП;
 Ақпараттық технологиялар-145 ОП;
 Ауыл шаруашылығы-25 ОП;
 Туризм – 34 ОП.

Тізілімге 334 инновациялық ОП немесе 4,03 % енгізілген.

Инновациялық бағдарламалардың негізгі бөлігі бакалавриат деңгейінде – 218 ОП (65,3 %), магистратура – 102 ОП (30,5 %), докторантурада-14 ОП (4,2%) әзірленді.

Педагогикалық қайта даярлау бағдарламалары.

Қазіргі уақытта тізілімге педагогикалық қайта даярлау бойынша 25 бағдарлама енгізілді, 6 бағдарлама жаңартылды. Бұл бағдарламаларды келесі ЖЖОКБҰ әзірледі:

Кесте 2

№	ЖЖОКБҰ (әзірлеуші)
1	Оңтүстік Қазақстан университеті. М. Әуезова
2	Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті
3	Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты
4	Ілияс Жансүгіров атындағы Жетісу университеті
5	Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті
6	Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
7	Ш. Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті
8	Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті
9	М. Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті
10	Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университеті
11	Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті
12	Қызылорда ашық университеті
13	Еуразия ұлттық университеті. Л. Н. Гумилева
14	Солтүстік Қазақстан университеті. М. Қозыбаева
15	Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті
16	Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университеті
17	А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті
18	Астана халықаралық университеті
19	Сүлейман Демирел атындағы Университет
20	Alikhan Bokeikhan University
21	Әлкей Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті
22	Қазақ ұлттық университеті. әл-Фараби
23	Академик Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
24	Батыс Қазақстан инновациялық-технологиялық университеті
25	Ш. Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті

2023 жылы:

- 665 ББ тізіліміне енгізілген, оның ішінде кәсіби стандарттар негізінде - 241 ББ;
- жаңартылған – 4762 ОП, оның ішінде кәсіби стандарттар негізінде-2658 ОП.

Есепті жылдың 2-ші жартыжылдығында: 462 ББ тізіліміне енгізілді, оның ішінде кәсіптік стандарттар негізінде – 233 ББ; жаңартылды - 3259 ББ, оның ішінде кәсіптік стандарттар негізінде – 1801 ББ.

Бағдарламаны жаңартуды жоғары оқу орындары білім беру қызметтері нарығында оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатында жүргізеді.

Тізілімдегі ОП жаңартудың негізгі себептері:

- оқу жоспарларына жаңа пәндерді енгізу;

-кәсіптік стандарттарға, жаңа кәсіптер атласына сәйкес жұмыс берушілердің, білім алушылардың, халықаралық аккредиттеу агенттіктерінің ұсынымдарына байланысты, сондай-ақ шетелдік әріптес жоғары оқу орындарымен бірлескен және екі дипломдық білім беру бағдарламаларын ашу мақсатында пәндер бойынша оқу мақсаттарын, нәтижелерін өзгерту немесе түзету;

- ББ-ны МЖМБС-қа сәйкес келтіру;

- пәндердің саны мен еңбек сыйымдылығын өзгерту/қосу.

Есепті жылы Дүниежүзілік банктің"ҚР педагогикалық әлеуетін күшейту" жобасы шеңберінде әзірленген 27 ББ тізіліміне енгізілді

Кесте 3

№	ББ атауы	ЖЖОҚБҰ (Әзірлеуші)
1	6B01709 ШЕТ ТІЛДЕРІ (ІР)	Академик Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
2	6B01708 АҒЫЛШЫН ТІЛІ (ІР)	
3	6B01710 ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ (ІР)	
4	6B01707 ОРЫС ЖӘНЕ ОРЫС ЕМЕС МЕКТЕПТЕРДЕГІ ОРЫС ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ (ІР)	
5	6B01422 ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ ЖӘНЕ СПОРТ (ІР)	Павлодар педагогикалық университеті. Әлкей Марғұлан
6	6B01507 ИНФОРМАТИКА (ІР)	Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
7	7M01509 САНДЫҚ ПЕДАГОГИКА (ІР)	
8	6B01420 ЕҢБЕККЕ БАУЛУ ЖӘНЕ КӘСІПКЕРЛІК НЕГІЗДЕРІ (ІР)	
9	6B01402 МУЗЫКАЛЫҚ БІЛІМ (ІР)	
10	6B01501 МАТЕМАТИКА (ІР)	
11	6B01504 ФИЗИКА (ІР)	
12	6B01901 АРНАЙЫ ПЕДАГОГИКА (ІР)	
13	6B01416 КӨРКЕМДІК БІЛІМ (ІР)	
14	6B01515 ГЕОГРАФИЯ (ІР)	
15	7M01908 АРНАЙЫ ПЕДАГОГИКА: АУТИЗМ СПЕКТРІ БҰЗЫЛҒАН БАЛАЛАРДЫ СҮЙЕМЕЛДЕУ (ІР)	
16	6B01802 (ІР) ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГИКА	Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті
17	7M01103 (ІР) БІЛІМ БЕРУДЕГІ МЕНЕДЖМЕНТ ЖӘНЕ КӨШБАСШЫЛЫҚ	
18	7M01104 (ІР) БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЗЕРТТЕУЛЕР	
19	6B01603 ТАРИХ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ЗЕРТТЕУЛЕР (ІР)	Қ. Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті
20	6B01535 ЖАРАТЫЛЫСТАНУ (ІР)	Махамбет Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті
21	6B01533 БИОЛОГИЯ (ІР)	
22	6B01534 ХИМИЯ (ІР)	
23	6B01302 БАСТАУЫШ БІЛІМ (ІР)	А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті
24	6B01202 МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ (ІР)	

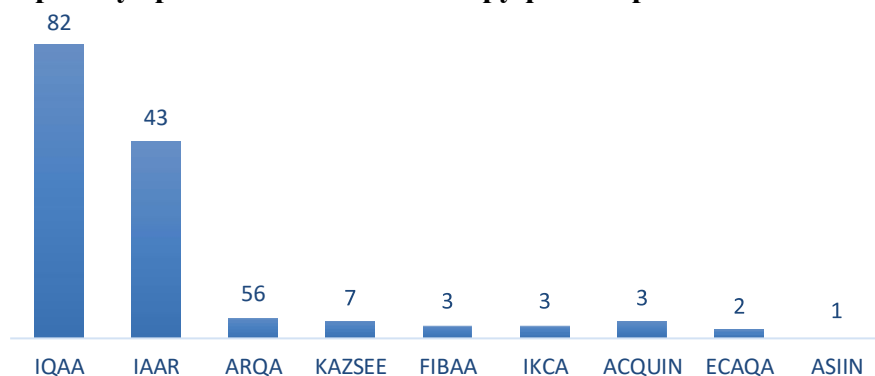
25	6B01903 ЕРТЕ ҚОЛДАУ ПЕДАГОГИКАСЫ (IP)	Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университеті
26	6B01904 ЭРГОПЕДАГОГИКА (IP)	
27	6B01103 (IP) ПСИХОЛОГИЯСЫ	Ы. Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институты

Семей қаласының Шәкәрім атындағы университетінің "7m01104 оқыту бағдарламаларының дизайны (IP)" жобалық ББ қазіргі уақытта сараптамада.

Институционалдық аккредиттеу 103 ЖЖОКБҰ немесе азаматтық жоғары оқу орындарының жалпы санының 100% (103), оның ішінде ерекше мәртебесі бар жоғары оқу орындары – 11 (100%); мемлекеттік КЕАҚ – 29 (100%), АҚ – 16 (100%), Халықаралық – 1 (100%); жеке – 46 (100%)%.

Басым көпшілігінде қазақстандық жоғары оқу орындары отандық аккредиттеу агенттіктерінде институционалдық аккредиттеуден өтеді – 101 ЖЖОКБҰ (98,1%), халықаралық аккредиттеу органдарында тек 7 жжобұ институционалдық аккредиттеуден өтті, бұл 2022 жылмен салыстырғанда жоғары оқу орындарының бірінде аккредиттеу мерзімі 2022 жылы аяқталуына байланысты 1 позицияға төмендеу динамикасын байқап отырмыз.

Сурет 4. Аккредиттеу органдары бөлінісінде аккредиттелген жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарының саны

Жоғары оқу орындары бөлінісінде барлығы отандық аккредиттеу агенттіктерінде институционалдық аккредиттеуден өтті:

ұлттық жоғары оқу орындары – 12 (IQAA – 5, IAAR – 5, ARQA – 1, KAZSEE – 1).

29 ЖОО Мемлекеттік КЕАҚ (IQAA – 12, IAAR – 12, ARQA – 3, KAZSEE – 2).

Халықаралық ЖОО - 1 (YEAR).

ақ-16 ЖОО нысанында (IQAA – 7, IAAR – 6, FIBA-2, ASIIN - 1).

жеке жоғары оқу орындары – 46 (IQAA-21, IAAR – 15, ECAQA – 2, KAZSEE – 1, ARQA – 2, YKO-1, ACQUIN-1, FIBA-3)

Шетелдік аккредиттеу агенттіктерінде Қазақстанның 7 ЖЖОКБҰ аккредиттеуден өтті. Оның ішінде Кути атындағы 1 мемлекеттік жоғары оқу орны ғана бар. Ш. Есенова (ACQUIN), АҚ нысанындағы 3 жоғары оқу орны (FIBAA – 2, ASIIN – 1) және 4 жеке жоғары оқу орны (ACQUIN – 3, FIBAA – 1). Бұл ретте musique, ACBSP және ABET агенттіктерінде бірде-бір ЖОО аккредиттеуден өткен жоқ.

ҚР-да сапаны Ішкі қамтамасыз ету

Ішкі сапаны қамтамасыз ету саласында 10 ESG стандарттары мен ұсыныстары анықталды. Бұл ретте халықаралық стандарттардың негізгі тезистерінің бірі жоғары оқу орындарында сапаны қамтамасыз ету жөніндегі саясатты бекіту болып табылады. ESG стандарттарына сәйкес сапаны қамтамасыз етудің ішкі жүйелерін әзірлеу жөніндегі талаптар Жоғары оқу орындары қызметінің үлгілік қағидаларында белгіленген. Дәл

осындай талаптар халықаралық деңгейде танылған ұлттық аккредиттеу органдары әзірлеген институционалдық және мамандандырылған аккредиттеу стандарттарында да бар.

Болон процесі елдерінде сапаны қамтамасыз етудің негізгі принциптері тұжырымдалған:

- жоғары оқу орындары берілетін білім сапасы мен оны қамтамасыз ету үшін негізгі жауапты болады;

- * сапаны қамтамасыз ету жоғары білім беру жүйелерінің, жоғары оқу орындарының, бағдарламалар мен студенттердің алуан түрлілігіне жауап береді;

- * сапаны қамтамасыз ету сапа мәдениетін дамытуды қолдайды;

- * сапаны қамтамасыз ету студенттердің және барлық басқа мүдделі тараптар мен қоғамның қажеттіліктері мен үміттерін ескереді.

Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінде (ESG) жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру сапасын қамтамасыз ету үшін халықаралық стандарттар мен нұсқаулықтарға негізделген ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесінде осы қағидаттарды сақтау қажеттілігі жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидаларында белгіленген.

Осы құжаттың талаптарына сәйкес ЖОО сапаны қамтамасыз ету саласындағы саясатты қамтитын сапаны Ішкі қамтамасыз ету жүйесін құрады және оның сақталуын қамтамасыз етеді; бағдарламаларды әзірлеу және бекіту; студентке бағдарланған оқыту, оқыту және бағалау; білім алушыларды қабылдау, үлгерімі, тану және сертификаттау; оқытушылар құрамы; білім алушыларды оқу ресурстары мен қолдау жүйесі; ақпаратты басқару; жұртшылықты хабардар ету; тұрақты бағдарламаларды мониторингілеу және мерзімді бағалау; сапаны мерзімді сыртқы қамтамасыз ету.

Жоғары оқу орындарында білім беру бағдарламаларының мазмұны мен іске асырылу шарттары, Бағалау саясаты және факультеттің (мектептің) басқа да академиялық мәселелері бойынша шешімдер қабылдайтын, білім алушыларға білім беру бағдарламаларының және (немесе) пәндердің/модульдердің сапасына сәйкестігі тұрғысынан, академиялық адалдықты бұзу фактілерінің болуы тұрғысынан сауалнама жүргізуді ұйымдастыратын академиялық сапа жөніндегі кеңестер қалыптастырылды.

Сапаны қамтамасыз ету жөніндегі комиссиялардың құрамына оқытушылар, студенттер, магистранттар мен докторанттар және жжжбұ-ның басқа да академиялық қызметкерлері кіреді. Сапаны қамтамасыз ету жөніндегі комиссияның отырысына ЖЖОКБҰ әкімшілік-басқару персоналының өкілдері қатысады.

Ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесінде оның барлық процестері мен процедураларын басқару маңызды. Осыған байланысты әрбір жоғары оқу орны өзінің ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесін әзірлеп, оны ұдайы дамыту, жетілдіру, жаңарту, перспективалық кезеңге арналған ЖОО-ның даму миссиясы мен пайымына байланысты түзету үшін жағдай жасауға тиіс.

Сондай-ақ, диссертациялық Кеңес туралы Үлгілік ереженің талаптарына сәйкес докторантура бағдарламаларын іске асыратын ЖОО-да ғылыми зерттеулердің нәтижелерін жоспарлау, бағалау, іріктеу, жүргізу және тарату процесінде бұзушылықтардың болмауы туралы ЖОО-ның этикалық комиссиясының болуы міндетті. Жоғарыда айтылғандарға байланысты білім беру ұйымдарының, аккредиттеу органдарының білім беру сапасын сыртқы және ішкі қамтамасыз ету жүйелерін реттейтін құжат ретінде пайдалануы үшін сапаны қамтамасыз етудің ұлттық стандартын, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Білім беру саласындағы қолданыстағы заңнамасының талаптарын ескере отырып, ESG сәйкес оқыту мен оқыту сапасын арттыруға арналған құралдарды қабылдау қажет (https://enic-kazakhstan.edu.kz/bologna_process/instrumenty-epvo-1).

Біздің бақылауларымыз бойынша біз IAAR, IQAA және KazSEE халықаралық аккредиттеу қызметтері нарығындағы позицияларды күшейту жөніндегі міндеттерді жүзеге асыра отырып, өз қызметінде "трансшекаралық жоғары білім беруде (ЮНЕСКО және

ЭЫДҰ) сапаны қамтамасыз ету үшін басшылық қағидаттарды" және "трансшекаралық жоғары білім берудегі ынтымақтастық: сапаны қамтамасыз ету жөніндегі агенттіктерге арналған құралдар" құжатының ережелерін ескергенін көреміз"(ENQA). Халықаралық аккредиттеуді жүргізу кезінде жоғарыда аталған агенттіктер сыртқы бағалау рәсімдерінің сапаны қамтамасыз ету жөніндегі еуропалық желілердің талаптарына, ESG стандарттарына сәйкестігін, сондай-ақ шет мемлекеттердің білім беру саласындағы уәкілетті органдары белгілеген ережелер мен тәртіптердің сақталуын қамтамасыз етеді.

Көріп отырғанымыздай, IAAR жетекші орынға ие. Осылайша, 2021 жылдан бастап агенттіктің аккредиттеу қызметінің шекаралары географиялық жағынан кеңейді: алғаш рет Армения, Өзбекстан, Барбадос, Швейцария, Румыния және Доминикан университеттерінен аккредиттеуге өтінімдер алынды.

Халықаралық аккредиттеу аясында трансшекаралық сапаны қамтамасыз етуге актино қатысатын 3 аккредиттеу агенттігін бөлуге болады:

Кесте 5

	Институционалдық			Мамандандырылған		
	2021 ж	2022 ж	2023 ж	2021 ж	2022 ж	2023 ж
IAAR	23	12	14	516	405	250
IQAA	9	7	6	228	347	221
KAZSEE	1	1	3	10	9	12
HKQA	1	2	0	2	9	10
ARQA	0	0	0	17	83	22

Ұсынылған деректерден 2021-2023 жылдар аралығында IAAR институционалдық және мамандандырылған аккредиттеуді белсенді түрде жүргізе отырып, жетекші орынға ие екендігі көрінеді. Атап айтқанда, осы агенттік соңғы үш жылда өткізген институционалдық аккредиттеулер саны тиісінше 23, 12 және 14 құрады. Мамандандырылған аккредиттеу саласында IAAR да тұрақты көрсеткіштерді көрсетеді: сол кезеңде 516, 405 және 250.

Салыстырмалы түрде, басқа аккредиттеу агенттіктері де сапаны қамтамасыз етуге үлес қосады. Мысалы, IQAA және KAZSEE институционалдық және мамандандырылған аккредиттеуді жүргізеді. IQAA сәйкесінше 2021, 2022 және 2023 жылдары 9, 7 және 6 институционалдық аккредитацияларды тіркеді, ал KAZSEE саны аз болса да, талданатын кезеңде 1, 1 және 3 институционалдық аккредитацияларды өткізе отырып, осы процеске белсенді қатысады.

Осы динамиканы ескере отырып, IAAR жақын болашақта Қазақстандағы жоғары оқу орындарын аккредиттеуде жетекші рөлді жалғастырады деп болжауға болады. Алайда, басқа аккредиттеу агенттіктері де осы үдерісте белсенді екенін атап өту маңызды, бұл елдегі білім беру сапасын неғұрлым толық және жан-жақты қамтамасыз етуге ықпал етеді.

Студенттердің сапаны сыртқы қамтамасыз ету жүйесіне қатысуы

Студенттердің жоғары білім сапасын қамтамасыз етуге белсенді қатысуы сыртқы бақылаудың барлық деңгейлерінде көрінеді. Олар сыртқы бақылау топтарына қосылады, өзін-өзі бағалау туралы есептерді әзірлеуге қатысады, сыртқы шолулар шеңберінде шешім қабылдау процестеріне қатысады, сондай-ақ ұлттық сапаны қамтамасыз ету агенттіктерінің басқару құрылымдарына белсенді қатысады. Бұдан басқа, Қазақстан Республикасында қатысатын халықаралық сарапшылар бағалау топтарында мүшелер немесе бақылаушылар рөлін атқара отырып, сапаны сыртқы бағалауға қатысады.

Студенттердің институционалдық және мамандандырылған аккредиттеуге қатысуын сандық бағалауға көшу кезінде студенттердің IQAA, IAAR, KAZSEE және ECAQA сияқты аккредиттеу агенттіктеріне қатысуының жоғары белсенділігін байқауға болады, мұнда саны 2021 жылдан 2023 жылға дейін 228-ден 1529-ға дейін ауытқиды, бұл бүгінгі күнге дейін қатысудың жоғары көрсеткіші болып табылады. IQAA, IAAR студенттерді мамандандырылған және институционалдық аккредиттеу бойынша барлық іс-шараларға, соның ішінде шетелдік аккредиттеуге тартты. Сонымен қатар, KazSEE және ECAQA-да студенттердің мамандандырылған аккредиттеуге қатысу үлесі тиісінше 9% және 10% құрайды.

Қазақстандық 6 аккредиттеу агенттігінің тек 4-4 ғана сарапшы-студенттерге қойылатын нақты белгіленген талаптар, сапаны сыртқы қамтамасыз ету рәсімдеріне тарту үшін оларды іріктеу шарттары (IQAA, IAAR, KAZSEE және ECAQA) бар, оларды оқытумен мақсатты түрде айналысады (оқыту семинарлары, ақпараттық бейне-роликтер), стандарттар мен нормативтік құжаттарды әзірлеуге тартады, мыналарды алады кері байланыс, қол қойылған меморандумдар негізінде отандық және шетелдік студенттік ұйымдармен ынтымақтасады.

Бұл жоғары құрылымдық жарамдылықтың көрсеткіші, өйткені ол студенттердің көп қырлы тұжырымдамасының үш аспектісін көрсететін көрсеткіштерді қамтиды:

- 1) студенттің оқуға жұмсаған өз күш - жігерімен көрінетін жеке студенттік қатысуы;
- 2) ЖОО-ның қолайлы білім беру ортасын құру жөніндегі қызметін бағалау;
- 3) студенттің басқа оқушылармен және оқытушылармен қарым-қатынасқа қосылуы арқылы айқындалатын әлеуметтік қатысуы.

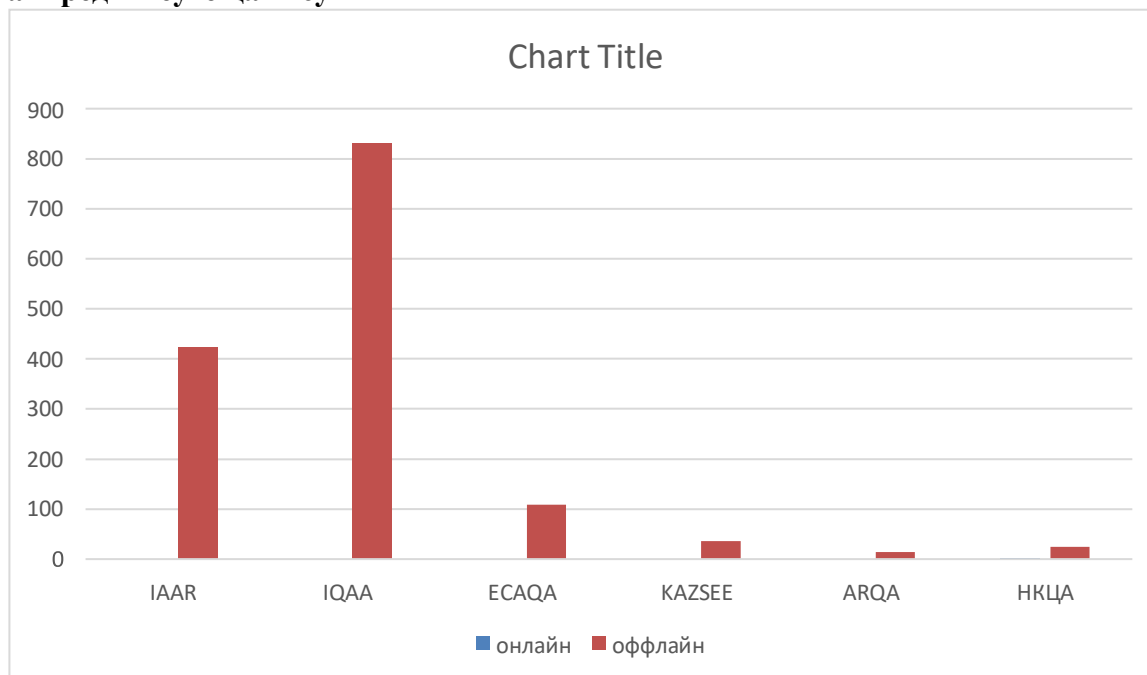
Сурет 5. Студенттердің институционалдық және мамандандырылған аккредиттеуге қатысуы

Аккредиттеуге Қатысу нысаны да институционалдық және мамандандырылған аккредиттеудің инновациялылығының көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Екі форматта да бірдей позициялар бар, онлайн қатысудың артықшылығы-әр түрлі қалалар мен елді мекендерден мүмкіндігінше көп студенттерді тартуға болады, бұл осы аккредитацияның инклюзивтілігін дәлелдейді. Алайда, 6-суретте көрсетілгендей. Аккредиттеудің Онлайн нысаны классикалық аккредиттеу формасы - офлайн сияқты танымал емес. Көріп отырғанымыздай, соңғы үш жылда офлайн сұраныс өте жоғары. Барлық аккредиттеу агенттіктерінің арасында алақанды IQAA,

IAAR, KAZSEE, есақ шағын ауытқу балансы бар онлайн аккредиттеу форматы ұстайды, ал қалған екі аккредиттеу агенттігінде онлайн және офлайн форматтағы төмен қатысу тыныштығы байқалады.

Сурет 6. Формат студенттердің институционалдық және мамандандырылған аккредиттеуге қатысуы

Әр түрлі аккредиттеу агенттіктері ұсынған онлайн және офлайн режимдерде студенттердің институционалды және мамандандырылған аккредиттеуге қатысу форматын қарастыра отырып, белгілі бір тенденциялар мен тұжырымдарды бөліп көрсетуге болады.

Берілген мәліметтерге сүйене отырып, студенттердің онлайн форматта аккредиттеу процестеріне қатысуы әмбебап болып табылатындығын атап өтуге болады, ал офлайн қатысу әлдеқайда сирек кездеседі. Негізінен, бұл тенденция барлық ұсынылған аккредиттеу агенттіктеріне тән.

Мысалы, IAAR, IQAA, ECAQA, KAZSEE, ARQA және ҰБОА студенттердің онлайн форматта институционалдық аккредиттеуге нақты қатысуы туралы деректерді ұсынбайды. Алайда, олар аккредиттеуге офлайн режимінде қатысады, онда студенттердің белсенділігі байқалады, әсіресе 831 студенті бар IQAA және 423 студенті бар IAAR сияқты агенттіктерде.

Әртүрлі агенттіктердегі деректерді салыстыра отырып, IQAA студенттердің институционалдық және мамандандырылған аккредиттеуге офлайн қатысуында көшбасшы екенін атап өтуге болады. Бұл Нақты уақыттағы аккредиттеу студенттердің білім беру сапасын қамтамасыз ету және жақсарту процесіне белсенді қатысуы үшін кеңірек мүмкіндіктер беретін жоғары білім сапасын қамтамасыз етуге студенттік қауымдастықтың қатысуының жоғары деңгейін көрсетуі мүмкін.

Әрі қарай дамуды болжай отырып, студенттердің онлайн аккредиттеу форматына қатысуы қазіргі білім берудегі цифрландыру тенденцияларын ескере отырып, барған сайын маңызды аспект болады деп болжауға болады. Алайда, офлайн қатысуды сақтау, әсіресе студенттердің сараптамалық топ өкілдерімен өзара іс-қимылы және студенттік қоғамдастықты жоғары білім сапасын арттыруға белсенді тарту қағидатын іске асыру контекстінде де маңызды болып қала береді.

Қорытындылар. Осылайша, толық қатысуды қамтамасыз ету үшін:

- Қазақстандық Аккредиттеу агенттіктеріне студенттердің қатысуын арттыру мақсатында студенттерді сыртқы және ішкі сапаны қамтамасыз ету, оларды оқыту рәсімдеріне тарту бойынша ішкі стандарттарды әзірлеуді тапсырсын;

- студенттік ұйымдармен меморандумдар мен келісімдерге қол қою арқылы студенттерді сапаны сыртқы қамтамасыз ету рәсімдеріне тартуды ресімдеу.

Айта кету керек, 2022 жылы Қазақстанның жоғары оқу орындарында студенттік өзін-өзі басқару органдары енгізілді, студенттер жоғары оқу орындарының ғылыми кеңестерінің, жоғары оқу орындарының сапаны қамтамасыз ету жөніндегі комиссиясының құрамына кіреді. Сонымен қатар, негізгі міндеттері - Құқықтық тәрбие беру, білім беру процесіне қатысушылардың құқықтарын ықтимал бұзушылықтардың алдын алу, оның ішінде студенттердің бұзылған құқықтары мен бостандықтарын қалпына келтіруге арналған ұсынымдар; жанжалды жағдайларды шешу; оқушылардың әлеуметтік құқықтары мен мүдделерінің сақталуын қадағалау болып табылатын "студенттік омбудсмендердің" республикалық желісін құру бастамасы болды; жастар және студенттер ұйымдарымен өзара іс-қимыл.

Мұның бәрі институционалдық және мамандандырылған аккредиттеу кезінде ескерілуі және студенттік ұйымдардың бақылауында болуы керек.

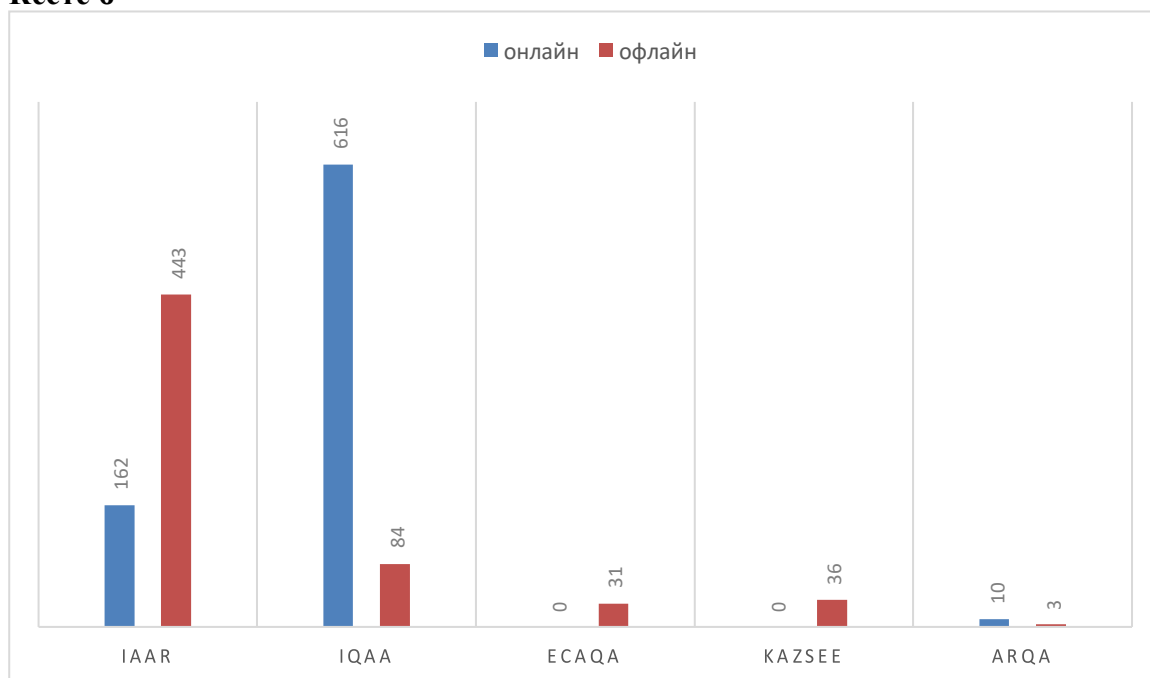
Аккредиттеу агенттіктерінің жұмысына халықаралық сарапшылардың қатысуы

Халықаралық сарапшылардың аккредитациялық агенттіктердің жұмысына қатысуын мониторингтеу нәтижелері бойынша біз өз миссиясын және дамудың стратегиялық мақсаттарын басшылыққа ала отырып, агенттіктер жоғары білім беру сапасын сыртқы қамтамасыз ету жөніндегі рәсімдердің түпкі мақсаттарына қол жеткізу үшін сараптамалық әлеуеттің сапасын арттыруға ерекше мән беретінін атап өтеміз. Сапалы бағалау жүргізу үшін ҚБ және/немесе ББ IQAAR, IAAR, KAZSEE, ARQA, ECAQA және ҰБОА сарапшыларды іріктеуге және даярлауға ерекше назар аударады. Жоғарыда аталған агенттіктердің сарапшылар базасына ЖОО жұртшылығының өкілдері, шетелдік сарапшылар, жұмыс берушілер мен студенттер кіреді.

Сараптамалық әлеует деңгейін арттыру мақсатында агенттіктер сарапшылардың қолда бар дерекқорының сапалы жаңартылуына тұрақты мониторингті жүзеге асырады.

Әрине, бүгінгі таңда барлық 6 аккредиттеу органының 2-і агенттік – IQAA және IAAR жетекші орынға ие.

Кесте 6

Халықаралық сарапшылардың аккредиттеу агенттіктерінің жұмысына деректермен ұсынылған онлайн және офлайн форматтарда қатысуын талдай отырып, белгілі бір тенденцияларды бөліп көрсетуге және қорытынды жасауға болады.

Кестеден халықаралық сарапшылардың аккредиттеу агенттіктерінің жұмысына қатысуы онлайн және офлайн форматтарда ұсынылғанын көруге болады. Көбінесе сарапшылар аккредиттеуге онлайн форматта қатысады, ерекшелік ARQA және IQAA болып табылады, мұнда сәйкесінше 10 және 84 сарапшы офлайн режимде қатысады.

Ұсынылған деректерге сүйене отырып, халықаралық сарапшылардың онлайн форматқа қатысуы IQAA үшін анағұрлым маңызды екенін атап өтуге болады, онда 616 сарапшы аккредиттеуді бағалауға қатысты. IAAR сонымен қатар халықаралық сарапшылардың қатысуының жоғары деңгейін көрсетсе де, 162 сарапшы онлайн форматта. Бұл агенттіктер Қазақстанда жоғары білім сапасын қамтамасыз ету үшін халықаралық сарапшылар қауымдастығын белсенді түрде тартып отыр.

Екінші жағынан, KazSEE, ARQA және ECAQA қатысушылардың саны аз болса да, халықаралық сарапшыларды тарту үшін офлайн форматты таңдады.

Дамуды болжай отырып, халықаралық сарапшылардың онлайн форматқа қатысуы цифрландырудың заманауи трендтерін және онлайн-ресурстардың қолжетімділігін арттыруды ескере отырып, өсе береді деп болжауға болады. Бұл сонымен қатар аккредиттеу агенттіктеріне халықаралық сарапшыларды кеңінен тартуға, тәжірибе алмасуды жақсартуға және жоғары білім беру процестерінің сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Сарапшылардың әр санаты үшін сапаны бағалауға ең тәжірибелі мамандарды тартуға мүмкіндік беретін белгілі бір іріктеу критерийлері белгіленген. Іріктеу критерийлері мен талаптары IAAR сыртқы сарапшысының сараптамалық қызметін реттеу жөніндегі ережеде айқындалған. Ал 2023 жылы әлемнің 32 елінен (онлайн/офлайн) 605 халықаралық сарапшыны қамтитын көрсеткіштердің жақсы серпіні байқалады, бұл өткен жылмен салыстырғанда айтарлықтай жоғары, сондықтан 2022 жылы 160 құрады, сондай-ақ ел санындағы үлкен өзгерістер, сондықтан өткен жылы елдер саны 25 құрады. IAAR сарапшылардың өзара алмасуын жүзеге асыра отырып, шетелдік аккредиттеу агенттіктерімен белсенді жұмыс істейді. Соңғы 10 жыл ішінде IAAR БЭК құрамына ASIIN, ACQUIN, FIBAA, WFME, AIC, ANACEC, Rosaccredagency сарапшылары, Ұлыбритания, Германия, Франция, Греция, Түркия, Польша, Чехия, Эстония, Литва, Украина, Беларусь, Қырғызстан және басқа да елдердің шетелдік білім беру ұйымдарының өкілдері қатысты.

Халықаралық сараптамалық әлеуеттің өсуінің бірдей тиімді көрсеткішін IQAA-да 2021-2023 жылдардан бастап байқауға болады. Мәселен, 2021 жылы әлемнің 8 елінен 284 халықаралық сарапшы тек онлайн форматта тіркелді. 2022 жылы біз әлемнің 5 елінен тек онлайн режимінде 324 академиялық қоғамдастық өкілдерінен сарапшылардың тартылуының айтарлықтай өсуін байқадық. Ал 2023 жылы халықаралық сарапшылардың қатысу көрсеткіштерінің шамалы төмендеуі байқалады, оған әлемнің 6 елінен 215, оның ішінде 83 офлайн форматта кіреді.

Сарапшыларды дұрыс таңдау және оқыту сыртқы аудит процесін сәтті өткізуге негіз болып табылады. Сыртқы сарапшылардың кәсіби сапасына кепілдік беру үшін IQAA сыртқы бағалау басталғанға дейін аккредиттеу рәсімі мен аудит жүргізу әдістемесі бойынша оқыту семинарларын, бейнеконференцияларды, вебинарлар мен брифингтерді үнемі өткізеді. Оқытуға қатысу барлық сарапшылар үшін міндетті шарт болып табылады. Сондай-ақ, Агенттік нұсқаулықтарды, бейнелерді, бюллетеньдерді, тақырыптық талдауларды және т. б. қамтитын оқыту материалдарының әртүрлі түрлерін әзірлейді. Өз қызметінің басынан бастап IQAA барлық сыртқы аудиттерде студенттерді, жұмыс берушілерді және халықаралық сарапшыларды міндетті түрде тартады, бұл барлық мүдделі тараптарды сапаны қамтамасыз ету рәсімдеріне қатысуға тартуға, сондай-ақ халықаралық тәжірибені зерделеуге мүмкіндік береді. IQAA оқыту семинарларын, конференцияларды өткізу және оқу материалдарын әзірлеу арқылы өзінің сыртқы сарапшыларын оқытуға және олардың біліктілігін жүйелі түрде арттыруға ерекше назар аударады (<https://iqaa.kz/vysshee-obrazovanie/eksperty/baza-ekspertov>).

KAZSEE, ARQA, ECAQA және ЫБОА-ға келетін болсақ, алдыңғы агенттіктердің көрсеткіштерімен салыстырғанда олардың өсуі шамалы, ал кейде ауытқу динамикасы жақсы емес. Мысалы, есақа 2021 жылы әлемнің 3 елінен 14 сарапшы (онлайн/офлайн) енгізілді, ал 2022 жылы көрсеткіштердің 50% - ға төмендеуі байқалды, бірақ 2023 жылы біз 1 позицияға шамалы өсуді байқадық, нәтижесінде әлемнің 3 елінен 9 сарапшы құрады.

ЫБОА соңғы үш жылда 2021-2023 жылдар аралығында 3 сарапшының 2020 жылы халықаралық сарапшыларды тарту саны 3 есе өсті, нәтижесінде негізінен Ресей Федерациясы, ОА елдерінен 17 сарапшы құрады.

Арқа 2021-2023 жылдар аралығында өсу динамикасы бойынша ЫБОА-ға ұқсас, сондықтан 2020 жылы 4 сарапшы онлайн тіркелді, 2021 жылы тура 50% - ға төмендеді, ал 2022 жылы Сарапшылар саны әлемнің 3 елінен 6 адамға (онлайн/офлайн), ал 2023 жылы Сарапшылар саны артты сарапшылар 50% - ға өсті, бұл-13 адамды құрайды.

KAZSEE 2021-2022 жылдары халықаралық сарапшылардың қатысуының ең нашар көрсеткішін көрсетті KAZSEE, 2021 жылы тек 1 офлайн базаның сарапшысы тіркелді, одан кейін 2022 жылы өсу серпіні тіркелді, ал 2023 жылы біз 15 халықаралық сарапшы санында оң динамиканы байқаймыз.

Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламаларының тізіліміне сәйкес білім беру бағдарламалары

Тізілімге 8300 білім беру бағдарламасы енгізілген, оның ішінде деңгейлер бойынша:

- бакалавриат-4004 ОП;
- магистратура-3431 ББ;
- докторантура - 840 ОП;
- Педагогикалық қайта даярлау жөніндегі бағдарламалар - 25 ОП.

ACBSP (АҚШ) аккредиттеу агенттігі бір ғана жжжбұ – ның 7 ББ аккредиттелген-Қазақстан-Америка еркін университеті, оның ішінде ақпараттық технологияларды дайындау бағыты бойынша 1 ББ және Бизнес, туризм, экономика, басқару және құқық бағыты бойынша 6 бб.

ACQUIN (Германия) аккредиттеу агенттігі 12 ЖЖОКБҰ-ның 393 білім беру бағдарламасын аккредиттеді, бұл шетелдік агенттіктер аккредиттеген білім беру бағдарламаларының жалпы санының 60% - құрайды. Оның ішінде 107 ОП – Педагогикалық Ғылымдар, 67 оп - өнер және гуманитарлық ғылымдар, 69 ОП - Бизнес, басқару және құқық, 47 оп –

инженерлік, өңдеу және құрылыс салалары, 29 оп - әлеуметтік ғылымдар, журналистика және ақпарат, 28оп - ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, 21 ОП – қызметтер, 12 ОП-Ветеринария, 13 ОП-жаратылыстану ғылымдары, математика және статистика.

ACQUIN аккредиттелген ББ ең көп саны ҚазҰУ-ға тиесілі. әл - Фараби - 107 ОП, бұл аккредиттелген ACQUIN ОП жалпы санының 36,7% -. құрайды, ең көп ОП өнер және гуманитарлық ғылымдар бағыты бойынша аккредиттелген-67 ОП (52%).

ASIIN (Германия) аккредиттеу агенттігі 5 ЖЖОКБҰ-ның 68 білім беру бағдарламасын аккредиттеді, бұл шетелдік агенттіктер аккредиттеген білім беру бағдарламаларының жалпы санының 16% -. құрайды. Оның ішінде 26 ОП – инженерлік, өңдеу және құрылыс салаларын даярлау бағыты бойынша, 25 ОП - ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, 10 оп - жаратылыстану ғылымдары, математика және статистика, 3 ОП - Педагогикалық Ғылымдар, 2 ОП – Денсаулық сақтау, 2 ОП - Бизнес, басқару және құқық, 1 ОП-Ауыл шаруашылығы және биоресурстар.

ASIIN аккредиттелген ББ ең көп саны ХАТУ - ға тиесілі – 26 ББ (38 %), оның ішінде 22 ББ-ақпараттық-коммуникациялық технологиялар бағыты бойынша.

FIBAA (Германия) аккредиттеу агенттігі 5 ЖЖОКБҰ-ның 89 білім беру бағдарламасын немесе шетелдік агенттіктер аккредиттеген ББ санының 16% -. аккредиттеді. Оның ішінде 55 ОП – Бизнес, басқару және құқық дайындау бағыты бойынша, 17 оп - әлеуметтік ғылымдар, журналистика және ақпарат, 4 ОП - қызметтер, 9 оп – өнер және гуманитарлық ғылымдар, 4 ОП – Педагогикалық Ғылымдар.

FIBAA аккредиттелген ББ ең көп саны КИМЭП университетіне тиесілі (21 ББ немесе 23,5 %), оның 20 ББ – Бизнес, басқару және құқық бағыты бойынша.

Musique аккредиттеу агенттігі (Бельгия) 59 білім беру бағдарламасын аккредиттеді 2 Жжобұ (Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы (23 ББ) және Қазақ ұлттық өнер университеті (36 бб) өнер және гуманитарлық ғылымдар бағыты бойынша.

Осылайша:

- 1) ACQUIN агенттігі ОП – 393 білім беру бағдарламаларының ең көп санын аккредиттеді, бұл шетелдік агенттіктер аккредиттеген ОП жалпы санының 59% - % құрайды;
- 2) ACBSP агенттігі бір ғана ЖЖОКБҰ-ның 7 ББ аккредиттеді, оның негізгі бағыты – Бизнес, басқару және құқық (86 %);
- 3) musique агенттігінің қызметтерін өнер және гуманитарлық ғылымдар бағыты бойынша тек 2 ЖЖОКБҰ пайдаланды;
- 4) FIBAA агенттігі негізінен бизнес, басқару және құқық бағыты бойынша ББ аккредиттелген (аккредиттелген ББ санының 62%);
- 5) ASIIN агенттігін аккредиттеудің негізгі бағыттары инженерлік, өңдеу және құрылыс салалары (38%) және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (36%) болып табылады. Жалпы, аккредиттеу агенттіктерінің жартысы (12-ден 6-сы) шетелдік ұйымдармен ұсынылғанына қарамастан, жоғары оқу орындарының басым көпшілігі 1-тізілімде және 2-тізілімде отандық агенттіктерге жүгінеді.

ББ бойынша білім алушылардың саны тек ағылшын тілінде

2023 жылдың бірінші жартыжылдығында БББ бойынша тек ағылшын тілінде білім алушылардың саны 38 762 адамды құрады (2022 ж. - 39 092 адам). Оның ішінде бакалавриатта білім алушылар саны 35 518 адамды, магистратурада – 2691 адамды, докторантурада – 553 адамды құрайды (сурет.8, қойынды. 8).

Н. деңгейінде бакалавриат студенттердің 35,518 немесе 91% - ы арнайы топтарда тек ағылшын тілінде оқыды, бірақ олардың тек 4,8% - ы ғана жоғары деңгейде тілді біледі.

- 2691 магистрант немесе 6,9% арнайы топтарда тек ағылшын тілінде оқыды, 16 ЖОО – да іске асырылуда (2022 ж. - 3453 адам). С1 деңгейі бар магистранттардың үлесі 8,2% құрайды.

Докторанттардың 553 немесе 1,4% – ы оқиды (2022 ж. - 727 адам). арнайы топтарда тек ағылшын тілінде, бірақ тек 108 докторанттың (19,5%) жоғары деңгейдегі шеберлік деңгейі (қойынды.2).

Жоғары оқу орындарында барлық деңгейлер бойынша ең көп білім алушылар саны - СДУ - 6724 адам, ХАТУ – 4976 адам, ҚБТУ – 4868 адам, Astana IT - 4452 адам, Асфендияров атындағы КаНМУ – 2822 адам, КИМЭП – 2125 адам, ҚазҰУ. әл-Фараби -1798 адам, ҚазҰПУ. Абай – 1738 адам, Семей медицина университеті – 1700 адам, ОҚМА – 1377 адам (1-қосымша).

Сурет. 8. Білім алушылар саны тек ағылшын тілінде (білім деңгейлері бойынша)

Кесте 8. Білім алушылар саны тек ағылшын тілінде (білім деңгейлері бойынша)

ЖОО атауы	ББ бойынша тек ағылшын тілінде білім алушылардың жалпы саны	оның ішінде IELTS TOEFL сертификаттары бар білім алушылардың саны	IELTS TOEFL сертификаттары, олардың B 2 деңгейі бар.	IELTS TOEFL сертификаттары C 1 деңгейімен
БАКАЛАВРИАТ				
Ұлттық	6094	537	410	95
Мемлекеттік	4767	56	45	5
АҚ	11919	4408	2042	596
Жеке	12738	1254	860	382
Барлығы:	35518	6255	3357	1078
МАГИСТРАТУРА				
Ұлттық	388	126	78	24
Мемлекеттік	70	5	1	1
АҚ	1745	406	216	188
Жеке	488	26	20	10
Барлығы:	2691	563	315	223
ДОКТОРАНТУРА				
Ұлттық	206	160	105	41
Мемлекеттік	72	60	11	2
АҚ	215	148	73	53
Жеке	60	16	18	12
Жалпы	553	384	207	108
Барлығы:	38762	7202	3879	1410

Сурет. 9. Тек ағылшын тілінде оқытындар саны және анг-ны меңгеру деңгейі.тіл.

Білім деңгейлері бойынша талдау тек ағылшын тілінде білім алушылардың, сондай-ақ жоғары деңгейде тілді меңгергендердің ең көп үлесін заңды түрде көрсетеді. Сонымен, егер бакалавриатта бұл сандар сәйкесінше 91% және 4,8% болса, онда докторантура деңгейінде 1,4% және 19,5% құрайды. Сонымен қатар, докторантура деңгейі үшін 5 докторанттың тек 1-і ғана C1 деңгейінде ағылшын тілін меңгеруі докторантурада білім алушылардың даярлық сапасының төмендігінің көрсеткіші болып табылады.

Ағылшын тілінде сабақ жүргізетін ПОҚ саны

2023 жылы 50:20:30 аясында 2961 оқытушы тартылды (2022 ж. – 3472). Оның ішінде 1059 адам (2022 ж. – 1272), (2021 ж. – 794 адам) ағылшын тілін білу деңгейін растайтын сертификаттарға ие, ал 637 адам B2 деңгейінде ағылшын тілін және C1 деңгейінде 260 адамды біледі (кесте.9, сурет.10).

Сурет. 10. Ағылшын тілінде сабақ жүргізетін ПОҚ саны және анг-ны меңгеру деңгейі.тіл.**Кесте 10. Үштілділік және білім деңгейлері бойынша ағылшын тілінде оқытатын ПОҚ саны, адам (2-қосымша)**

ЖОО түрлері	ағылшын тілінде оқытатын ПОҚ саны	оның ішінде IELTS TOEFL сертификаттары бар білім алушылардың саны	IELTS TOEFL сертификаттары, олардың B 2 деңгейі бар.	IELTS TOEFL сертификаттары C 1 деңгейімен
Бакалавриат				
Ұлттық	831	212	154	46
Мемлекеттік	1001	330	153	36
АҚ	437	212	81	19
Жеке	115	27	13	13
Барлығы:	2384	781	401	114
Магистратура				
Ұлттық	275	72	85	109
Мемлекеттік	130	112	91	9
АҚ	21	16	13	0
Жеке	17	3	1	2
Барлығы:	443	203	190	120
Докторантура				
Ұлттық	110	67	41	23
Мемлекеттік	21	7	4	3
АҚ	3	1	1	0
Жеке	134	75	46	26
Барлығы	2961	1059	637	260

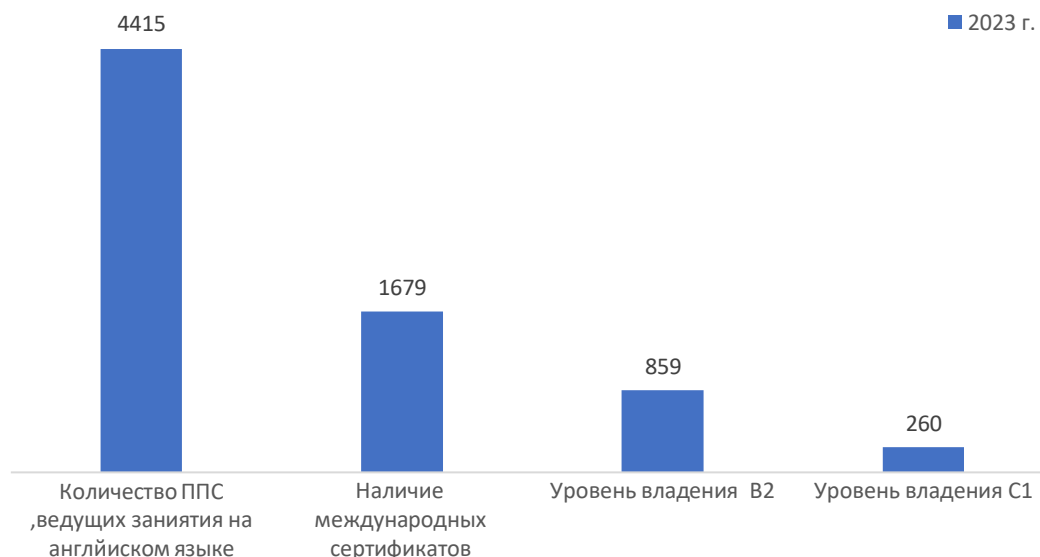
Тек ағылшын тілінде оқытатын ПОҚ саны

2021-2022 жылғы жағдай бойынша ҚР БПҰ-да 36 378 КС оқытушылық қызметті жүзеге асырады. Оның ішінде 5286 ПОҚ ағылшын тілінде оқытылады. Ағылшын тілінде сабақ беретін профессорлық – оқытушылық құрамның ғылыми дәрежесі бар-2906 адам және 3 жылдан астам еңбек өтілі – 3734 адам. 2023 жылы 4415 оқытушы қатысты (2022 ж. – 4217). Оның ішінде 1679 адам (2022 ж. – 1580) ағылшын тілін білу деңгейін растайтын сертификаттарға ие, ал 859 адам B2 және 641 адам C1 деңгейінде ағылшын тілін біледі.

Кесте 10.1. IELTS TOEFL сертификаттарымен жұмыс өтілі бойынша ағылшын тілінде оқытатын, оның ішінде ғылыми дәрежесі бар ПОҚ контингенті

Жыл	ПОҚ ағылшын тілінде.	Ғылыми дәрежесі	3 жылдан астам еңбек өтілі	IELTS TOEFL сертификаттары	B2 деңгейі	C1 деңгейі
2021	5962	2752	3891	2114	1371	599
2022	5286	2906	3734	1634	1047	557
2023	7376	3786	4360	2738	1496	901

Сурет. 11. Ағылшын тілінде сабақ жүргізетін ПОҚ саны және анг-ны меңгеру деңгейі.тіл.

Ағылшын тілінде пәндерді оқыту барысында арнайы топтарға 4415 оқытушы тартылды (2022 ж. - 4297 оқытушы). Оның ішінде 1679 оқытушы (2022 ж. - 1580 адам) ағылшын тілін білу деңгейін растайтын сертификаттарға ие. 859 оқытушы (2022 – 989) B2 деңгейінде ағылшын тілін және C1 деңгейінде 641 оқытушыны біледі (кесте.4, сурет.1,2).

Осылайша, оқытушылардың тек 38% - ы докторанттардың осы санаты үшін жоғары деңгейде сабақ бере алады. Олардың ішінде IELTS, TOEFL сертификаттары бар, B2 және C1 деңгейлері бар ПОҚ-ның ең көп саны бағдарлама оқытушыларына тек ағылшын тілінде келеді.

Кесте 11. Жұмыс өтілі бойынша тек ағылшын тілінде оқытатын ПОҚ саны

Барлық ЖЖОКБҰ бойынша	ағылшын тілінде оқытатын ПОҚ саны	оның ішінде 5 жылға дейін жұмыс с өтілі бар	оның ішінде 6-10 жыл жұмыс с өтілі бар ПОҚ	11-20 жыл жұмыс с өтілі бар	оның ішінде 21-30 жыл жұмыс с өтілі бар	оның ішінде ғылыми дәрежесі бар (қанд. ғылым докторы)	оның ішінде PhD докторы дәрежесімен	магистр дәрежесі бар
Жалпы	4415	1120	1062	1264	914	1208	944	1634

Оның 4415-і оқытуға тартылған, жұмыс өтілі бар:

5 жасқа дейін-1120 адам.;

6-10 жас - 1062 адам.;

11-20 жас-1264 адам;

21-30 жас-914 адам

4415 оқытушының ішінде ғылыми дәрежесі бар оқытушылар саны (кандидат.ғылым докторы) - 1208 адам, PhD докторы дәрежесі бар - 944 адам, магистр дәрежесі бар-1634 адам (кесте.5).

Ағылшын тілінде оқытатын ПОҚ – ның жалпы контингенті екі бағдарлама бойынша (үштілділік және тек ағылшын тілінде) - 7376 адамды құрайды..2023 жылы ПОҚ арасында CEFR (ОЕК) жіктемесіне сәйкес ағылшын тілін білу деңгейі бойынша сертификаттары барлар саны – 2738 адам, оның ішінде B2 – 1496 адам деңгейінде ағылшын тілін білу сертификаттары бар. және C1 – 901 адам.(таб. 6).

Кесте 12. Халықаралық сертификаттары бар ағылшын тілінде оқытатын ПОҚ контингенті, оның ішінде IELTS, TOEFL

Жыл	Жалпы профессор-оқытушылар құрамы	ағылшын тілінде IELTS TOEFL сертификатта ры бар адамдар саны	B2 деңгейімен	C1 деңгейімен
2023	7376	2738	1496	901

Ағылшын тіліндегі білім беру бағдарламаларының саны

Үш тілді жүзеге асыратын жоғары оқу орындарында ағылшын тіліндегі білім беру бағдарламаларының жалпы саны 1693 ББ құрайды: бакалавриатта – 1018, магистратурада – 425, докторантурада – 250. Шетелде аккредиттелген білім беру бағдарламаларының жалпы саны.агенттіктерде - 292 бірлік (кесте.6).

Тек ағылшын тілінде білім беретін ЖОО-да ағылшын тіліндегі білім беру бағдарламаларының жалпы саны 1214 бірлікті құрайды (2022 ж.). 1147 ОП): бакалавриатта-487, магистратурада – 458, докторантурада-271. Шетелдік аккредиттеу агенттіктерінде аккредиттелген білім беру бағдарламаларының 1214 ББ - нан-402 бірлік (2022 БГ. - 322 бірлік) (кесте.13, сурет.12).

Кесте 13. Үштілділік бойынша ағылшын тіліндегі ОП саны

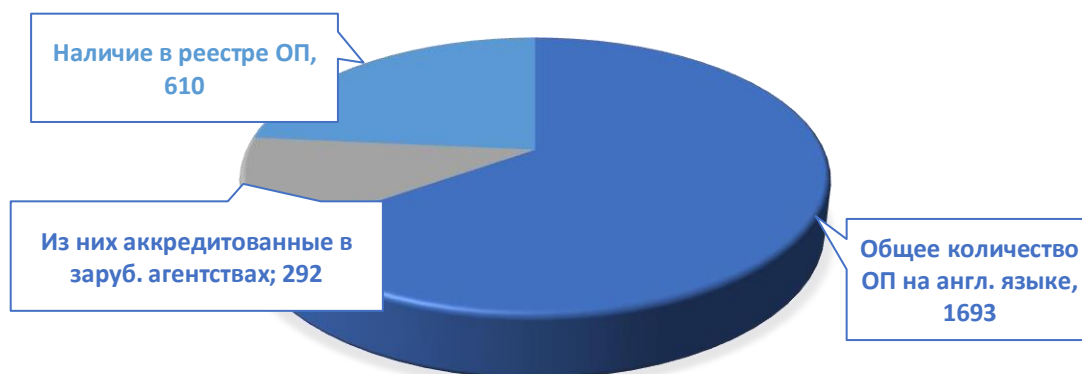
ЖОО түрлері	Анг-дағы ББ жалпы саны.тіл.	Шетелдік АККРЕДИТТЕГІ ББ аккредитінің жалпы саны. агенттіктерде.тіл.	Ағылшын тіліндегі ОП саны 50-20-30		ББО бойынша ағылшын тіліндегі ББ саны	
			Оның ішінде анг-дағы ОП саны.тіл.	Оның ішінде шетелдік АККРЕДИТТЕГІ ББ аккредитінің саны. агенттіктер	Оның ішінде анг-дағы ОП саны.тіл.	Оның ішінде зарубқа аккредитация саны. аккред. агенттіктер
Бакалавриат						
Ұлттық	144	36	121	16	23	20
Мемлекеттік	488	109	410	42	78	67
АҚ	193	24	197	24	0	0
Жеке	193	22	192	22	1	0
Барлығы:	1018	191	920	104	102	87
Магистратура						
Ұлттық	293	19	285	14	8	5
Мемлекеттік	109	27	104	22	5	5
АҚ	17	8	8	2	9	6
Жеке	6	1	6	1	0	0
Барлығы:	425	55	403	39	22	16
Докторантура						
Ұлттық	161	34	162	28	9	6
Мемлекеттік	48	12	48	12	0	0
АҚ	41	0	33	0	8	0
Жеке	250	46	243	40	17	6
Барлығы	1693	292	1566	183	141	109

Кесте 7. Ағылшын тіліндегі ББ Саны (білім деңгейлері бойынша тек ағылшын тілінде оқытылатын пәндер үшін)

ЖОО түрлері	Анг-дағы ББ жалпы саны.тіл	
	Оның ішінде анг-дағы ОП саны.тіл	Оның ішінде шетелдік АККРЕДИТТЕГІ ББ аккредитінің саны. агенттіктер

Бакалавриат		
Ұлттық	159	78
Мемлекеттік	53	15
АҚ	242	144
Жеке	33	11
Барлығы	487	248
Магистратура		
Ұлттық	349	29
Мемлекеттік	12	8
АҚ	59	42
Жеке	38	17
Барлығы	458	96
Докторантура		
Ұлттық	180	28
Мемлекеттік	29	8
АҚ	56	22
Жеке	6	0
Барлығы	271	58
Жалпы саны	1216	402

Сурет. 12. Шетелдік аккредиттеу агенттіктерінде үштілділік бойынша ББ саны және аккредиттелген ББ саны

ҚР жоғары оқу орындарында үш тілде оқыту шеңберінде даярлаудың басым бағыттары: 10-денсаулық сақтау және әлеуметтік қамсыздандыру (медицина), 01 - Педагогикалық Ғылымдар, 04-Бизнес, басқару және құқық, 06-ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (сурет.13).

Сурет. 13. Оқыту шеңберінде үш тілде және тек ағылшын тілінде, білім алушылар контингенті бөлінісінде даярлау бағыттары, адам.

Үштілді білім беруді іске асыру мониторингінің қорытындылары мыналарды көрсетті: Қазақстанның жоғары оқу орындарында үштілді білім беруді енгізуде кейбір проблемалар бар. Білім алушылар мен ПОҚ ағылшын тілінің деңгейі жоғарыламайды. Сонымен, білім алушылар мен ПОҚ жалпы санынан IELTS, TOEFL сертификаттары бар санның үлесі тиісінше 0.04% және 2% төмен.

Шетелдік студенттердің негізгі бөлігі Қазақстанға ТМД елдерінен және жақын шетелдерден келіп, қазақ немесе орыс тілдерінде оқытылады. Ағылшын тілінде білім алатын шетелдік студенттер негізінен "10 денсаулық сақтау және әлеуметтік қамсыздандыру (медицина)" – (Үндістан - 45,3%) бағыты бойынша білім алады, ал Батыс Еуропа, АҚШ және алыс шет елдердің студенттері пәндер бойынша ҚР жоғары оқу орындарының ПОҚ ағылшын тілін меңгеру деңгейінің жеткіліксіздігі салдарынан бағдарлама бойынша оқу мүмкіндіктері шектеулі біздің жоғары оқу орындарында кіріс ұтқырлығы.

Осыған қарамастан, арнайы топтарда ағылшын тілінде пәндерді оқыту процесі бойынша ПОҚ санының өсуі байқалады, оған 4415 оқытушы тартылды. Бұл өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда 118 оқытушыға көп (2022 ж. - 4297 оқытушы), бұл бағдарламаны іске асырудағы оң динамиканы көрсетеді.

Осылайша, ҚР жоғары оқу орындары үш тілде оқытуды жүзеге асыру кезінде кездесетін негізгі проблемалар:

- студенттердің және ПОҚ-ның ағылшын тілін білуінің төмен деңгейі;
- шет елдермен салыстырғанда ҚР-да қажетті тілдік ортаның болмауы;
- ағылшын тілінде сабақ жүргізетін педагог кадрлар жеткіліксіз;

Үш тілде немесе ағылшын тілінде оқыту жобасының соңғы кезеңі кәсіби қарым-қатынас пен Мәдениетаралық коммуникацияның жаңа сапасын қалыптастыру, сондай-ақ университеттің білім беру және ғылыми қызметін әлемдік академиялық кеңістікке интеграциялау болып табылады. Мақсатқа жету үшін қазақстандық жоғары оқу орындарына:

- білім алушылар мен ПОҚ-ның тілдік дайындығын күшейту шеңберінде ағылшын тілі курстарын дамыту немесе материалдық қолдау ретінде ваучерлер ұсыну;
- ҚР ЖОО-ларының ұзақ мерзімді негізде білім алушылар мен ЖОО-лардың ПОҚ-лары үшін ағылшын тілді мамандарды тартуы.

Diploma Supplement Беру

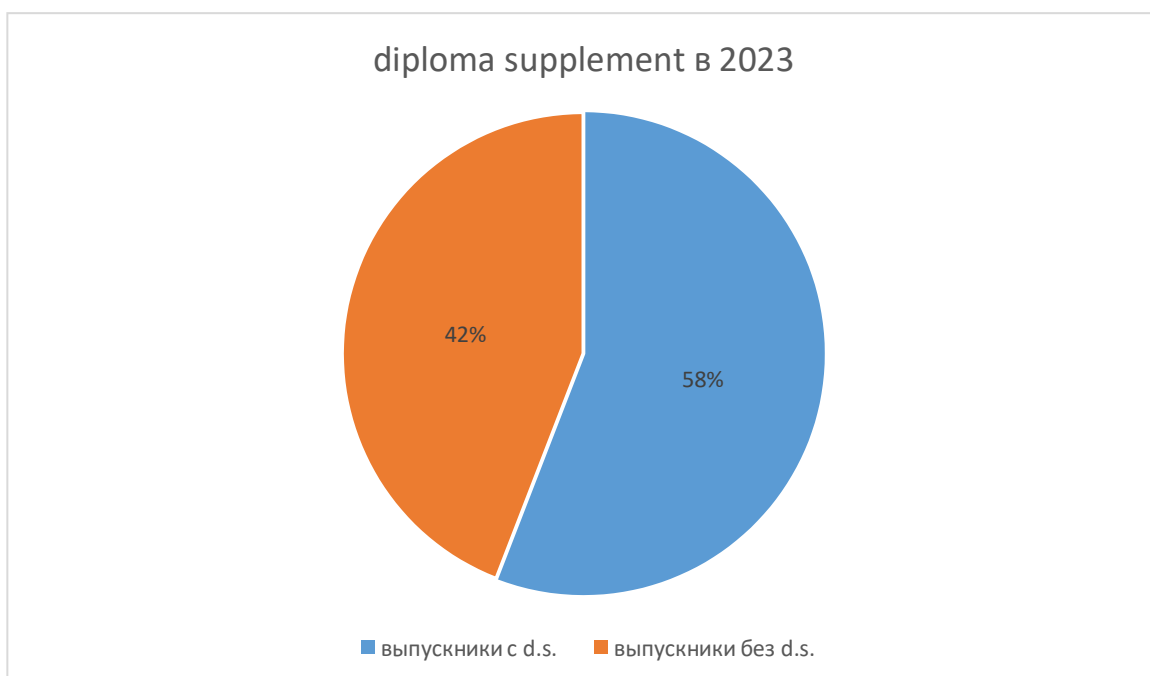
Соңғы 3 жылда diploma Supplement дипломына еуропалық қосымшаны беру жағдайы айтарлықтай жақсарды.

2017-2019 жылдары diploma Supplement тек ҚР 29 ЖОО-да берілді. 2020 жылдан бастап Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығымен бекітілген Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының 37 және 64-тармақтарына сәйкес бакалавриат және магистратура деңгейіндегі барлық қазақстандық жоғары оқу орындары түлектерге дипломға еуропалық қосымшаны (Diploma Supplement) тегін, ағылшын тілінде және автоматты түрде береді.

ҚР Білім және ғылым министрінің 2019 жылғы 19 сәуірдегі № 155 бұйрығымен Diploma Supplement толтыру бойынша әдістемелік ұсынымдар бекітілді.

2023 жылғы жағдай бойынша Қазақстанның барлық жоғары оқу орындары студенттердің сұранысы бойынша Diploma Supplement береді. 2023 жылы 103 ЖОО мониторингінің нәтижелері бойынша diploma Supplement қосымшасын алуға ниет білдірген түлектер саны 65 ЖОО-ның 58% - кұрады. Алайда, бұл қосымшаның сұраныс бойынша берілгендігін ескере отырып, барлық ЖОО-ларға дипломдарды Diploma Supplement қосымшасымен қатаң түрде беруге міндеттеу орынды деп санаймыз.

Сурет 14. Diploma Supplement

Diploma Supplement-тің дайындық деңгейлері мен білім беру салалары бойынша берілген саны (кесте. 14)

Кесте 14. Diploma Supplement-тің дайындық деңгейлері мен білім беру салалары бойынша берілген саны

Коды	Білім беру саласы	Бакалавриат	Магистратура	Барлығы
01	Педагогикалық ғылымдар	9393	2214	11607
02	Өнер және гуманитарлық ғылымдар	2158	314	2472
03	Әлеуметтік ғылымдар, журналистика және ақпарат	278	116	394

04	Бизнес, басқару және құқық	7671	1572	9243
05	Жаратылыстану ғылымдары, математика және статистика	1030	247	1277
06	Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар	2632	437	3069
07	Инженерлік, өңдеу және құрылыс салалары	6340	895	7235
08	Ауыл шаруашылығы және биоресурстар	727	96	823
09	Ветеринария	376	31	407
10	Денсаулық сақтау	2920	29	2949
11	Қызметтер	1744	84	1828
Жалпы		35269	6035	41304

Келесі білім беру салалары бойынша бакалавриат және магистратура деңгейінде Diploma Supplement дипломына қосымша алған түлектердің ең көп саны педагогикалық ғылымдар, Бизнес, басқару және құқық, инженерлік, өңдеу және құрылыс салалары.

Сонымен қатар, деректермен қауіпсіз және ашық алмасуды қамтамасыз ету мақсатында ҚР жоғары оқу орындарына білім туралы цифрлық құжаттарды/дипломды және оған қосымшаны/ Diploma Supplement (Рим коммюникесі 2020) беру жүйесін пысықтау қажет. Сондай-ақ diploma Supplement-ке ҚР жоғары білім беру ҰБК электрондық ақпарат көзімен өзін-өзі сертификаттау рәсімінен өткені туралы ақпаратты қосу (<https://enic-kazakhstan.edu.kz/files/1556109971/metod-rekom-na-rus.pdf>).

Аз ұсынылған топтардың оқуға қол жетімділігін қолдау және аз ұсынылған топтардың студенттерінің ұтқырлық бағдарламаларына ықпал ету (3-қосымша)

Дамуында мүмкіндіктері шектеулі және халықтың әлеуметтік қорғалмаған топтарынан шыққан азаматтарға қаржылық көмек көрсетуде мемлекеттің міндеттемелері заңнамалық деңгейде бекітілген: 1 - ЖОО - ға қабылдау кезіндегі квоталар (2012 жылғы 28 ақпандағы №264 ҚРҰК), 2-Стипендиялар (2008 жылғы 7 ақпандағы №116 ҚРҰК), 3-тұру, тамақтану, киім-кешек, медициналық көмек алу, оқулықтармен, жұмсақ мүкәммалмен және жабдықтармен қамтамасыз ету (2012 жылғы 12 наурыздағы №320 ҚРК).

Бүгінгі таңда инклюзивті білім беру үшін жағдай жасаған ЖЖОКБҰ саны – 85 (83,3%), бұл 2021 жылмен салыстырғанда 2 есе жоғары (41%). Бұл ретте жоғары оқу орындары құрған жағдайлардың үлесі 2022 жылға 60% - ға, ал 2023-2024 жылдары 65% - ға жетті.

Мониторинг жүргізу кезінде ОР оқыту шарттарына мынадай параметрлер жатқызылды:

- * Арнайы оқулықтар 41 ЖЖОКБҰ - да бар, бұл 40%;
- * 88 ЖЖОКБҰ-да психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу (инклюзияны қолдау кабинеттері, педагог-ассистент және т. б.) (85%);
- * Штатта 41 ЖЖОКБҰ-да арнайы оқытушының болуы (40%). Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттерге сабақ беретін арнайы педагогтардың жалпы саны - 3572 адам.;
- * 44 ЖЖОКБҰ-да ОР бар студенттермен жұмыс бойынша біліктілікті арттырудан өткен оқытушылардың болуы (43%). ОР студенттерімен жұмыс бойынша біліктілікті арттырудан өткен педагогтардың жалпы саны-2374 адам.;

41 ЖЖОКБҰ-да білім алушылардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, білім беру бағдарламаларын әзірлеу (40%);

- 10 ЖЖОКБҰ-да жеке дамытушы бағдарламалардың болуы (10%);
- Тактильді бағыттаушы жолақ в 66 О в ПО (64%);
- Сөйлеу информаторлары мен маяктар 31-ден (30%);
- Дыбысты күшейтетін жабдықтың болуы 31 ОВ бойынша (30%);
- 94 жжобұ пандустары (91%);
- 79 жжобұ-дағы тайғақ емес қамту (77%);
 - 79 ЖЖОКБҰ-да (77%) едендерге (көтергіш, лифт, т. б.) жылжуға арналған құрылғы;
- Есіктерді 93 ЖЖОКБҰ-ға кеңейту (90%);
- 87 ЖЖОКБҰ жабдықталған санитарлық-тұрмыстық үй - жай (84%);
- 35 ЖЖОКБҰ-да (34%) тірек-қимыл аппараты (балдақтар, жаяу жүргіншілер, арбалар және т. б.) бұзылған білім алушыларды қолдау

Кесте 15. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарды оқытуға арналған жағдайлар

* Шартты белгілер:

1. Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу (инклюзияны қолдау кабинеттері, педагог-ассистент және т. б.)
2. Пандустар
3. Тайғақ емес жабын
4. Едендерге жылжуға арналған құрылғы (көтергіш, лифт, т. б.)
5. Есіктерді кеңейту
6. Жабдықталған санитарлық-тұрмыстық үй-жай
7. Тірек-қимыл аппараты бұзылған білім алушыларды қолдау (балдақтар, жаяу жүргіншілер, арбалар және т. б.)
8. Штаттағы арнайы педагогтардың саны
9. ОР бар студенттермен жұмыс бойынша біліктілікті арттырудан өткен педагогтардың саны
10. Білім алушылардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, білім беру бағдарламаларын әзірлеу
11. Арнайы оқулықтардың болуы (Брайль шрифтімен және үлкейтілген шрифтпен)
12. Тактильді бағыттаушы жолақ
13. Сөйлеу информаторлары және маяктар
14. Дыбысты күшейтетін жабдықтың болуы
15. Жеке дамыту бағдарламаларының болуы
16. Жасалған шарттардың үлесі, %
17. Қатынастар (15-тен).

№	Наименование вуза	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1.	КазНУ им. алФараби	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		13/15	87%
2.	ЕНУ имени Л.Н.Гумилева	+	+		+	+	+	+				+		+	+		9/15	60%
3.	КазНац аграрный исследовательский университет	+	+	+	+	+	+	+			+		+	+	+		11/15	73%
4.	КазНИТУ им. Сатпаева	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+		12/15	80%
5.	КазНМУ им. С.Д. Асфендиярова	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+				10/15	67%
6.	КазНУ искусств				+	+											2/15	13%

7.	КНК имени Курмангазы	+	+	+		+	+						+				6/15	40%
8.	КНАИ имени Жургенова	+		+													2/15	13%
9.	КазНацЖенПУ	+	+		+	+	+		+	+		+	+				9/15	60%
10.	КазНПУ имени Абая	+	+	+	+	+	+		+	+		+	+		+	+	12/15	80%
11.	КазНац Академия Хореграфии		+	+	+	+	+						+		+		7/15	47%
12.	АРУ им.К.Жубанова		+	+	+	+	+	+					+	+	+		9/15	60%
13.	АркПИ им.И.Алтынсарина	+	+		+	+	+				+		+	+			8/15	53%
14.	АУ имени Х.Досмухамедова	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+				11/15	73%
15.	АУНГ им. Утебаева	+	+	+			+						+	+			6/15	27%
16.	ВКУ им. Аманжолова	+	+	+		+	+	+					+	+			8/15	53%
17.	ЖУ им. И.Жансугурова	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	15/15	100%
18.	ЗКАТУ им. Жангир хана	+	+	+	+	+	+	+				+	+		+		10/15	67%
19.	ЗКУ им.М.Утемисова	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			13/15	87%
20.	КарИУ	+	+		+	+	+	+	+	+	+		+				10/15	67%
21.	КарТУ имени Абылкаса Сагинова	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+		13/15	87%
22.	КарУ им. Е.А. Букетова	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+		+		12/15	80%
23.	КУТИ имени Ш. Есенова	+	+	+	+	+	+		+	+			+				9/15	60%
24.	КУ имени Ш. Уалиханова	+	+		+	+	+						+				6/15	40%
25.	КРУ им. Байтурсынова	+	+	+	+	+	+			+	+						8/15	53%
26.	КУ им. Коркыт ата	+	+	+		+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	13/15	87%
27.	ППУ им. А. Маргулан	+	+		+		+					+	+				6/15	40%
28.	РИИ	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	14/15	93%
№	Наименование вуза	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
29.	Торайгыров университет	+	+		+	+	+					+	+				7/15	47%
30.	Университет им. Шакарима г. Семей	+	+	+	+	+	+				+	+	+	+	+	+	12/15	80%
31.	ТарУ им. М.Х. Дулати	+	+	+		+	+	+		+	+	+	+				10/15	67%
32.	ЮКУ им. Ауезова	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				12/15	80%
33.	ЗКМУ им.М.Оспанова	+	+	+	+	+							+				6/15	40%
34.	МедУ Караганды	+	+	+	+	+	+		+	+	+						9/15	60%
35.	МедУ Семей		+			+	+										3/15	20%
36.	ЮКГПУ	+	+	+	+	+					+	+	+	+	+		10/15	67%
37.	МУТыГ	+	+	+	+	+	+										6/15	40%
38.	ВКТУ им.Д.Серикбаева	+	+			+	+		+	+	+	+	+	+			10/15	67%
39.	СКУ им. М.Козыбаева	+	+		+	+				+	+	+	+				8/15	53%
40.	ЮКМА	+	+	+	+	+	+					+	+	+	+		10/15	67%
41.	Академия гражданской авиации	+	+	+	+	+	+				+		+	+			9/15	60%
42.	Академия логистики и транспорта	+	+		+	+	+	+	+	+			+	+			10/15	67%
43.	АУЭС им. Г. Даукеева	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		14/15	93%
44.	АТУ	+	+	+	+	+	+						+		+		8/15	53%
45.	ЖезУ имени О.А.Байконурова	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+				11/15	73%
46.	Казахская академия спорта и туризма	+	+		+	+			+	+	+	+	+				9/15	60%
47.	КАТУ им. Сейфуллина	+	+	+	+	+	+		+	+		+	+	+			11/15	73%
48.	КазУМОиМЯ имени Абылай хана	+	+	+	+	+	+					+	+		+		9/15	60%
49.	КБТУ	+		+	+	+	+	+					+				7/15	47%

50.	МУИТ		+		+	+											3/15	20%
51.	МОК	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+		13/15	87%
52.	МедУ Астана	+	+	+	+	+	+					+			+		8/15	53%
53.	КИМЭП	+	+	+	+	+	+										6/15	40%
54.	КазУТиБ	+	+	+	+	+	+										6/15	40%
55.	Максұт Нарикбаев Университет	+	+	+	+	+	+										6/15	40%
56.	Университет Нархоз	+	+	+	+	+	+		+	+							8/15	53%
57.	Астана IT University	+	+	+	+	+	+						+				8/15	53%
58.	Академия Кайнар																0/15	0%
59.	Академия Болашақ	+	+	+		+	+										5/15	33%
60.	АФКиМС	+	+	+	+	+	+		+	+	+						9/15	60%
61.	АГЭУ	+	+	+	+	+	+	+					+				8/15	53%
62.	AlmaU	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+				11/15	73%
63.	АИГИ																0/15	0%
64.	Баишев университет	+	+		+	+	+						+				6/15	40%
65.	ГТА	+	+	+	+	+					+	+		+			8/15	53%
66.	Кызылординский открытый университет	+	+	+	+	+	+										6/15	40%
67.	ЕЮА им. Кунаева	+	+	+	+	+	+						+				7/15	47%
68.	ЕАГИ им. Кусанинова	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	14/15	93%
69.	ЕТУ		+	+	+	+	+				+		+				7/15	47%
70.	ЕУИК НұрМубарак	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		14/15	93%
71.	ЕИТИ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+						10/15	67%
72.	ЗКИТУ	+	+	+	+	+	+	+									7/15	47%
73.	ИНЕУ	+	+			+	+		+	+		+	+		+		9/15	60%
74.	КазАДИ им. Гончарова	+	+			+	+				+						5/15	33%
75.	Алихан Бөкейхан Университет	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	14/15	93%
76.	МТГУ		+	+	+	+							+				5/15	33%
77.	Университет Есиль	+	+			+					+		+				5/15	33%
78.	КРМежУ	+															1/15	7%
79.	МИТУ																0/15	0%
80.	КМУ ВШОЗ		+	+	+	+	+										5/15	33%
81.	КазУИиТС		+	+	+	+	+	+									6/15	40%
№	Наименование вуза	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
82.	КАСУ	+	+	+	+	+	+										6/15	40%
83.	КНУ	+	+	+			+		+				+				6/15	40%
84.	КРМедУ	+	+	+	+	+	+	+				+	+				9/15	60%
85.	КУ Казпотребсоюза	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+				10/15	67%
86.	КаспОУ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		14/15	93%
87.	КУ им. Мырзахметова	+	+	+	+	+	+	+	+	+							9/15	60%
88.	КИНЭУ	+	+	+		+	+	+									6/15	40%
89.	КСТУ им. академика Зулхарнай Алдамжар		+	+	+	+	+	+					+	+	+		9/15	60%
90.	МежУ Астана	+	+	+	+	+	+		+	+	+						9/15	60%
91.	МТИИ им.Муртазы	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+				11/15	73%
92.	Университет Туран	+	+	+	+	+	+		+	+							8/15	53%
93.	ТуранАстана	+	+	+		+	+					+	+		+		8/15	53%
94.	Университет Ташенев	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	14/15	93%
95.	УДН им. академика А. Қуатбекова	+	+	+	+	+	+		+	+							8/15	53%
96.	СДУ																0/15	0%
97.	УМБ имени Кенжеғали Сағадиева	+	+	+	+	+	+						+			+	8/15	53%
98.	Университет Мирас	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+		13/15	87%
99.	ЦАНУ	+	+	+		+	+	+	+	+							8/15	53%
100.	ЦКА	+	+	+	+	+	+		+	+							8/15	53%
101.	Шымкентский университет	+	+	+	+	+	+	+			+						8/15	53%
102.	МКТУ	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	13/15	87%
103.	Кызылординский университет Болашақ																0/15	0%
		88	94	79	79	93	87	35	41	44	41	41	66	31	31	10	67	55%

Аз ұсынылған топтардың ұтқырлық бағдарламаларын насихаттау

Шетелдік білім беру құжаттарын автоматты түрде тану, бейресми және ақпараттық оқытуды тану, кредиттер мен гранттардың тасымалдануы, аз ұсынылған топтардың өкілдерін қолдау сияқты көрсеткіштерді одан әрі жақсарту бойынша жұмыс жүргізілуде. Аз ұсынылған топтардың студенттерінің ұтқырлық бағдарламаларына жәрдемдесу. Ұтқырлық бағдарламасына аз ұсынылған топтардың студенттерінің қатысуын арттыру мақсатында келесі шаралар қабылданды:

- ұтқырлық бағдарламасына аз ұсынылған топтардың студенттерінің қатысуына кешенді мониторинг жүргізіледі;
- ұтқырлыққа аз топтағы студенттердің қатысуы бойынша сандық саясаттың міндеттері белгіленді;
- нысанда қаржылық қолдау көрсетіледі:
- * Ұтқырлық бойынша нысаналы гранттар немесе
- * Тасымалданатын мақсатты гранттар немесе
- * Студенттердің 50% - дан астамы ұсынатын жалпы портативті гранттар
- ұтқырлық бағдарламаларына аз ұсынылған топтардың қатысуына жәрдемдесетін нысаналы шараларды енгізу мақсатында ЖОО-лар үшін жоғары деңгейде ұсынымдар әзірленді.

Қазақстанда төрт шараның екеуі қабылданды әлеуметтік осал санаттағы білім алушылар сыртқы Шығыс академиялық ұтқырлық бағдарламасында мемлекет қаражаты есебінен іріктеу кезінде басым құқыққа ие.

Сонымен қатар, аз қамтылған студенттерді әлеуметтік қолдау тетіктерін жетілдіруді жалғастыру қажет:

- инклюзивті іс-шаралар тиімділігінің жыл сайынғы мониторингі, оның ішінде ЕҰ-ның қолжетімділігі, ОР қалыптастыру
- сыртқы қаржылық қолдау тетіктерін пысықтау (сыртқы демеушілерді тарту)
- шет елдердің (мысалы, АҚШ) жеке стипендия/грант жеткізушілерін (ірі отандық және шетелдік компаниялар және т.б.) тарту тәжірибесін енгізу, олар өз кезегінде өз пайдасына ие болады (нологтарды азайту, жас мамандарды, ғалымдарды тарту және т. б.).) аз қамтылған студенттерді әлеуметтік қолдаумен инвестициялардан.

Білім деңгейлері бөлінісінде ОР бар студенттердің ең көп үлесі бакалавриатқа тиесілі-96,6% (2477 адам). Магистратураның білім беру бағдарламалары бойынша 30 адам, докторантурада 2 адам, интернатурада – 37 адам, резидентурада – 18 адам оқиды.

2023-24 оқу жылында ОР бар 9 білім алушы академиялық ұтқырлық бойынша келесі мамандықтар бойынша оқудан өтті: Медицина (3 адам), шет тілдері мұғалімдерін даярлау (2 адам), Туризм (1 адам), мемлекеттік және жергілікті басқару (1 адам), оркестрлік дирижерлеу (1 адам) және фармацевтикалық өндіріс технологиясы (1 адам.).

Қазақстанның жжжбб-да халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылардың жалпы саны – 49 738 адам, бұл Қазақстандағы білім алушылардың жалпы санының 8,2% -. құрайды (606 394 адам) (кестені қараңыз. 7).

Кесте 16. Қазақстанның жжжбб-да халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылар, адам.

№	Санаты	білім алушылар саны	%
1	Аз қамтылған (аз қамтылған) отбасылардан білім алушылар	5683	11%
2	Ауылдық квота бойынша білім алушылар	11310	23%
3	Көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	32745	66%
Жалпы			49738

Кесте 17. Халықтың әлеуметтік осал санаттарынан гендерлік бөліністе білім алушылар, адам.

№	Санаты	Әйел	Ер адам	Жалпы
1	Аз қамтылған (аз қамтылған) отбасылардан білім алушылар	3615	2068	5683
2	Ауылдық квота бойынша білім алушылар	7516	3794	11310
3	Көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	20509	12236	32745
Жалпы		31640	18098	49738

Білім беру деңгейлері бойынша халықтың әлеуметтік осал санаттарынан бакалавриатта 48 947 адам оқиды, магистратураның білім беру бағдарламалары бойынша 91 адам оқиды, докторантурада 4 адам интернатурада – 628 адам, резидентурада-68 адам оқиды.

2023-24 оқу жылында халықтың әлеуметтік осал санаттарынан 605 білім алушы академиялық ұтқырлық бойынша оқудан өтті.

Халықтың әлеуметтік осал санаттарындағы студенттердің жалпы санынан 14 216 адам жатақханаларда тұрады.

Студенттік жатақханаларда тұратын білім алушылардың жалпы саны – 83 899 адам, бұл білім алушылардың жалпы санының 13,8% - құрайды (103 ЖЖОКБҰ-да 606 394 адам). Студенттік жатақханаларда тұратын халықтың әлеуметтік осал санаттарына және әртүрлі мүгедектік топтарына жататын білім алушылардың саны-33 799 адам, бұл студенттік жатақханаларда тұратындардың жалпы санының 40,3% - құрайды (кесте. 9).

Кесте 18. Студенттік жатақханаларда тұратын білім алушылар, адам., %

№	Санаты	білім алушылар саны	%
1	I топтағы мүгедектігі бар білім алушылар	26	0,03%
2	II топтағы мүгедектігі бар білім алушылар	84	0,10%
3	с III мүгедектік тобымен білім алушылар	384	0,46%
4	аз қамтылған отбасылардан шыққан білім алушылар	3125	3,72%
5	ауылдық квота бойынша білім алушылар	3824	4,56%
6	көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	7267	8,66%
7	қалған білім алушылар	50100	59,71%
Жалпы		83899	

БОЛОН ПРОЦЕСІНІҢ ПРИНЦИПТЕРІН ІСКЕ АСЫРУ

Алдыңғы бейресми білім беру нәтижелерін қоса алғанда, тану

Болон процесінің параметрлерінің бірі-шетелдік біліктілікті тану.

Тану рәсімі халықаралық және ұлттық нормативтік актілер негізінде жүргізіледі. Қазақстан еуропалық өңірдегі жоғары білімге жататын біліктілікті тану жөніндегі конвенцияға – лиссабон конвенциясына (қазақстан республикасының 1997 жылғы 13 желтоқсандағы №202 заңы) қол қоюшы болып табылады. Ратификациялау сәтінен бастап қазақстан осы конвенция қағидаттарын іске асырудың барлық параметрлерін сақтайды.

Лиссабон конвенциясына сәйкес қазақстанның өзінің ұлттық ақпараттық орталығы – "қр бғм болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы"шжқ рмк бар.

Қазіргі уақытта қазақстан қазақстан аумағында конвенцияны іс жүзінде жүзеге асыруға қолдау көрсетеді және жәрдемдеседі, білім туралы құжаттарды тану мемлекеттік қызметін жүзеге асырады. Сонымен қатар, жалпыеуропалық тану саясаты мен тәжірибесін, сондай-ақ епіс және пагіс жеке ұлттық ақпараттық орталықтары арасындағы ынтымақтастықты дамытуды қамтамасыз етеді.

алдыңғы бейресми білім беру нәтижелерін тану нормативтік деңгейде көзделген. Мәселен, жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру мжмбс сәйкес (қазақстан республикасы ғылым және жоғары білім министрінің 2022 жылғы 20 шілдедегі № 2 бұйрығы.) Бейресми білім беру нәтижелері ескеріледі жжжбұ бейресми білім беруді оқыту нәтижелерін, оның ішінде микроквалификацияларды, нано-кредиттерді және өсіп келе жатқан дәрежелерді (stackable degree (стакэбл дегри)) тануды дербес жүзеге асырады <https://adilet.zan.kz/rus/docs/v1800017669>.

Бұдан басқа, бейресми білім беретін танылған ұйымдардың тізбесіне енгізілген ұйымдар ұсынатын бейресми білім беру арқылы ересектер алған оқыту нәтижелерін тану қағидалары да бекітілді (қазақстан республикасы білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 28 қыркүйектегі № 508 бұйрығы).

"білім туралы құжаттарды, сондай-ақ білім туралы құжаттары қазақстан республикасының аумағында танылатын шетелдік жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарының тізбесін тану қағидаларын бекіту туралы"қазақстан республикасы білім және ғылым министрінің міндетін атқарушының 2021 жылғы 19 шілдедегі № 352 бұйрығына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы.

1. Білім және ғылым министрлігінің қайта құрылуына байланысты қағидаларға негізгі орта, жалпы орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім туралы құжаттарды тануды болдырмау енгізіледі.

2. Интернатураны жоғары білімге қосымша болып табылатындығына байланысты білім туралы құжаттың жеке түрі ретінде алып тастау.

3. Осы тармақтың бірінші бөлігінде көрсетілген жжжбұ-ның білімі туралы құжаттар беру сәтінде білім туралы құжаттың түпнұсқалығын белгілеу жолымен ғана танылады.

4. Егер шетелдік білім беру ұйымы, ғылыми орталық немесе зертханалар берген білім туралы құжатта кадрларды даярлау бағыттарының сыныптауыштарында жоқ біліктіліктер немесе біліктіліктер, қазақстан республикасының білім беру деңгейлері бойынша мамандықтар көрсетілсе, білім беру мазмұнының сәйкестігін анықтау кадрларды даярлаудың немесе біліктіліктің, мамандықтың тиісті бағыты бойынша жүргізіледі.

5. Діни білім туралы құжаттар келіп түскен кезде көрсетілетін қызметті берушінің жауапты қызметкері тиісті саланың мамандарын тартады.

6. Мамандықтың немесе білім беру бағдарламасының жолын алып тастай отырып, тану бойынша куәлік бланкісінің жаңа нысанын енгізу.

Біліктілікті автоматты түрде тану

Білім туралы шетелдік құжаттарды тану басқармасы Білім туралы құжаттарды тану қағидаларына, сондай-ақ білім туралы құжаттары Қазақстан Республикасының аумағында танылатын шетелдік жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарының тізбесіне өзгерістер енгізу бойынша жұмыстар жүргізуде.

Қазақстан жоғары білім беру біліктіліктерін автоматты түрде тану іске асырылмайтын ЕАБҰ-ның 29 елінің тізіміне кіреді. Осыған қарамастан, ТМД-ға кірмейтін ЕАБҰ елдеріндегі 3 деңгейдегі біліктілік автоматты түрде танылады.

Бұдан басқа, білім туралы құжаттарды танудан босататын халықаралық шарттардың (келісімдердің) тізбесі (білім туралы құжаттарды тану қағидалары, сондай-ақ білім туралы құжаттары Қазақстан Республикасының аумағында танылатын, ҚР БҒМ м.

а. 2021 жылғы 19 шілдедегі № 352 бұйрығымен бекітілген Шетелдік жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарының тізбесі) бекітілді.

Әлеуметтік өлшем

Білім алушылар контингенті

2020-2021 оқу жылының басында 624 263 білім алушы тіркелді. Оның ішінде: әйелдер-336 729 (54%), ерлер – 287 534 (46%) (таб. 19).

Кесте 19. 2020 жылы білім беру және гендерлік, адам деңгейлері бойынша білім алушылардың саны.

білім деңгейі	Саны		
	Жалпы саны	Оның ішінде ер азаматтар	Оның ішінде әйелдер
бакалавриат	576 557	269 758	306 799
магистратура	34 619	12 943	21 676
докторантура	6 914	2 452	4 462
Жалпы саны	624 263	287 534	336 729

2021-2022 оқу жылының басында 620 081 білім алушы тіркелген. Оның ішінде: әйелдер-340 975 адам (55%), ерлер – 279 106 адам (45%) (таб. 20).

Кесте 20. 2021 жылы білім беру және гендерлік, адам деңгейлері бойынша білім алушылардың саны.

білім деңгейі	Саны		
	Жалпы саны	Оның ішінде ер азаматтар	Оның ішінде әйелдер
бакалавриат	563 848	253 731	310 117
магистратура	36 301	16 335	19 966
докторантура	6 045	2 792	3 253
Жалпы саны	620 081	279 106	340 975

2022-2023 оқу жылының басында 606394 білім алушы тіркелген. Оның ішінде әйелдер 326104 адам, (53%) мемлекеттік тапсырыс бойынша 245347 адам, (40%) 2023 жылы қабылдау 183817 адамды құрады, мемлекеттік тапсырыс бойынша 79282 адам.:

Бакалавриат-165158 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша-66141;

Магистратура – 11777 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша – 8525 адам;

Докторантура – 1563 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша-1290 адам;

Интернатура – 2285 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша – 1290 адам;

Резидентура - 3034 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша – 2036

Базалық білім бойынша бакалавриатқа қабылдау:

СО – 122543 адам базасында.,

ТЖКБ базасында-29408 адам.,

ВО базасында-13207 адам.

2023-2024 оқу жылындағы Контингент 606394 адамды құрайды (оның ішінде әйелдер 326104 адам), мемлекеттік тапсырыс бойынша 245347 адам.:

Бакалавриат-553850 адам (оның ішінде әйелдер – 297952 адам), оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша-212120;

Магистратура – 31498 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша – 18597 адам;

Докторантура – 5334 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша – 4724 адам;

Интернатура-9570 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша-5915;

Резидентура – 6142 адам, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша – 3991 адам.

Шығарылым

2020 жылы түлектердің жалпы саны – 177 959 адам, оның ішінде: әйелдер – 99 996 (56%), ерлер-77 963 (44%) (таб. 10).

Кесте 21. 2020 жылы түлектердің саны Білім және жыныс, адам деңгейлері бойынша.

білім деңгейі	Саны		
	Жалпы саны	Оның ішінде ер азаматтар	Оның ішінде әйелдер
бакалавриат	153 627	68 354	85 273
магистратура	21 372	8 628	12 744
докторантура	1 446	503	943
Жалпы саны	177 959	77 963	99 996

2021 жылы түлектердің жалпы саны 170 262 адам, оның ішінде: әйелдер-94 228 (55%), ерлер – 76 034 (45%) (таб. 11).

Кесте 22. 2021 жылы түлектердің саны Білім және жыныс, адам деңгейлері бойынша.

білім деңгейі	Саны		
	Жалпы саны	Оның ішінде ер азаматтар	Оның ішінде әйелдер
бакалавриат	140 766	63 345	77 421
магистратура	19 551	8 798	10 753
докторантура	2 508	878	1 630
Жалпы саны	170 262	76 034	94 228

2021 жылы түлектердің жалпы саны 170 262 адам, оның ішінде: әйелдер-94 228 (55%), ерлер – 76 034 (45%) (таб. 12).

Кесте 23. 2022 жылы түлектердің саны Білім және жыныс, адам деңгейлері бойынша.

білім деңгейі	Саны		
	Жалпы саны	Оның ішінде ер азаматтар	Оның ішінде әйелдер
бакалавриат	163 711	71 494	92 217
магистратура	20 931	6 684	14 247
докторантура	946	399	547
Жалпы саны	185 588	78 577	107 011

2022 жылы түлектердің жалпы саны 185 588 адамды құрады, оның ішінде: әйелдер – 107 011 (58%), ерлер – 78 577 (42%)

Осылайша, әйелдер/ерлер түлектерінің гендерлік қатынасы 56% - дан 44% - ға дейін білім алушылардың бірдей қатынасымен байланысты.

Кесте 24. 2023 жылы түлектердің саны Білім және жыныс, адам деңгейлері бойынша.

2023 жылы шығарылым 156559 адамды құрады. мемлекеттік тапсырыс бойынша 57558 адам.:

білім деңгейі	Саны	
	Жалпы саны	оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша
Бакалавриат	146163	43496
Магистратура	2092	8386
Докторантура	1843	1679
Интернатура	4409	2726

Резидентура	2052	1271
Жалпы	156559	57558

ПОҚ саны – барлығы 39690, оның ішінде штаттық-33285 адам (магистрлер – 14166, ғылым кандидаттары – 11026, PhD докторлары – 3769, ғылым докторлары - 2852), дәрежелілігі – 44,5%.

Жұмысқа орналастыру

2021 жылы жоғары оқу орындарын бітірген 170 262 адамның 103 834-і жұмысқа орналастырылды, бұл түлектердің жалпы санының 61% - кұрайды. Оның ішінде: әйелдер-57 452 (55%), ерлер – 46 382 (45%) (таб. 15).

Кесте 25. Білім және гендер деңгейлері бөлінісінде БПҰ түлектерін жұмысқа орналастыру туралы мәліметтер, 2021 жыл, адам.

білім деңгейі	Саны		
	Жалпы саны	Оның ішінде ер азаматтар	Оның ішінде әйелдер
бакалавриат	86 182	38 782	47 400
магистратура	14 537	6 542	7 995
докторантура	2 076	768	1 308
Жалпы	103 834	46 382	57 452

Докторантура бағдарламаларының түлектерінде жұмысқа орналасудың жоғары деңгейі байқалады-80% - дан астам (сурет. 15)

2022 жылы жоғары оқу орындарының дипломдарын алған 185 588 адамның 80 131-і жұмысқа орналастырылды, бұл түлектердің жалпы санының 43% - кұрайды. Оның ішінде: әйелдер-43 807 (54,7%), ерлер – 36 324 (45,3%) (таб. 26).

Кесте 26. Білім және гендер деңгейлері бөлінісінде БПҰ түлектерін жұмысқа орналастыру туралы мәліметтер, 2022 жыл, адам.

білім деңгейі	Саны		
	Жалпы саны	из них мужчин	Жалпы саны
бакалавриат	69 718	32704	37 014
магистратура	10 203	3567	6 636
докторантура	210	53	157
Жалпы	80 131	36324	43807

Кесте 26. Білім және гендер деңгейлері бөлінісінде БПҰ түлектерін жұмысқа орналастыру туралы мәліметтер, 2023 жыл, адам.

білім деңгейі	Саны		
	Жалпы саны	из них мужчин	Жалпы саны
бакалавриат	80398	19752	60646
магистратура	12201	2750	9451
докторантура	199	37	162
Жалпы	92798	25539	67259

2023 жылы жоғары оқу орындарының дипломдарын алған 156559 адамның 92798-і жұмысқа орналастырылды, бұл түлектердің жалпы санының 55% -і. құрайды, осылайша 2022 жылғы көрсеткіштермен салыстырғанда өсімнің оң динамикасын көрсетеді. Оның ішінде әйелдер - 46509 (50%), ерлер – 48377 (52%).

2023 жылға арналған Қазақстанның ЖЖОКБҰ-да ЕБҰ-мен білім алушылардың жалпы саны

Қазақстанның ЖЖОКБҰ-да ЖЖОКБҰ бар білім алушылардың жалпы саны-2564 адам, бұл Қазақстандағы білім алушылардың жалпы санының 0,42% -і. құрайды (103 жжокбұ-да 606 394 адам) (кестені қараңыз. 27). Оның ішінде 1170 адам-ерлер, 1394 адам-әйелдер.

Кесте 27. ҚПО бөлінісінде ОР бар білім алушылар, адам., %

№	ЖОО-ның атауы	ЖОО-дағы білім алушылардың жалпы саны	ЕПҚ бар білім алушылар саны үлесі	%
НАЦИОНАЛЬНЫЕ ВУЗЫ				
1.	ЕНУ им. Л.Н. Гумилева	21873	40	0,18%
2.	КазНУ им. аль-Фараби	23008	70	0,30%
3.	КазНАИ им. Жургенова	1980	4	0,20%
4.	КазНАИУ	5807	11	0,19%
5.	КазНАХ	201	0	0,00%
6.	КазНацЖенПУ	8572	51	0,59%
7.	КазНИТУ им. К.И. Сатпаева	12637	35	0,28%
8.	КНК им. Курмангазы	1187	13	1,10%
9.	КазНМУ им. Асфендиярова	15733	79	0,50%
10.	КазНПУ им. Абая	16162	95	0,59%
11.	КазНУИскусств	1941	11	0,57%
	Жалпы	109101	409	0,37%
ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ВУЗЫ				
12.	АРУ им.К.Жубанова	12689	91	0,72%
13.	АркПИ им.И.Алтынсарина	2367	0	0,00%
14.	АУ им. Х.Досмухамедова	5025	14	0,28%
15.	АУНГ им. С. Утебаева	2602	19	0,73%
16.	ВКТУ им. Д.Серикбаева	5102	10	0,20%
17.	ВКУ им. С.Аманжолова	7858	14	0,18%
18.	ЖУ им. И.Жансугурова	4727	33	0,70%
19.	ЗКАТУ им. Жангир хана	4276	15	0,35%
20.	ЗКМУ им М.Оспанова	5682	50	0,88%
21.	ЗКУ им. М.Утемисова	5830	55	0,94%
22.	Есенов университет	7385	40	0,54%
23.	КарИУ	2363	4	0,17%
24.	КарТУ им. Сагинова	8040	35	0,44%
25.	КарУ им. Е.А.Букетова	13353	76	0,57%
26.	КУ им. Көркыт ата	10218	36	0,35%
27.	КУ им. Ш. Уалиханова	7532	28	0,37%
28.	КРУ им.А.Байтұрсынова	7596	50	0,66%
29.	МедУ Караганды	8120	70	0,86%
30.	МедУ Семей	6200	3	0,05%
31.	МУТиГ	2630	5	0,19%
32.	ППУ им. Маргулан	4279	21	0,49%
33.	РИИ	1436	2	0,14%
34.	СКУ им. М.Козыбаева	5849	41	0,70%
35.	ТарУ им. М.Х. Дулати	13230	88	0,67%
36.	Торайгыров университет	8869	36	0,41%
37.	Университет им. Шакарима	7112	26	0,37%

38.	ЮКГПУ	7502	78	1,04%
39.	ЮКМА	5566	42	0,75%
40.	ЮКУ им. М.Ауезова	21423	118	0,55%
	Жалпы	204861	1100	0,54%
АО ВУЗЫ				
41.	Академия гражданской авиации	1775	4	0,23%
42.	АЛпТ	5003	20	0,40%
43.	АУЭС им. Г. Даукеева	6015	19	0,32%
44.	АТУ	7875	45	0,57%
45.	ЖезУ им. О.А.Байконурова	1304	3	0,23%
46.	КазАСиТ	3383	97	2,87%
47.	КАТУ им. Сейфуллина	11211	75	0,67%
48.	КазУМОиМЯ им. Абылай хана	6173	2	0,03%
49.	КазУТБ	3824	12	0,31%
50.	КБТУ	6298	22	0,35%
51.	Максат Нарикбаев Университет	6516	24	0,37%
52.	МОК	8347	42	0,50%
53.	МУИТ	5889	23	0,39%
54.	МедУ Астана	10887	72	0,66%
55.	Университет КИМЭП	2545	6	0,24%
56.	Нархоз	7836	27	0,34%
	Жалпы	94881	493	0,52%
ЧАСТНЫЕ ВУЗЫ				
57.	АГЭУ	5946	0	0,00%
58.	Академия Bolashaq	2143	28	1,31%
59.	Академия Кайнар	2066	0	0,00%
60.	Академия ФКиМС	682	2	0,29%
61.	Алихан Бокейхан Университет	8364	1	0,01%
62.	Алматы Менеджмент Университет	5247	28	0,53%
63.	Астана IT Университет	5414	27	0,50%
64.	Атырауский ИГИ	455	1	0,22%
65.	Баишев университет	1150	4	0,35%
66.	ГТА	536	0	0,00%
67.	ЕГИ им. А.К. Кусаинова	1774	13	0,73%
68.	ЕИТИ им. академика Сатпаева	1390	11	0,79%
69.	ЕТУ	1846	1	0,05%
70.	ЕУИК Нур-Мубарак	2186	16	0,73%
71.	ЕЮА им. Д.А. Кунаева	2178	0	0,00%
72.	ЗКИТУ	10871	2	0,02%
73.	ИНЕУ	854	4	0,47%
74.	КазАДИ им. Л.Б. Гончарова	1447	1	0,07%
75.	КАСУ	3343	4	0,12%
76.	КИНЭУ им.М.Дулатова	1607	3	0,19%
77.	КМУ ВШОЗ	153	0	0,00%
78.	КНУ	751	4	0,53%
79.	КОУ	4187	0	0,00%
80.	КРМедУ	6955	36	0,52%
81.	КРМежу	2885	0	0,00%
82.	КСТУ им. Алдамжар	2132	14	0,66%
83.	КазУИиТС	3328	44	1,32%
84.	КУ Казпотребсоюза	4872	18	0,37%
85.	КУ им. Абая Мырзахметова	3406	7	0,21%
86.	Кызылординский открытый университет	5436	0	0,00%
87.	Кызылординский университет Болашак	4159	0	0,00%

88.	Международный инженерно-технологический университет	3172	0	0,00%
89.	Международный транспортно-гуманитарный университет	5748	0	0,00%
90.	МТИИ им. Шерхана Муртазы	6264	15	0,24%
91.	МежУ Астана	5853	31	0,53%
92.	СДУ	8679	5	0,06%
93.	УДН им. А. Куатбекова	13226	109	0,82%
94.	Университет Есиль	2524	9	0,36%
95.	Университет им. Ж.Ташенева	5205	3	0,06%
96.	УМБ им. К.Сагадиева	4485	3	0,07%
97.	Университет Мирас	4911	18	0,37%
98.	Университет Туран	5025	14	0,28%
99.	Университет Туран-Астана	2683	0	0,00%
100.	ЦАИУ	15187	12	0,08%
101.	ЦКА	1671	20	1,20%
102.	Шымкентский университет	5200	2	0,04%
	Жалпы	187596	510	0,27%
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ВУЗ				
103.	МКТУ им. Х.А.Ясави	9955	52	0,52%
	ЖАЛПЫ	606394	2564	0,42%

Кесте 28. Гендерлік бөліністе ОР бар білім алушылар, адам.

№	Санаты	Әйелдер	Ер азаматтар	Барлығы
1	Тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	265	221	486
2	Зағип жандар	22	22	44
3	Нашар көретіндер	180	192	372
4	Естімейтіндер	7	12	19
5	Нашар еститіндер	48	55	103
6	Аутизммен	1	2	3
7	Психикалық дамудың кешеуілдеуімен	0	0	0
8	Жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар	1	5	6
9	Ауыр және терең ақыл-ой кемістігі бар	0	0	0
10	Сөйлеу бұзылыстарымен	5	3	8
11	Басқа санат	865	658	1523
Барлығы		1394	1170	2564

Білім деңгейлері бөлінісінде ОР бар студенттердің ең көп үлесі бакалавриатқа тиесілі-96,6% (2477 адам). Магистратураның білім беру бағдарламалары бойынша 30 адам, докторантурада 2 адам, интернатурада – 37 адам, резидентурада – 18 адам оқиды.

2023-24 оқу жылында ОР бар 9 білім алушы академиялық ұтқырлық бойынша келесі мамандықтар бойынша оқудан өтті: Медицина (3 адам), шет тілдері мұғалімдерін даярлау (2 адам), Туризм (1 адам), мемлекеттік және жергілікті басқару (1 адам), оркестрлік дирижерлеу (1 адам) және фармацевтикалық өндіріс технологиясы (1 адам.).

Қазақстанның ЖЖОКБҰ-да ОР бар студенттердің жалпы санынан 153 адамдағы мүгедектіктің бірінші тобы, 479 адамдағы екінші топ және 1932 адамдағы мүгедектіктің үшінші тобы (кестені қараңыз. 6).

ОР студенттерінің жалпы санының 494-І жатақханаларда тұрады.

Қазақстанның жжжбұ-да халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылардың жалпы саны – 49 738 адам, бұл Қазақстандағы білім алушылардың жалпы санының 8,2% - құрайды (606 394 адам) (кестені қараңыз. 730).

Кесте 29. Қазақстанның жжжбұ-да халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылар, адам.

№	Санаты	Жалпы саны	%
1	Аз қамтылған (аз қамтылған) отбасылардан білім алушылар	5683	11%
2	Ауылдық квота бойынша білім алушылар	11310	23%
3	Көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	32745	66%
Барлығы		49738	

В гендерном аспекте среди обучающихся социально-уязвимых категорий населения преобладают лица женского пола (см. табл. 30).

Таблица 30. Обучающиеся из социально-уязвимых категорий населения в гендерном разрезе, чел.

№	Санаты	Әйелдер	Ер азаматтар	Барлығы
1	Аз қамтылған (аз қамтылған) отбасылардан білім алушылар	3615	2068	5683
2	Ауылдық квота бойынша білім алушылар	7516	3794	11310
3	Көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	20509	12236	32745
Барлығы		31640	18098	49738

Білім беру деңгейлері бойынша халықтың әлеуметтік осал санаттарынан бакалавриатта 48 947 адам оқиды, магистратураның білім беру бағдарламалары бойынша 91 адам оқиды, докторантурада 4 адам интернатурада – 628 адам, резидентурада-68 адам оқиды.

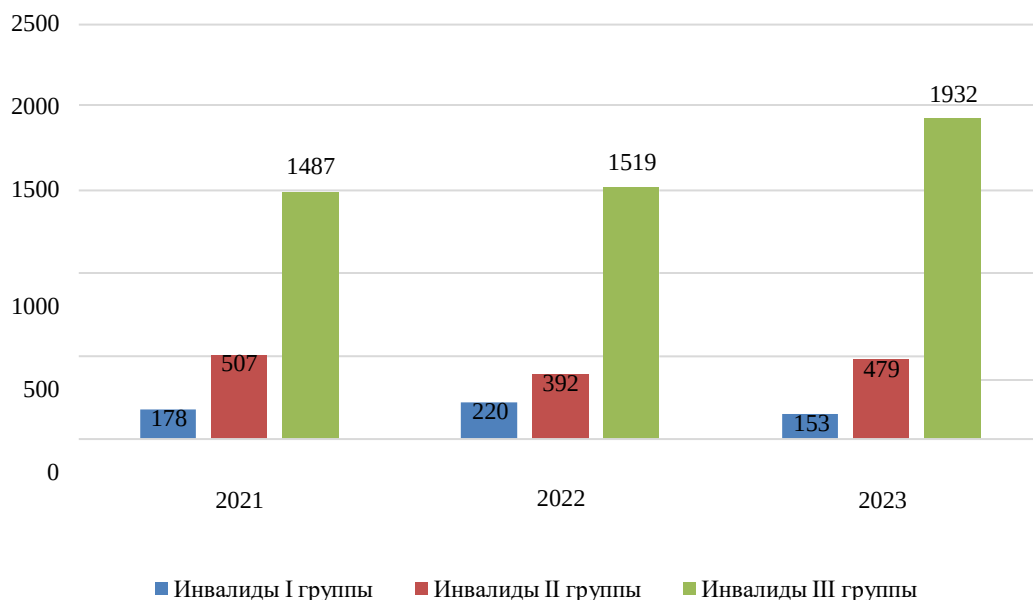
2023-24 оқу жылында халықтың әлеуметтік осал санаттарынан 605 білім алушы академиялық ұтқырлық бойынша оқудан өтті.

Халықтың әлеуметтік осал санаттарындағы студенттердің жалпы санынан 14 216 адам жатақханаларда тұрады.

Соңғы үш жылда еліміздің жжжбұ-да әртүрлі мүгедектік топтары бар білім алушылар санатында динамиканың өзгеруі байқалады. I, II және III топтағы мүгедектігі бар білім алушылардың жалпы саны 2021 жылы – 2 172 адамды, ал 2022 жылы – 2 131 адамды, ал 2023 жылы-2563 адамды құрайды (кесте. 31).

Кесте 31. 2021-2023 жылдары мүгедектігі бар білім алушылардың саны, адам.

Санаты	Жалпы саны		
	2021	2022	2023
I топтағы мүгедектер	178	220	153
II топтағы мүгедектер	507	392	479
III топтағы мүгедектер	1 487	1519	1932
Барлығы:	2 172	2131	2564

Қазақстанның жжжжжж-да халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылардың жалпы саны – 49 738 адам, бұл Қазақстандағы білім алушылардың жалпы санының 8,2% - құрайды (606 394 адам) (кестені қараңыз. 7).

Кесте 32. Қазақстанның жжжжжж-да халықтың әлеуметтік осал санаттарынан білім алушылар, адам.

№	Категория	Количество обучающихся	%
1	Обучающиеся из малоимущих (малообеспеченных) семей	5683	11%
2	Обучающиеся по сельской квоте	11310	23%
3	Обучающиеся из многодетных семей	32745	66%
Итого		49738	

В гендерном аспекте среди обучающихся социально-уязвимых категорий населения преобладают лица женского пола (см. табл. 10).

Кесте 33. Халықтың әлеуметтік осал санаттарынан гендерлік бөліністе білім алушылар, адам.

№	Санаты	Әйелдер	Ер азаматтар	Барлығы
1	Аз қамтылған (аз қамтылған) отбасылардан білім алушылар	3615	2068	5683
2	Ауылдық квота бойынша білім алушылар	7516	3794	11310
3	Көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	20509	12236	32745
Барлығы		31640	18098	49738

Білім беру деңгейлері бойынша халықтың әлеуметтік осал санаттарынан бакалавриатта 48 947 адам оқиды, магистратураның білім беру бағдарламалары бойынша 91 адам оқиды, докторантурада 4 адам интернатурада – 628 адам, резидентурада-68 адам оқиды.

2023-24 оқу жылында халықтың әлеуметтік осал санаттарынан 605 білім алушы академиялық ұтқырлық бойынша оқудан өтті.

Халықтың әлеуметтік осал санаттарындағы студенттердің жалпы санынан 14 216 адам жатақханаларда тұрады.

Студенттік жатақханаларда тұратын білім алушылардың жалпы саны – 83 899 адам, бұл білім алушылардың жалпы санының 13,8% - құрайды (103 ЖЖОКБҰ-да 606 394 адам). Студенттік жатақханаларда тұратын халықтың әлеуметтік осал санаттарына және әртүрлі мүгедектік топтарына жататын білім алушылардың саны-33 799 адам, бұл студенттік жатақханаларда тұратындардың жалпы санының 40,3% - құрайды (кесте. 9).

Кесте 34. Студенттік жатақханаларда тұратын білім алушылар, адам., %

№	Санаты	Жалпы саны	%
1	I топтағы мүгедектігі бар білім алушылар	26	0,03%
2	II топтағы мүгедектігі бар білім алушылар	84	0,10%
3	с III мүгедектік тобымен білім алушылар	384	0,46%
4	аз қамтылған отбасылардан шыққан білім алушылар	3125	3,72%
5	ауылдық квота бойынша білім алушылар	3824	4,56%
6	көпбалалы отбасылардан шыққан білім алушылар	7267	8,66%
7	қалған білім алушылар	50100	59,71%
Барлығы		83899	

Формальды емес бағдарлама

2023-24 оқу жылында мүмкіндігі шектеулі ересектерге арналған бейресми білім берудің білім беру бағдарламалары Қазақстанның 13 жоғары оқу орнында іске асырылуда, алайда Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университеті мен Рудный индустриалды институтынан басқа контингент жоқ.

Ұлттық жоғары оқу орындарынан әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде компьютерлік сауаттылық және ағылшын тілі курстары жүзеге асырылуда. Сондай-ақ Сәтбаев атындағы ҚазҰТЗУ-да келесі курстар өткізіледі: 1) "Сен!"; 2) компьютерлік сауаттылық; 3) мобильді фотосуреттің құпиялары; 4) Қаржылық сауаттылық және 5) қашықтықтан репетиторлық Дағдылар. Алайда, осы бағдарламалар бойынша екі университетте де ересек студенттер жоқ.

Мемлекеттік жоғары оқу орындарынан Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университетінде барлық санаттағы адамдар үшін қолайлы "әлеуметтік желілерде жұмыс істеу үшін АКТ пайдалану" курсы өткізіледі. Осы бағдарлама бойынша оқитын ересектер саны – 2. Сондай-ақ, Рудный индустриалды институтында барлық ниет білдірушілер Бухгалтер 1С; күнделікті өмірдегі құқықтық білім; цифрлық сауаттылықты арттыру; шет тілдерін үйрену сияқты бағдарламалар бойынша оқудан өте алады. Қазіргі уақытта риядағы тыңдаушылар саны 26 құрайды. Сонымен қатар, Жансүгіров атындағы Жетісу университетінде күнделікті өмірдегі заманауи ақпараттық технологиялар, Компьютерлік сауаттылық, Қаржылық сауаттылық, электрондық үкімет, кәсіпкерлік және бизнес негіздері, миға арналған Фитнес: әр күнге жаттығу сияқты курстар өткізіледі. Б. Алтынсарин атындағы Арқалық педагогикалық институтында бейресми білім берудің мынадай бағдарламалары іске асырылады: IT-технологиялар, коммуникативтік дағдылар, Шет тілдері, Арт-терапия, қаржылық сауаттылық, СӨС, "Күмбірле домбыра"шығармашылық палитрасы. Қарағанды индустриалды Университетінде барлық тілек білдірушілер үшін келесі курстар ашылды: 1) компьютерлік сауаттылық; 2)

Қаржылық сауаттылық; 3) Кәсіпкерлік мектебі. Алайда, жоғарыда аталған бағдарламаларда білім алушылар арасында мүмкіндігі шектеулі ересек халықтың өкілдері жоқ.

ЖОО АҚ-дан С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық зерттеу университетінде ересектерге арналған Тілдік курстар (қазақ, орыс, ағылшын, неміс, француз) қолжетімді.

Айта кету керек, халықаралық білім беру корпорациясында келесі оқу жылына қарт және мүмкіндігі шектеулі адамдардың компьютерлік сауаттылығын оқыту бағдарламасы жоспарланған.

Жеке жоғары оқу орындарынан Әлихан Бөкейхан университетіне келесі курстар жүзеге асырылады: 1) General English; 2) Психотерапия және арт-терапия; 3) English for travelling; 4) құқықтық және қаржылық сауаттылық. Сондай-ақ, Ш.Мұртаза атындағы Халықаралық Тараз инновациялық институтында "күміс IT"Робототехника және Цифрлық сауаттылық курстары өткізіледі.

Осы бағдарлама бойынша тыңдаушылар саны-1. Каспий қоғамдық университеті "инклюзивті білім берудің әдіснамалық негіздері"бағдарламасы арқылы мүмкіндігі шектеулі студенттермен жұмыс істейтін оқытушылардың біліктілігін арттыруға жағдай жасайды. Бағдарламаның көлемі-72 сағат, ал тыңдаушылар саны - 5. Бұл бағдарлама гибриді форматта жүзеге асырылады. Алайда, мүмкіндігі шектеулі ересектерге арналған бағдарламалар жоқ.

Қорытындылар

2023-2024 жылдары:

- инклюзивті білім беру үшін жағдай жасаған жоғары оқу орындарының үлесі-65%;
- аз қамтылған (аз қамтылған) отбасылардан білім алушылар саны-5683 адам;
- саны көпбалалы отбасылардан білім алушылар-32 745 адам;
- ауылдық квота бойынша білім алушылар саны-11 310 адам;
- ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар саны-2564 адам;
- студенттік жатақханаларда тұратын білім алушылар саны-83 899 адам;
- студенттік жатақханаларда тұратын халықтың әлеуметтік осал санаттарына жататын және әртүрлі мүгедектік топтары бар білім алушылар саны-33 799 адам (40,3%);

Жалпы инфрақұрылымда ЖОО - да 467 оқу корпусы және 272 студенттік жатақхана бар. 467 оқу ғимаратында 396 пандус, 93 көтергіш, 238 лифт және 448 арнайы жабдықталған дәретхана бар.

Студенттік жатақханалардың 272 ғимаратында 151 пандус, 21 көтергіш, 82 лифт және 233 арнайы жабдықталған дәретхана бар.

Бұл деректер Қазақстанның білім беру жүйесінде мүгедектігі әртүрлі студенттердің болуын және барлық білім алушылар, соның ішінде мүгедек студенттер үшін білім беру бағдарламаларының тең мүмкіндіктері мен қолжетімділігін қамтамасыз ететін Инклюзивті органы құрудың маңыздылығын бағалауға мүмкіндік береді.

ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ КЕҢІСТІГІН ДАМУ

Орталық Азия елдерінің білім беру нарығын талдау

Жоғары білім мен мәдени құндылықтар алмасудың жаһандық динамикасын анықтайтын негізгі факторлардың бірі болып табылады. Орталық Азия өңірі елдері үшін жоғары білім беруді дамыту экономикалық әлеуетті нығайтуда ажырамас кезең болып табылады. Сонымен қатар, елдер үшін маңызды міндет - "Білім қоғамына"¹ көшу, бұл білім мен ақпарат экономикалық, әлеуметтік-мәдени және саяси дамуда орталық рөл атқаратын қоғамның құрылымы мен мәніндегі түбегейлі өзгерістерді білдіреді.

1990 жылдардың басында Тәуелсіздікке қол жеткізгеннен кейін Орталық Азияның бес елі: Қазақстан, Түрікменстан, Қырғызстан, Тәжікстан және Өзбекстан өздерінің білім беру жүйелерін қалыптастыруға және дамытуға кірісті. Бұл процесс экономикалық әл-ауқат пен ресурстардың қол жетімділігіндегі айырмашылықтарға байланысты аталған елдердің әрқайсысы үшін әр түрлі және жеке болып шықты².

Жалпы шығу тегіне қарамастан, Орталық Азия республикаларының әрқайсысы белгілі бір негізгі аспектілерге негізделген білім беруде өзінің ұлттық контекстін қалыптастырады. Біріншіден, жоғары білім Ұлттық білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі болып табылады және орта білім беру үшін белгіленген талаптар мен стандарттарға сәйкес келуі керек³. Бұл жоғары білім тек алдыңғы білім деңгейімен келісіліп қана қоймай, сонымен бірге алған білімі мен дағдыларын толықтырып, тереңдетуі керек дегенді білдіреді. Осылайша, ол білім беру жүйесінің дәйекті дамуын қамтамасыз етеді және ұлттық деңгейдегі білім берудің тұтастығы мен сапасына кепілдік береді.

Екіншіден, жоғары білімге айтарлықтай әсер ететін білім мен еңбек нарығы арасындағы тығыз байланысты атап өткен жөн. Бұл байланыс білім берудің құрылымы мен сапасы еңбек нарығының қажеттіліктеріне және қазіргі экономиканың талаптарына бейімделуі керек деп болжайды. Тиімді жоғары білім мен дағдыларды қамтамасыз етіп қана қоймай, түлектерді еңбек әлеміне табысты интеграциялауға дайындап, қоғамның экономикалық дамуына ықпал етеді³.

Үшіншіден, қолда бар ресурстар мен мүмкіндіктерді ескере отырып, ұлттық бәсекеге қабілеттілік біздің кең ауқымды мамандарды, әсіресе ғылым мен технология саласында даярлау және қолдау қабілетімізге байланысты екенін ескеру қажет. Зерттеу қызметін нарықтық шындыққа тиімді жақындату ғылыми әзірлемелерді коммерцияландыру процесін жеделдетіп, елдің бәсекеге қабілеттілігіне ықпал ететін құнды өнімдер мен қызметтерді жасауға әкелуі мүмкін¹.

Осылайша, ұлттық білім беру жүйесі, еңбек нарығының талаптары және халықаралық бәсекеге қабілеттілік Орталық Азия республикаларында жоғары білімнің дамуын едәуір дәрежеде айқындайтын негізгі факторларды білдіреді. Осы аспектілер арасындағы байланыс пен өзара әрекеттесу қазіргі қоғам мен экономиканың қажеттіліктеріне сәйкес келетін білікті мамандарды даярлауға ықпал ететін білім беру ортасын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

ЮНЕСКО статистикалық институтының Орталық Азия елдеріндегі жоғары біліммен жалпы қамтудың коэффициенттері (ЖҚК) жөніндегі дерекқорына сәйкес осы өңірдегі жоғары білімнің қолжетімділігіндегі елеулі айырмашылықтарды көрсетеді.

¹ ЮНЕСКО, Орталық Азия бойынша аналитикалық жазба 2022: / / қол жеткізу режимі: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377911_rus

² Н. А. Медушевский, А. Р. Шишкина Орталық Азия елдерінің білім беру жүйелері: өңірлік ынтымақтастықтың сын-қатерлері, тәуекелдері мен перспективалары / / қолжетімділік режимі: <https://www.socionauki.ru/book/files/Monitoring/324-363.pdf>

³ Дүниежүзілік Банк, "Орталық Азиядағы жоғары білім: жаңғырту міндеттері" Қазақстан, Тәжікстан, Қырғыз Республикасы және Өзбекстан мысалындағы кейс-стади / / қол жеткізу режимі: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/427891468213004741/pdf/689260ESW0RUSS0nization00200700russ.pdf>

Мәселен, мысалы, ЖҚК-ның ең жоғары деңгейі Қазақстан (62%) өңірдің басқа елдерімен салыстырғанда жоғары білімнің жоғары қолжетімділігін көрсетеді. Қырғызстанның да салыстырмалы түрде жоғары көрсеткіші (41%). Бұл жоғары білімнің дамыған жүйесі мен ұсынылған елдердегі білім деңгейін көрсетуі мүмкін. Айта кету керек, екі елдің мемлекеттік деңгейінде де тәуелсіз аккредиттеу енгізілді, бұл халықаралық стандарттарға сәйкес жоғары білім беру сапасын қамтамасыз ету және арттыру жөніндегі күш-жігерді көрсетеді⁴.

Тәжікстандағы (31%) және Өзбекстандағы (10%) жалпы қамту коэффициентінің (ЖҚК) төмен көрсеткіштері осы елдердегі жоғары білімге қол жеткізу саласындағы белгілі бір сын-қатерлер мен мәселелерді көрсетуі мүмкін¹. Жалпы қабылданған жіктеуге сәйкес, бұл елдерде жоғары білімге қол жетімділік шектеулі. Өзбекстанды дамудың "элиталық сатысында" тұрған ел ретінде сипаттауға болады, мұнда жоғары білім негізінен табысы жоғары халыққа қол жетімді. Тәжікстан жағдайында жоғары білімге қол жетімділік кең таралған және халықтың кең ауқымы үшін қол жетімді. Алайда, сын-тегеуріндерге қарамастан, ЖҚК-ның бұл елдердегі төмен көрсеткіштері жоғары білім беру жүйесін жақсартуға және көп азаматтар үшін білімнің қолжетімділігін қамтамасыз етуге серпін беруі мүмкін.

Соңғы уақытта өңірде университеттерді, академияларды және ғылыми зерттеу орталықтарын қоса алғанда, оқу орындарын жетілдіру арқылы жоғары білім беру сапасын арттыруға қызығушылық байқалды, бұл жоғары оқу орындарының білім беру жүйесі мен әлеуметтік-экономикалық дамудағы маңыздылығын көрсетеді. Сонымен қатар, аймақтық және халықаралық платформалар деңгейінде өзара іс-қимылдың күшеюі байқалады, бұл елдер мен білім беру мекемелері арасында білім алмасуға және тәжірибе алмасуға ықпал етеді. Айта кетейік, ағымдағы оқу кезеңінде Қазақстанда жоғары оқу орындарының ең көп саны жұмыс істейді, олардың жалпы саны 122, оның ішінде 30-ы мемлекеттік оқу орындары болып табылады⁵. Өзбекстан 85 оқу орнымен, оның ішінде шетелдік университеттердің сегіз филиалымен бірге жүреді. Қырғызстанда 68 жоғары оқу орны жұмыс істейді, оның 33-і мемлекеттік, 35-і жеке немесе корпоративті. Тәжікстанда өз кезегінде 39 жоғары оқу орны бар, олардың ішінде бір ғана жеке университет бар⁶. Бұл сандар осы аймақтағы білім беру мүмкіндіктерінің әртүрлілігін және елдердің білім беру жүйелерін нығайтуға деген ұмтылысын көрсетеді.

Айта кету керек, Орталық Азия елдері жоғары білім беру жүйесінде сапа мен тиімді басқаруды қамтамасыз етудің маңыздылығын мойындайды, бұл осы саладағы интеграция мен халықаралық өзара іс-қимылға стратегиялық көзқарасты дамытуға ықпал етеді. Осыған байланысты, 2017 жылы қабылданған Астана декларациясында елдердің көшбасшылары халықаралық білім беру саласындағы ынтымақтастықты нығайтуға дайын екендіктерін растады⁷.

Қаралған төрт елдің ішінде тек Қазақстан ғана жоғары білім беру саласындағы үкіметаралық ынтымақтастыққа жәрдемдесуге бағытталған Болон процесінің қатысушысы болып табылады. Бұл мәртебе Қазақстанға өзінің жоғары білім беру жүйесін еуропалық стандарттармен үйлестіруге мүмкіндік береді. Қырғызстан мен Тәжікстан осы бастаманың мүшелерінің қатарына ресми түрде енгізілмегенімен, өздерінің білім беру жүйелерінің

⁴ ЮНЕСКО, Орталық Азия бойынша аналитикалық жазба 2022: / / қол жеткізу режимі: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377911_rus

⁵ Ұлттық статистика бюросы, "Қазақстан Республикасындағы жоғары білім (2022-2023 оқу жылының басына) / / қолжетімділік режимі: [https://stat.gov.kz/upload/iblock/14c/tspk74lbarbsxs3ok58rlki4su9agxse/Высшее%20образование%20в%20РК%20\(1\).pdf](https://stat.gov.kz/upload/iblock/14c/tspk74lbarbsxs3ok58rlki4su9agxse/Высшее%20образование%20в%20РК%20(1).pdf)

⁶ Алматыдағы ЮНЕСКО бюросы, "Қазақстандағы, Қырғызстандағы, Тәжікстандағы және Өзбекстандағы барлық адамдар үшін өмір бойы оқыту мүмкіндігін қамтамасыз ету: жекелеген елдердің тәжірибесі және саясат мәселелері бойынша ұсынымдар" / / қолжетімділік режимі: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374201>

⁷ 2017 жылғы Астана декларациясының мәтіні / / қол жеткізу режимі: https://bcsco.ru/files/docs/astaninskaya_deklaraciya.pdf?ysclid=loifi33k9o978453789

еуропалық нормаларға сәйкестігін қамтамасыз ете отырып, Болон процесінің стандарттарын ұстанады. Өзбекстан, басқа елдерден айырмашылығы, еуропалық стандарттарға сәйкес келмейді, бұл белгілі бір елдегі жоғары білім беру тәсілдеріндегі айырмашылықтарды көрсетеді.

Барлық оң өзгерістерді ескере отырып, өңір елдерінің алдында тұрған белгілі бір сын-қатерлер әлі де сақталуда. Осылайша, білім беру саласындағы елеулі күш-жігерге, жетілдірулер мен реформаларға қарамастан, ұсынылатын білім мен жұмыс берушілер мен білім беру қызметтерін тұтынушылардың күтулері арасында біршама сәйкессіздік сақталуда. Мұның ықтимал себебі-заманауи технологиялар мен нарықтық талаптардың қарқынды дамуы мен өзгеруі. Нәтижесінде, кейбір оқу бағдарламалары мен курстар өзгеру қарқынына ілесе алмауы мүмкін, бұл алынған білім мен қазіргі еңбек нарығының қажеттіліктері арасындағы алшақтықты тудыруы мүмкін. Бұл мәселені шешу үшін жоғары білім беру мекемелері мен реттеуші органдар білім беру бағдарламаларын еңбек нарығының қажеттіліктерімен тиімді үйлестіру және түлектердің кәсіби ортаға табысты интеграциялануын қамтамасыз ету үшін бизнес-сектор және қоғам өкілдерімен тығыз ынтымақтастықта жұмыс істей алады.

Айта кетейік, Жоғары білім беруді интернационалдандыру Орталық Азия елдері үшін де күрделі міндет болып табылады. Бұл сапаны қамтамасыз ету стандарттары мен тетіктерін үйлестіруді, сондай-ақ оқытушылардың ұтқырлығы мен зерттеу ынтымақтастығын дамытуды қамтиды. Осы міндеттерге қол жеткізу үшін Орталық Азия елдері білім берудегі сапаны қамтамасыз ету тетіктерін нығайтудың және өңірдегі білім беруді барлығына қолжетімді әрі сапалы ету үшін халықаралық университеттермен және білім беру мекемелерімен ынтымақтастыққа стратегиялық көзқарасты нығайтудың маңыздылығын мойындайды.

Орталық Азия өңіріндегі жоғары білім беру саласындағы қазіргі заманғы күш-жігерге басты назар тиісті заңнамалық база мен білім беру бағдарламаларын әзірлеуге және енгізуге аударылуы тиіс. Сонымен қатар, әртүрлі мүдделі тараптарды, соның ішінде әлеуетті жұмыс берушілер мен кәсіби ұйымдарды еңбек нарығы мен жұмыспен қамтудың дағдылар мен білімге, әсіресе ұлттық біліктілік жүйелерін әзірлеуге қажеттіліктерін анықтау мақсатында ынтымақтастыққа тарту ерекше маңызға ие болады. Өңірлік ынтымақтастық пен әріптестікті нығайту, сондай-ақ озық тәжірибе мен тәжірибе алмасу өңір елдерінің алдына қойылған міндеттерді іске асыруға және жоғары білімді қазіргі әлемнің сын-тегеуріндеріне неғұрлым қолжетімді әрі сәйкес етуге мүмкіндік береді.

ЖББОАК дамыту жөніндегі іс-шаралар жоспарын іске асыру

13 жыл бұрын Қазақстан Орталық Азия өңірінде Болон декларациясына қол қойған бірінші ел болды және содан бері Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің (ЕБҰ) толыққанды мүшесі ретінде әрекет етіп келеді. Болон процесіне қатысу жоғары білімнің заманауи трендтерімен қатар жүруге және ұлттық даму үшін ең жақсы шетелдік тәжірибені пайдалануға мүмкіндік береді.

Жоғары білім беру саласындағы Орталық Азия елдерінің тәжірибесі мен жетістіктері озық тәжірибелермен алмасу және білім беру жүйелерін өзара жетілдіру мақсатында пайдаланылуы мүмкін. Ол үшін бірнеше жылдар бойы Болон қағидаттары негізінде Жоғары білім берудің Орталық-Азия кеңістігін (ЖББОАК) қалыптастыру бойынша жұмыс жүргізілуде. Жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігін құру идеясы алғаш рет 2020 жылы "жаһандық өңірлік: Қазақстан Болон процесінде және ЕО жобаларында" халықаралық онлайн форумында айтылды.

TUCANEА (Орталық Азия жоғары білім беру кеңістігін баптау), CAEP (Орталық Азия білім беру платформасы) жобаларында, Еуропалық Одақ пен Орталық Азияның Білім министрлерінің кездесулерінде және басқа да бірлескен жобаларда TUCANEА құру негіздері қаланды.

TuСАНЕА жобасының арқасында Орталық Азиядағы жоғары білім беру жүйесі жоғары оқу орындарының оқытушылары студенттермен, түлектермен, әкімшілік қызметкерлермен және министрлік қызметкерлерімен бірлесіп әзірлеген және кеңінен дамыған әдіснамаға негізделген Тюнинг процесіне қосылды. TuСАНЕА жобасының мақсаттары: білім беру бағдарламаларын әзірлеу сапасын жақсартудың құзыреттілік-базалық құралдары мен құралдарын пайдалану, өңірлік жоғары білім беру жүйелерін жетілдіру және жалпы өңірде және әрбір жекелеген елде, атап айтқанда, білім алмасу платформасын құру болып табылады.

Өз кезегінде, САЕР жобасы Орталық Азия елдерінің білім беру жобалары мен бағдарламаларын қаржыландыратын донорларды үйлестіруді жақсартып, Еуропалық Одақ пен Орталық Азия арасындағы білім беру саласындағы саяси диалогты кеңейту арқылы өңірдегі ОА-дағы білім беру реформаларын нығайтуға бағытталған.

2021 жылы Қазақстан білім беру саласындағы ынтымақтастықты сапалы жаңа деңгейге көтеру туралы бастама көтеріп, Түркістан қаласында Болон процесі қағидаттарында жоғары білім берудің Орталық-Азиялық кеңістігін құру міндетін қойған Түркістан Декларациясы қабылданған өңір елдерінің Білім министрлерінің конференциясын өткізуге бастамашы болды.

Білім беру саласындағы келісілген қағидаттарды толық және тиімді іске асыруды қамтамасыз ету үшін өңірлік және ұлттық деңгейлерде жоғары білім беру саласындағы дамудың төрт негізгі бағыты бөлінді:

- Орталық Азия жоғары оқу орындарының альянсы Орталық Азия университеттері арасында бірлескен зерттеу жобаларын, академиялық алмасулар мен бірлескен білім беру бағдарламаларын құруға ықпал ететін болады. Сондай-ақ білім беру мекемелері арасындағы байланысты нығайту және әлемдік білім мен ресурстарға қолжетімділікті кеңейту.
- Орталық Азия студенттерінің Альянсы студенттерге тәжірибе алмасуға, мәдени және білім беру бастамаларына қатысуға және білім беру байланыстарын нығайтуға өз үлестерін қосуға мүмкіндік береді.
- Сапаны қамтамасыз етудің Орталық Азия желісі білім беру мекемелері мен аккредиттеу органдары арасындағы әлемдік сапа стандарттарына сәйкестікті қамтамасыз ету үшін ынтымақтастықты қамтамасыз етеді, бұл бүкіл өңірде жоғары білім сапасын стандарттауға және арттыруға жәрдемдесетін болады.
- Біліктілікті тану ұйымдарының қауымдастығы кәсіби стандарттар мен лицензиялауды қоса алғанда, білім берудегі біліктілікті тану және салыстыру процесін жеңілдетеді. Қауымдастық сонымен қатар студенттер мен зерттеушілердің ұтқырлығын қамтамасыз ету үшін елдердің білім беру мекемелері арасындағы байланыстарды нығайтуға ықпал етеді.

Сонымен қатар, Түркістан декларациясы аясында Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстан білім министрлері арасында ұлттық білім беру жүйелерін үйлестірудің негізгі мәселелерін талқылауға арналған жоғары орган болып табылатын Орталық Азия елдерінің Білім министрлерінің жыл сайынғы конференциясын өткізу туралы келісімге қол жеткізілді. Министрлер конференциясынан басқа, қабылданған декларацияға сәйкес, жыл сайын жоғары оқу орындары ректорларының форумдары өткізілуі тиіс, бұл тәжірибе алмасуға және өңірдегі үздік тәжірибелерді талқылауға ықпал ететін болады.

Мәселен, 2021 жылы Түркістан конференциясының қорытындысы бойынша ЖББОАК-ні құру бойынша нақты қадамдар жасалды, оның шеңберінде ҚР БҒМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығымен ҚР БҒМ Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім департаментімен бірлесіп Орталық Азия елдеріне жоғары білім берудің Орталық-Азия кеңістігін құруға бағытталған іс-шаралар жоспарын әзірлеп, жіберді.

Жоспар келесі негізгі әрекеттерді қамтыды:

- Жұмыс топтарын құру, олардың ішінде:

ЖББОАК институционалдық дамуымен айналысатын І топ. Орталық Азия елдері университеттерінің альянсын, білім беру сапасын қамтамасыз ету желісін, студенттер Альянсын және біліктілікті тану жөніндегі ұйымдар қауымдастығын құруға жауапты топ.

Сапаны қамтамасыз ету мәселелеріне бағытталған ІІ топ.

Салыстырмалы ұлттық біліктілік шеңберін әзірлеумен айналысатын ІІІ топ.

Біліктілікті тану мәселелеріне жауапты ІV топ.

- Ректорлар форумын ұйымдастыру және "ЖББОАК білім беру мектебін" өткізу.

Жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігін құру жөніндегі осы бастамалар Білім беру саласындағы ынтымақтастық пен келісілген іс-қимылдар үшін платформа ұсынар еді. Осыған қарамастан, Орталық Азия елдерінің бұл мәселелер бойынша ұстанымдары ұсынылмады, бұл одан әрі талқылау мен келісу үшін қосымша кеңістік қалдырады.

2022 жылғы мамырда Алматыда Орталық Азия елдері ректорларының Форумы өтті, онда Орталық Азия елдері жоғары оқу орындары Альянсының қызметін іске асыру жөніндегі жұмыс жоспары қалыптастырылды. Конференция соңында Орталық Азия елдерінің жоғары оқу орындары арасында екіжақты келісімдерге қол қойылды, сондай-ақ Қырғыз Республикасына ЖББОАК Хатшылығы берілді.

2022 жылдың бірінші жартыжылдығында Қазақстан Чехиямен бірлесіп Болон процесінің бақылау тобының (Bologna Follow-up Group, BFUG) тең төрағасы болып сайланды. Қазақстанның тең төрағалығы 2022 жылғы 1 шілдеден 31 желтоқсанға дейін жалғасты және Қазақстанның BFUG Кеңесінің отырыстарына және оның кеңейтілген отырыстарына белсенді қатысуын болжады. Тең төрағалар Болон декларациясында айтылған мақсаттар мен іс-шараларға жәрдемдесу үшін бірлесіп жауап береді.

Қазақстанның тең төраға ретіндегі басты бастамасы жоғары білімнің Орталық Азия кеңістігінде Болон процесі идеяларын ілгерілету болды. Жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігі шеңберінде бірлескен қызметті жандандыру мақсатында қазақстандық тарап Орталық Азияның әрбір елінен өкілді оның құрамына енгізе отырып, жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігінің Орталық Азия бюросы – ЖББОАК атқарушы органын құруды ұсынды.

Бұл идея 2022 жылғы 5 қазанда өткен Болон процесінің бақылау тобы Кеңесінің 81-ші отырысында, сондай-ақ 2022 жылғы 6 қазанда BFUG, Орталық Азия министрліктері мен ЖОО өкілдерінің қатысуымен ЖОО ректорларының конференциясында қолдау тапты.

Бюроның міндеттеріне жоғары білім беру жүйелерін жақындастыру бойынша ұсыныстар әзірлеу, ЖББОАК Білім министрлерінің жыл сайынғы конференцияларына материалдар дайындау кіреді.

Қазіргі уақытта ЖББОАК бюросы ҚР ҒЖБМ Ұлттық Жоғары білім беруді дамыту орталығының (бұрынғы ҚР ҒЖБМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы) базасында жұмыс істейді. Орталық Азия елдерінің өкілдерімен келіссөздер жүргізу, сондай-ақ өңірдің ұлттық жоғары білім беру жүйелерін синхрондау және жақындастыру жөніндегі іс-шаралар арқылы ЖББОАК құру жөніндегі іс-шаралар жоспарын іске асыру бойынша белсенді жұмыс жүргізуде. Орталық Азия елдерінің аумағында Болон процесінің негізгі міндеттемелерін орындауға жәрдемдесетін, сондай-ақ цифрлық трансформация және жаһандық өзгерістер жағдайында білім беру саласындағы үздік тәжірибелермен алмасу үшін платформа құруға ықпал ететін негізгі институт болады деп жоспарлануда.

ЖББОАК-ні одан әрі дамыту бойынша ұсынымдар әзірлеу

Бағыттар бойынша:

1. Жоғары білім сапасын қамтамасыз ету:

- Болон процесі қағидаттарында аккредиттеу жөніндегі Орталық Азия органын құру.

- Салыстырмалы ұлттық біліктілік шеңберін қалыптастыру: жалпы және жекелеген салалар бойынша мамандарды даярлау деңгейін салыстыру.
 - Еуропалық аударма және кредиттік бірліктерді жинақтау жүйесі (ECTS) арқылы білім беру жетістіктерін өзара тануды қоса алғанда, білім беру кеңістігін үйлестірудің тиімді құралдарын әзірлеу.
 - Орталық Азия жоғары оқу орындарының озық тәжірибелерімен алмасу жүйесін енгізу, осылайша болашақ дағдыларға деген қажеттіліктерді ескере отырып, жоғары білімнің оқу бағдарламаларын әзірлеуде өңірлік ынтымақтастықтың басымдығын қамтамасыз ету.
 - Оқытушылар мен ғалымдар арасында тәжірибе алмасу жүйесін дамыту және өңірдің дамуына ықпал ететін инновацияларды ынталандыру үшін бірлескен ғылыми зерттеулерді қолдауды қамтамасыз ету.
 - Ағылшын тілінде білім беру бағдарламаларын ұсыну және халықаралық ұйымдармен және қорлармен ынтымақтастық арқылы халықаралық студенттер үшін Орталық Азия университеттерінің тартымдылығын арттыру.
 - Білім беру сапасын арттыру және өңірлік айырмашылықтарды қысқарту мақсатында өңірлік деңгейдегі шешімдер негізінде қашықтықтан білім беруді дамыту.
 - Түлектердің қазіргі еңбек нарығының талаптарына бейімделуін және бейімделуін қамтамасыз ету үшін "жасыл", "жұмсақ" және цифрлық дағдыларды, интерактивті технологияларды дамыту.
 - Орталық Азия өңірі елдері университеттерінің және электрондық Орталық Азия ғылыми кітапханасының оқу құралдарының бірыңғай кешенін қалыптастыру.
 - Студенттердің академиялық ұтқырлығын дамыту қарқынын арттыру, серіктес университеттерден дарынды жастарға арналған стипендиялар құру, студенттер мен педагогикалық қоғамдастықты өңірдегі жоғары білім саласындағы негізгі оқиғалар туралы хабардар ету мақсатында студенттік іс-шаралардың өңірлік күнтізбесін құру.
2. 2024 ж. тиран қ. (Албания) ЕЖББК министрлерінің жаһандық саяси форумы мен конференциясына дайындық бойынша жұмыс.
- Жаһандық саяси диалог бойынша Үйлестіру тобының (CG GPD) отырыстарына қатысу: ЕЖББК-ні дамыту бойынша жаңартулар, ЕЖББК-не өңірлік өзара іс-қимыл бойынша ұсыныстар енгізу.
 - CG GPD және BFUG кеңесімен Орталық Азия елдерінің министрлерін ЕЖББК министрлерінің жаһандық саяси форумы мен конференциясына шақыру үшін келіссөздер жүргізу.
3. Ұйымдастырушылық іс-шаралар:
- Түркістан декларациясының қағидаттарына, Министрлер конференциялары мен Орталық Азия елдері ректорларының форумдарының ұсынымдарына, ТуСАНЕА және САЕР әзірлемелеріне негізделген 5 жылға арналған ЖББОАК стратегиясын жасау.
 - ЖББОАК дамуының Жол картасын әзірлеу.
 - ЖББОАК шеңберінде бірлескен іс-шаралар жоспарын қалыптастыру.
 - Бюроның жұмыс кездесулерін, семинарларын және іс-шараларын өткізу.
 - Сапаны қамтамасыз ету жөніндегі жұмыс тобының жұмыс жоспарын бекіту.
 - Бірыңғай ақпараттық портал құру және жүргізу.

Орталық Азия елдерінің Білім министрлерінің конференциясын ұйымдастыру жөніндегі жұмысты үйлестіру

2021 жылы Түркістан қаласында "Орталық Азия жоғары білім кеңістігі: өңірлік ынтымақтастық, Ұлттық реформалар" атты Орталық Азия елдерінің Білім министрлерінің конференциясы өтті. Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстанның білім министрлері Түркістан декларациясын қабылдады, онда жоғары білім берудің

Орталық Азия кеңістігінің негізгі қағидаттары белгіленді. Декларацияның басты мақсаты Орталық Азиядағы білім беру кеңістігін біріктіру болып табылады.

Орталық Азия жоғары білім кеңістігі Болон процесінде министрлер конференциясына ұқсас жоғары орган Орталық Азия елдерінің министрлер конференциясы болатынын анықтады. Қол жеткізілген келісімдерге сәйкес, министрлер конференциясы жыл сайын прогресті бағалау және саяси деңгейде маңызды шешімдер қабылдау үшін өткізіледі. Ондағы төрағалық жыл сайын бір мемлекеттен екінші мемлекетке берілетін болады.

Конференция қорытындысы бойынша Хатшылық құрылды, оны ЖББОАК Төрағасы-ел қалыптастырады және Министрлер конференциялары арасындағы жұмысты үйлестіруге жауапты болады. Хатшылықтың басты мақсаты өңірдегі жоғары білім беру жүйелерінің бәсекеге қабілеттілігін нығайту мақсатында Орталық Азия елдерінде, өңірлік, ұлттық және жоғары оқу орындарының деңгейінде Болон процесінің келісілген қағидаттарын толық және тиімді енгізуге жәрдемдесу болып табылады. ЖББОАК хатшылығы 2021 жылы Түркістанда орналасқан.

2022 жылдың мамыр айында Алматыда Орталық Азия ректорларының Форумы өтті, онда қазақстандық хатшылық өкілеттіктерін Қырғызстанға берді. Алайда, ЕЖББК -ға ұқсас ауыспалы Хатшылық қағидаттарына негізделген құрылым өңірдегі білім беру саласындағы өзара іс-қимылды тұрақты және сапалы үйлестіру үшін жеткіліксіз болып шықты.

Сондықтан, 2022 жылғы 6 қазанда Астана қаласында BFUG, Орталық Азия елдерінің министрліктері мен ЖОО өкілдерінің қатысуымен ректорлар конференциясы өтті, онда Орталық Азияның әрбір елінен өкілді оның құрамына енгізе отырып, жоғары білімнің Орталық Азия кеңістігі бюросын құру туралы бірлескен шешім қабылданды.

Қазіргі уақытта Бюро өз қызметін жоғары білім беруді дамытудың ұлттық орталығы базасында жүзеге асырады. Бюро құрамына ұлттық жоғары білім беруді дамыту орталығының екі қызметкері бекітілді, сондай-ақ әрбір ЖББОАК қатысушы елден бір қызметкер шақырылды.

2022 жылғы қарашада Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Орталық Азия елдеріне әр елден ЖББОАК тұрақты бюросына өкіл тағайындау туралы өтінішпен хаттар жолдады. Бюро жұмысына қатысуын Қырғыз Республикасы мен Тәжікстан Республикасы растады және өз өкілдерін тағайындады. Өз кезегінде Өзбекстан Республикасынан ресми хат түскен жоқ. Түркіменстан тұрақты бюроға қатысудан бас тартты.

- Қырғыз Республикасынан ЖББОАК бюросына ҚР жоғары және орта кәсіптік білім басқармасының бастығы – **Азамат Бағдатұлы Найманбаев** өкіл болып тағайындалды.
- Тәжікстан Республикасынан ЖББОАК бюросына РТ Білім және ғылым министрлігінің Жоғары кәсіптік және жоғары оқу орнынан кейінгі білім басқармасының бастығы – **Мирзозода Навруз** өкіл болып тағайындалды.

Орталық Азия елдері ректорларының екінші форумы барысында Қазақстанның жоғары білім және ғылым министрі Саясат Нұрбек Қазақстанның басты бастамасы жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігі идеяларын ілгерілету болғанын атап өтті. "Қазіргі уақытта 2024 жылы Албанияның Тирана қаласында өткен Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің білім министрлері конференциясының күн тәртібіне ЖББОАК енгізу мәселесі пысықталуда. Сонымен қатар, біз Орталық Азия елдері министрлерінің жаһандық саяси форумына шақыруға бастамашылық жасадық", - деп атап өтті министр.

2023 жылғы 31 Қазанда онлайн форматта жоғары білім беру сапасын жақсарту мәселелерін талқылауға арналған жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігі елдері ЖОО ректорларының конференциясы өтті. Конференция аясында Орталық Азия елдерінің Білім министрлерінің конференциясын өткізетін қабылдаушы ел қағидаты бойынша ЖББОАК ауыспалы Бюросының жұмысын қарастыру ұсынылды. Бұдан басқа, Министрлер

конференциясын өткізуді Орталық Азия Мемлекеттері басшыларының жыл сайынғы консультативтік кездесулерімен байланыстыру. Бұл шешім конференция мәртебесін көтеруге ықпал етеді және білім беру саласын өңірлік дамудың жалпы контекстіне интеграциялаудың маңыздылығын атап көрсетеді, бұл өз кезегінде саяси және білім беру құрылымдары арасындағы тығыз өзара іс-қимылға ықпал ететін болады.

Орталық Азия елдері ЖОО ректорларының форумын ұйымдастыру бойынша жұмысты үйлестіру

2022 жылғы 12-13 мамырда Алматы қаласындағы Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде Орталық Азия елдері ректорларының Халықаралық форумы өтті. Форум жұмысына Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан, Өзбекстан және халықаралық ұйымдардың білім және ғылым министрліктерінің, жоғары оқу орындарының 130-дан астам өкілдері қатысты, онда Орталық Азия елдері жоғары оқу орындары Альянсының қызметін іске асыру жөніндегі жұмыс жоспары қалыптастырылды. Форумда Орталық Азияның 19 университеті мен Қазақстан арасындағы маңызды екіжақты бағдарламалық құжаттар мен келісімдерге қол қойылды. Сонымен қатар, форум жұмысының соңында ОА елдерінің жоғары оқу орындары Альянсының 2022-2023 жылдарға арналған жұмысы бойынша ұсынымдар қабылданды:

1. жоғары оқу орындарын корпоративтік басқару қағидаттарын басшылыққа ала отырып, академиялық дербестікті қолдау және енгізу;
2. ұлттық қажеттіліктерді ескере отырып өңір елдерінің білім беру жүйелерін үйлестіру негізінде білім беру жүйелерін жақындастыруға ұмтылу;
3. инклюзивті стратегияларды жүзеге асыруға, жоғары білімнің әртүрлілігі, теңдігі және инклюзивтілігі үшін жағдайлар мен шараларды қамтамасыз етуге ықпал ету
4. білім беру бағдарламаларын интернационалдандыруға, бірлескен және қос дипломды білім беру бағдарламаларын әзірлеуге жәрдемдесу;
5. білім алушылармен, оқытушылармен және қызметкерлермен алмасу және тағылымдамадан өту үшін ұтқырлықтың әртүрлі нысандарын (физикалық, цифрлық/виртуалды немесе аралас формат) пайдалану және дамыту;
6. студенттердің, Оқытушылардың және академиялық қызметкерлердің аймақтық ұтқырлығын оқуға жұмсалған уақыт кезеңдерін тану және есепке алуды қамтамасыз ету арқылы күшейту;
7. Өңірлік академиялық ұтқырлық үшін арнайы гранттар және Орталық Азия өңірінің жоғары оқу орындарында оқуға арналған нысаналы гранттар беру;
8. Орталық Азияның басқа елдерінде ЖОО филиалдарын/өкілдіктерін ашу мүмкіндігін зерделеу;
9. құпиялылық пен қауіпсіздікті сақтай отырып, Цифрлық жүйелердің үйлесімділігін арттыру және білім алушылар мен жоғары оқу орындарының деректерімен алмасу мүмкіндіктерін іздеу және қолдану;
10. біліктілік шеңбері, ECTS, ESG сияқты құралдарды енгізу және пайдалану;
11. жоғары оқу орындары мен білім беру бағдарламаларын аккредиттеудің өңірлік негіздемелік стандартын әзірлеу және қабылдау арқылы білім беру сапасын бағалау рәсімдерін жетілдіру;
12. бірлескен ғылыми жобалар мен бағдарламаларды іске асыру, ұжымдық пайдаланудағы ұлттық зертханаларға өзара қолжетімділікті қамтамасыз ету, ғылыми әзірлемелерді коммерцияландырудың бірлескен жобаларына қатысу, рецензияланатын ғылыми басылымдарға қойылатын талаптарды жақындастыру жолымен ғылыми ынтымақтастықты дамыту;
13. білім алушылардың барлық академиялық жұмыстары, сондай-ақ оқытушылар мен қызметкерлердің ғылыми, оқу, әдістемелік еңбектері үшін Академиялық адалдық пен адалдық стандарттарын қолдау және енгізу.

2023 жылғы 13 қыркүйекте Душанбе қаласында Орталық Азия мемлекеттері басшыларының бесінші Консультативтік кездесуі аясында өңірдің жоғары оқу орындары ректорларының екінші форумы өтті. Білім министрлері Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан, Өзбекстан жоғары оқу орындарының ректорларымен бірге білім және ғылым саласындағы ынтымақтастықты одан әрі талқылады. Форумда халықаралық тәжірибесі бар мамандарды даярлауға мүмкіндік беретін жаңа білім беру бағдарламаларын іске қосу ұсынылды. Орталық Азия өңірі елдері университеттерінің және электрондық Орталық Азия ғылыми кітапханасының оқу құралдарының бірыңғай кешенін қалыптастыру идеясы қолдау тапты. Форумда Орталық Азия елдерінің жоғары оқу орындары арасындағы ынтымақтастық туралы 40 жаңа құжатқа қол қойылды. Студенттер мен оқытушылардың академиялық ұтқырлық қарқынын арттыру, бірлескен ғылыми жобаларға қатысу, бакалавриат және магистратура деңгейінде Қос дипломдардың мамандары мен бірлескен білім беру бағдарламаларын дайындау бойынша келіссөздер жүргізілді.

2023 жылғы 31 Қазанда онлайн форматта Орталық Азия жоғары білім кеңістігі елдерінің жоғары оқу орындары ректорларының "Орталық Азия жоғары білім кеңістігі жағдайында жоғары білім сапасын қамтамасыз ету жүйелерін дамыту" конференциясы өтті. Конференция Жоғары білім берудің ұлттық жүйелерінің сапасын жақсарту, тәжірибе алмасу және Болон процесінің қағидаттарына негізделетін болашақ Орталық Азия аккредиттеу органының негіздерін құру мәселелерін талқылауға арналды. Конференция жұмысына Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстан білім министрліктерінің, аккредиттеу жөніндегі ұлттық органдардың және университеттер ректорларының 167 өкілі қатысты.

Конференцияда Орталық Азия академиялық қоғамдастығының өкілдері жоғары білім сапасын жақсарту үшін өңір елдерінің қолданатын түрлі тәсілдерін талқылады.

Конференцияның негізгі нәтижесі ОА елдерінде сапаны қамтамасыз ету жүйесін нығайтуға бағытталған қарар қабылдау болды. Қарар білім берудегі сапа стандарттарын жақсарту және өңірдегі білім берудің жоғары деңгейін қамтамасыз ету мақсатында Орталық Азия елдері арасындағы өзара іс-қимылға жәрдемдесу жөніндегі нақты қадамдар мен ұсынымдарды қамтиды.

Орталық Азия елдерінің азаматтары үшін стипендиялық бағдарламаны іске асыру жөніндегі жұмысты үйлестіру

2019 жылдан бастап стипендиялық бағдарлама шеңберінде Қазақстанның жоғары білім және ғылым министрлігі жыл сайын шетел азаматтарына, соның ішінде Қазақстан Республикасының азаматтары болып табылмайтын ұлты қазақ адамдарға бакалавриат, магистратура және докторантураның білім беру бағдарламалары бойынша елдің жоғары оқу орындарында оқуға білім беру гранттарын ұсынады.

Гранттар саны

1. Бакалавриат – 490
2. Магистратура – 50
3. PhD докторантура – 10

2019 жылы стипендиялық бағдарламаға үміткерлерді іріктеу мен қарағаннан кейін Конкурстық комиссия Орталық Азияның 6 өкілін бакалавриатқа, 10-магист магистратураға ұсынды. Докторантураға үміткерлер саны болған жоқ. Елдер бойынша ақпарат 35 кестеде ұсынылған.

Кесте 35. 2019 жылы ЖББОАК-нің қатысушы елдерден стипендиаттар саны

№	Ел	Бакалавриатқа үміткерлер саны	Магистратураға а үміткерлер саны	Докторантураға а үміткерлер саны	Барлығы
1.	Қырғызстан	2	-	-	2

2.	Тәжікстан	-	5	-	5
3.	Түрікменстан	-	-	-	-
4.	Өзбекстан	4	5	-	9
Барлығы		6	10	-	16

2020 жылы жаһандық COVID-19 пандемиясынан туындаған қозғалыс шектеулері мен шекаралардың жабылуына байланысты шетелдік азаматтарға арналған стипендиялық бағдарлама уақытша тоқтатылды.

2021 жылы Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі стипендиялық бағдарламаны іске асыруды жалғастырды, оның шеңберінде бакалавриат, магистратура және докторантура деңгейлерінде білім беру бағдарламалары бойынша Қазақстанның жоғары білім беру мекемелерінде оқыту үшін білім беру гранттары бөлінді. Берілген білім беру гранттарының саны тұрақты болып қалды және осы кезеңде өзгерістерге ұшыраған жоқ.

Гранттар саны

1. Бакалавриат – 490
2. Магистратура-50
3. PhD докторантура – 10

Бағдарламаны өткізу нәтижелері бойынша географиялық қамтуды кеңейту тұрғысынан да, стипендиаттар саны бойынша да Орталық Азия елдері өкілдерінің стипендиялық бағдарламаға қатысуының оң өсу серпіні байқалады. Бұл фактор ғылым мен білім беру саласындағы өңірлік ынтымақтастықтың сапалы дамуын, сондай-ақ Орталық Азия өңірі елдерінде Қазақстан Республикасының жоғары білімінің тартымдылығын тағы да растайды.

Іріктеу рәсімінің нәтижелері бойынша және конкурстық комиссияның 2021 жылы Қазақстанда бакалавриат деңгейінде Орталық Азия елдерінен 68 өкіл, магистратурада 11 адам және докторантурада 1 адам оқуға ұсынылды. 2019 жылғы мәліметтермен салыстыра отырып, бакалавриат пен магистратураға ұсынылған студенттер санының артуын, сондай-ақ докторантураға үміткерлер санының аз өсуін атап өтуге болады. Бұл өзгерістер Орталық Азия өкілдерінің өткен жылдармен салыстырғанда стипендиялық бағдарламаға қатысудағы белсенділігінің жоғары екендігін айғақтайды. Елдер бойынша ақпарат 36 кестеде ұсынылған.

Кесте 36. 2021 жылы ЖББОАК-нің қатысушы елдерден стипендиаттар саны

№	Ел	Бакалавриатқа үміткерлер саны	Магистратураға а үміткерлер саны	Докторантураға а үміткерлер саны	Барлығы
1.	Қырғызстан	-	-	1	1
2.	Тәжікстан	1	-	-	2
3.	Түрікменстан	-	2	-	2
4.	Өзбекстан	67	9	-	76
Барлығы		68	11	1	80

Түркістан декларациясында (2021 жыл) және Орталық Азия елдері министрлерінің Конференциясы мен форумында (2022 жыл) талқылауда айтылған өңірлік ынтымақтастықты кеңейтуге және Орталық Азиядағы оқу орындарының зияткерлік және ғылыми ресурстарын біріктіруге жәрдемдесу бойынша Қазақстанның атқарған жұмыстары мен қабылданған бастамаларының нәтижесінде ЖББОАК елдерінің өкілдеріне берілетін гранттар санын көбейту туралы шешім қабылданды стипендиялық бағдарлама аясында.

Орталық Азия кеңістігінің жоғары білім беру бастамасы шеңберінде 2022 жылдан бастап Орталық Азия елдері (Қырғыз Республикасы, Тәжікстан, Түрікменстан, Өзбекстан) үшін жыл сайын 150 гранттық орын (бакалавриат - 146, докторантура – 4) бөлінеді.

2022 жылы Конкурстық комиссия өткізген іріктеу рәсімінің нәтижелері бойынша бакалавр деңгейінде оқуға 186 кандидат ұсынылды, бұл ретте резервте бір кандидат бар. Алайда, осы жылы Орталық Азия елдерінің өкілдері тарапынан докторантураға кандидаттар ұсынылмағаны атап өтілді. Соңғы үш жылда Орталық Азия елдері өкілдерінің стипендиялық бағдарламаға қатысуының тұрақты өсу үрдісі байқалады, бұл талапкерлердің Қазақстанда білім алуға қызығушылығының жоғары деңгейін көрсетеді. Бұл өсім сонымен қатар елде ұсынылатын жоғары білімнің сапасын, сондай-ақ оның еңбек нарығының қажеттіліктеріне сәйкестігін көрсетеді.

Бакалавриат және магистратура деңгейлерінде оқуға ұсынылған студенттер саны айтарлықтай өскенін атап өткен жөн. Бұл Қазақстанның Орталық Азия елдері үшін білім беру серіктесі ретіндегі өсіп келе жатқан тартымдылығын көрсетеді және сапалы білім берудің маңыздылығын және оның өзекті қажеттіліктеріне сәйкестігін көрсетеді. Елдер бойынша ақпарат 37 кестеде ұсынылған.

Кесте 37. 2022 жылы ЖББОАК-нің қатысушы елдерден стипендиаттар саны

№	Ел	Бакалавриатқа үміткерлер саны	Резервтегі үміткерлер саны
1.	Қырғызстан	4	
2.	Тәжікстан	6	
3.	Түрікменстан	5	
4.	Өзбекстан	171	1
Барлығы		186	1

2023 жылы Конкурстық комиссия өткізген іріктеу рәсімі аяқталғаннан кейін бакалавриат деңгейінде 139 үміткерді оқыту ұсынылды, сонымен қатар 7 үміткер резервтік тізімге енгізілді. Бұл деректер өңірден келген талапкерлердің стипендиялық бағдарламаға белсенді қатысуы туралы куәландырады және Қазақстанда бакалавр деңгейінде оқуға деген қызығушылықтың артқанын көрсетеді. Елдер бойынша ақпарат 38 кестеде ұсынылған.

Кесте 38. 2023 жылы ЖББОАК-нің қатысушы елдерден стипендиаттар саны

№	Ел	Бакалавриатқа үміткерлер саны	Резервтегі үміткерлер саны
1.	Қырғызстан	2	
2.	Тәжікстан	1	
3.	Түрікменстан	9	
4.	Өзбекстан	127	7
Барлығы		139	7

Орталық Азия елдерінің ПОҚ және білім алушыларының академиялық алмасуын іске асыру және студенттер қауымдастығын құру жөніндегі жұмысты үйлестіру

Бүгінгі таңда академиялық ұтқырлық қазіргі білім беру жүйесімен тығыз байланысты. Студенттер мен қызметкерлермен алмасуды ұйымдастыру, сондай-ақ Орталық Азия елдерінен мамандар тарту Жоғары білімнің Орталық Азия кеңістігінің маңызды аспектісі болып табылады. Бұл міндетті тиімді орындау Орталық Азия университеттерінің белсенді қатысуын талап етеді және шетелдік студенттерді тарту үшін жоғары оқу орындарының техникалық базасын жақсартумен ғана емес, сонымен қатар басқару процестерін оңтайландырумен де байланысты. Бұл Қазақстандағы оқу

бағдарламаларын шетелдік жоғары оқу орындарының стандарттарына бейімдеуді және басқарудың икемді және мобильді жүйелерін құруды қамтиды. Қазақстандық білім Орталық Азия елдері арасында жоғары сұранысқа ие екенін атап өту маңызды, бұл қазақстандық университеттер тарапынан білім беру қызметтерінің экспортының ұлғаюынан көрінеді.

39- кесте ОА елдерінің академиялық ұтқырлығы бойынша елдерден білім алушылар санының динамикасы (2021-2023 жж.)

Ел	Шығатын ұтқырлық бойынша білім алушылар саны			Кіріс ұтқырлығы бойынша білім алушылардың саны		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Қырғызстан	184	127	243	326	315	215
Тәжікстан	33	9	156	134	41	50
Түрікменстан	0	0	0	0	0	0
Өзбекстан	202	255	598	498	112	167

Суретте көрсетілген 2021-2023 жылдардағы мониторингке сәйкес Академиялық ұтқырлық бағдарламасы бойынша Орталық Азия елдерінен Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарына студенттер ағынының динамикасын анықтауға болады. Бұл талдау Аналитикалық қорытындылар мен болжамдарды тұжырымдауға негіз болатын қызықты тенденцияларды анықтады.

Қараудың басында Қырғызстаннан келген студенттер саны 2021 жылы айтарлықтай маңызды болғанын атап өтуге болады-716 адам. 2022 жылы (597 студентке дейін) аздап төмендегеніне қарамастан, 2023 жылы 672 студентке дейін қалпына келтіру осы елдің студенттік аудиториясы арасында қазақстандық оқу орындарының қызығушылығының әлеуетті орнықтылығын айғақтайды.

Екінші жағынан, Тәжікстаннан келген студенттер зерттеу кезеңінде тұрақты өсуді көрсетеді - 2021 жылы 318 адамнан 2023 жылы 380 адамға дейін. Бұл елдер арасындағы білім беру байланыстарының біртіндеп нығаюын көрсетуі мүмкін.

Түркіменстан жағдайында 2022 жылы күрт төмендеу (1373 студент) және одан кейінгі өсу 2023 жылы (2750 студент) қазақстандық жоғары білім беруді қабылдаудың өзгергіштігін көрсетеді. Бұл шың халықаралық білім беру саясатындағы стратегиялық өзгерістердің салдары болуы мүмкін.

2021 жылы (13550 студент) жоғары деңгейге қарамастан, Өзбекстан 2022 және 2023 жылдары студенттер санының төмендеуін бастан кешіруде (сәйкесінше 9571 және 6721). Бұған оқу бағыттарын таңдаудағы басымдықтардың өзгеруі, экономикалық ойлар немесе қазақстандық білім беру бағдарламасындағы өзгерістер сияқты түрлі факторлар себеп болуы мүмкін.

40 кесте ОА елдерінен білім алушылар санының динамикасы

Ел	ҚР ЖЖОКБҰ да білім алушылар саны		
	2021	2022	2023
Қырғызстан	716	597	672
Тәжікстан	318	361	380
Түрікменстан	2525	1373	2750
Өзбекстан	13550	9571	6721

2021-2023 жылдары Қазақстан Республикасының жоғары оқу орындарында оқитын Орталық Азия елдерінен келген шетелдік студенттердің саны туралы деректерді талдау түйінді үрдістерді бөліп көрсетуге және ықтимал болжамдармен Талдамалық қорытындыларды қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Қырғызстаннан бастайық. 2021 жылы 716 студенттің бастапқы деңгейі байқалды, ол 2022 жылы 597-ге дейін төмендеді, бірақ 2023 жылы 672 студентке дейін қалпына келтірумен оң динамика байқалды. Бұл уақытша өзгергіштікті көрсетуі мүмкін, бірақ 2023 жылы өсуге қайта оралу Қырғызстаннан келген студенттердің Қазақстандағы білім беру бағдарламаларына деген қызығушылығының қалпына келуінің көрсеткіші болуы мүмкін.

Тәжікстан жағдайында 2021 жылы 318 студенттен 2023 жылы 380-ге дейін тұрақты өсу елдер арасындағы білім беру байланыстарының біртіндеп нығаюын көрсетеді, бұл осы елден студенттер ағынында ұзақ мерзімді тұрақтылықты болжауы мүмкін.

Түрікменстан өзгергіштікті көрсетеді. 2021 жылғы Жоғары көрсеткіштен кейін 2022 жылы күрт төмендеу (2525 студент) әртүрлі факторлардың салдары болуы мүмкін. Алайда, 2023 жылы 2750 студентке дейін өсу қызығушылықтың ықтимал қалпына келуін көрсетуі мүмкін, дегенмен себептерді дәл анықтау үшін қосымша талдау қажет болуы мүмкін.

2021 жылы ең көп студенттері бар Өзбекстан (13550) 2022 және 2023 жылдары айтарлықтай төмендеді. Бұл тенденция кему себептерін талдауды және Өзбекстаннан студенттерді тарту стратегияларын ықтимал түзетуді қоса алғанда, қосымша зерттеуді қажет етуі мүмкін.

Қорытындылай келе, деректер Орталық Азияның әр еліне байланысты жекелендірілген стратегиялардың қажеттілігін көрсетеді. Студенттердің Қазақстанға келу динамикасы барлық тараптар үшін ұзақ мерзімді тұрақтылық пен жан-жақты пайданы қамтамасыз ете отырып, білім беру бағдарламалары мен стратегияларын бейімдеу үшін база ұсынады.

Осы динамикаларды талдау бізге Қазақстанда Орталық Азия елдерінен шетелдік студенттерді тарту және ұстап қалу стратегияларын қалыптастыру қызығушылықтың өзгергіштігін ескеруді, білім беру бағдарламаларын халықаралық студенттердің үміттеріне бейімдеуді және білім беру дестинациясын таңдауға әсер ететін факторларға стратегиялық әсер етуді талап етеді деп болжауға негіз береді. Демек, осы серпінді сектордың қажеттіліктеріне сәйкес келетін икемді және инновациялық стратегияларды әзірлеу болашақта қазақстандық оқу орындары үшін басты міндетке айналуға.

Орталық Азия елдерінен келген шетелдік студенттер Қазақстан бюджетіне қомақты қаржы бөлетінін атап өту маңызды. Мұның себебі, мұнда оқу ақысы басқа посткеңестік елдерге қарағанда төмен, сонымен қатар Азық-түлік пен тұрғын үй бағасына байланысты. Сондай-ақ, бірлескен жоғары оқу орындары мен бағдарламалар шетелдік студенттер санының артуына ықпал ететінін атап өткен жөн.

Қазақстанда білім алу мүмкіндігі бірнеше себептер бойынша тартымды:

- Оқу мен тұрудың салыстырмалы түрде төмен құны.
- Білім берудің танылған сапасы, әсіресе шетелдік студенттердің көз алдында.
- Жоғары оқу орындарына түсушілерге қойылатын икемді талаптар.
- Туған елдерге географиялық жақындық.
- Әртүрлі тілдерде оқыту мүмкіндігі.
- Демеушілер ұсынатын стипендиялардың болуы.

Бұл факторлар Қазақстанда шетелдік студенттер санының тұрақты өсуіне ықпал етеді, бұл өз кезегінде халықаралық білім беру ынтымақтастығын дамыту үшін қолайлы жағдай туғызады.

ОА-дан тартылған шетелдік мамандар

Университет оқытушыларының академиялық ұтқырлыққа қатысуы жоғары оқу орындарының білім беру және ғылыми зерттеу бастамаларының маңызды элементіне айналуға. Бұл олардың жеке зияткерлік капиталын қалыптастыру мен дамытуда шешуші рөл атқарады, сондай-ақ университеттің зияткерлік әлеуетін нығайтуға ықпал етеді.

41 кесте шетелдік мамандарды тарту

Тарту елі	Тартылған мамандар саны		
	2021	2022	2023
Қырғызстан	55	28	23
Тәжікстан	3	4	3
Түрікменстан	0	0	0
Өзбекстан	43	29	65
Барлығы	101	61	91

2021-2023 жылдар кезеңінде Қазақстанның оқу орындарына шетелдік мамандарды тарту бойынша деректерді талдау осы процестің динамикасына маңызды түсініктер береді.

2021 жылы тартылған мамандардың жалпы саны 101-ді құрап, Қырғызстан көшбасшылар қатарында 55 маман ұсынғаны байқалады. Алайда, келесі жылдары бұл санның айтарлықтай төмендеуі байқалады, 2022 жылы 61 маман тартылып, 2023 жылы 91-ге дейін төмендеді.

Жекелеген елдер контекстінде Қырғызстан мен Тәжікстан 2021 жылдан 2023 жылға дейін тартылған мамандар санының төмендеуін көрсетеді, бұл осы елдердегі білім беру стратегияларындағы немесе жағдайларындағы өзгерістер сияқты бірқатар факторларды көрсетуі мүмкін.

Түркіменстан ерекше саяси режимге байланысты аталған кезеңде Қазақстанның оқу орындарына мамандар ұсынбаған.

Екінші жағынан, Өзбекстан 2021 жылы 43, 2022 жылы 29 және 2023 жылы 65 маманмен қамтамасыз ете отырып, осы динамикада тұрақты өсумен ерекшеленеді. Бұл өзбекстандық мамандардың Қазақстандағы білім беру зерттеу жобаларына қатысуға қызығушылығының артқанын көрсетуі мүмкін.

Орталық Азия елдерінің ПОҚ қазақстандық жоғары оқу орындарына алмасу

Университет оқытушыларының академиялық ұтқырлығын ұйымдастыру оқу орны қызметкерлерінің зияткерлік капиталын дамыта отырып, жоғары білім сапасын арттыруға ұмтылудан бастау алады. Бұл процесс оқытушылардың зияткерлік және шығармашылық әлеуетін жақсартуға ғана емес, сонымен қатар университеттің барлық бөлімшелеріне озық ғылыми және білім беру тәжірибесін таратуға арналған. Сонымен қатар, ол білім беру бағдарламаларын әртараптандыруға, оқытудың жоғары сапасын қамтамасыз етуге бағытталған оқытушылардың ғылыми мүдделерін ынталандыруға, сондай-ақ басқа елдерден мамандар тартуға бағытталған.

Бұл процесті талдау бірнеше маңызды аспектілерді көрсетеді. Біріншіден, академиялық ұтқырлық университеттегі білім беру процесін жаңарту мен байытудың, оқытушылардың интеллектуалды өсуіне ынталандырудың тиімді механизмі болып табылады. Екіншіден, бұл университет қауымдастығының әртүрлі тәжірибе мен біліммен байытылған біртұтас организм ретінде дамуына ықпал етеді. Үшіншіден, шетелдік оқытушыларды тарту қазақстандық университеттердің әлемдік қабылдауын жақсартуға, олардың рейтингтік тартымдылығын арттыруға елеулі үлес қосады.

Осылайша, қазақстандық университеттердегі шетелдік оқытушылардың жоғары белсенділігі осы жоғары оқу орындарының әлемдік рейтингтеріне айтарлықтай әсер етіп, әлемдік қоғамдастық ауқымында білім беру процесінің оң серпінін қалыптастырып, бәсекеге қабілеттілігін арттыратыны сөзсіз.

42 кесте ПОҚ академиялық алмасу

Ел	Қазақстандық ПОҚ саны			ОА елдерінен ПОҚ саны		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Қырғызстан	25	2	69	35	43	25

Тәжікстан	3	20	18	1	3	3
Түрікменстан	0	0	0	0	0	0
Өзбекстан	68	76	148	22	81	203
Барлығы	96	98	235	58	127	231

42-кестеге сәйкес, 2021-2023 жылдар аралығындағы Қазақстан мен Орталық Азия елдері арасындағы ПОҚ академиялық алмасуы аналитикалық шолу жасауға және кейбір маңызды қорытындыларды шығаруға мүмкіндік беретін деректердің айтарлықтай көлемін беретінін байқаймыз.

2021 жылы қазақстандық ПОҚ Орталық Азия елдерінің оқу орындарына қосыла отырып, академиялық алмасуға белсенді қатысатыны байқалады. Осылайша, осы кезеңде 96 қазақстандық ПОҚ алмасуға қатысты. Алайда, кейінгі жылдары, 2022 және 2023, бұл сан сәл артып, сәйкесінше 98 және 235-ке жетеді.

Орталық Азия елдерінің әрқайсысының жағдайын толығырақ қарастырайық. Қырғызстан 2021 жылы айырбастау үшін 35 ПОҚ берді, алайда кейінгі жылдары бұл көрсеткіштің 2022 жылы 43-ке және 2023 жылы 25-ке дейін айтарлықтай төмендеуі байқалды. Бұл білім беру стратегияларындағы немесе ұлттық университеттердің жағдайындағы өзгерістер сияқты әртүрлі факторларға байланысты болуы мүмкін.

Тәжікстан, керісінше, өзінің ПОҚ-ның Академиялық алмасуға қатысуының өсуін көрсетеді. Егер 2021 жылы тек 1 қатысушы болса, 2022 және 2023 жылдары бұл көрсеткіш 3-ке дейін артады. Бұл тәжік ғылыми қызметкерлерінің Қазақстанның білім беру бағдарламаларына қатысуға қызығушылығының артуын көрсетуі мүмкін.

Түрікменстан осы кезеңде ПОҚ-ны академиялық алмасу үшін қамтамасыз етпеді, бұл оның білім беру саясатының ерекшеліктеріне немесе басқа саяси факторларға байланысты болуы мүмкін.

Өзбекстан академиялық алмасуда да белсенді рөл атқарады, 2021 жылы 22, 2022 жылы 81 және 2023 жылы 203 ОПҚ ұсынады. Мұндай тұрақты өсім өзбекстандық ғалымдардың қазақстандық университеттермен ынтымақтастыққа деген қызығушылығының жоғары деңгейі ретінде түсіндірілуі мүмкін.

Осылайша, деректерді қорытындылай келе, Қазақстан мен Орталық Азия елдері арасындағы академиялық алмасудың серпінділігі туралы қорытынды жасауға болады. Қатысушылар санының артуын ескере отырып, әсіресе Өзбекстан тарапынан келесі жылдар осы елдер арасындағы ғылыми ынтымақтастықты нығайту және тәжірибе алмасу үшін одан да көп мүмкіндіктер бере алады.

Қорытындылай келе, Қазақстан мен Орталық Азия елдері арасындағы студенттер мен оқытушылар құрамының ұтқырлығы туралы деректерді талдау осы алмасудың аймақтағы жоғары білім беру жүйесіне әсері туралы маңызды қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Студенттер мен ПОҚ алмасу қазақстандық жоғары білім мен ғылым жүйесінің тартымдылығының негізгі көрсеткіші болып табылады. Орталық Азиядан келген студенттер мен оқытушылардың Қазақстанның білім беру бағдарламаларына қатысуының тұрақты өсуі еліміздің білім беру және ғылыми ресурстарына деген сенім мен жоғары бағаны айғақтайды.

Одан әрі дамуды болжай отырып, КҚҚО шеңберіндегі өңірлік ынтымақтастықты тереңдету Қазақстандағы Орталық Азия елдерінен келген профессор-оқытушылар құрамы мен студенттердің зияткерлік әлеуетінің қатысуын одан әрі ұлғайтуға алып келеді деп болжауға болады. Бұл үдеріс, өз кезегінде, білім беру саласында өзара түсіністік пен озық тәжірибемен алмасуды ынталандыра отырып, өңірдегі Болон реформаларын ілгерілетуге ықпал ететін болады.

Білім беру жүйелерінің интеграциясын нығайту өңірлік және ұлттық деңгейлерде жоғары білім беру жүйелерінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға әкеледі деп күтілуде. Бұл

сапалы білім беруді дамытып қана қоймай, Орталық Азияда тұрақты және инновациялық білім беру ортасын құруға ықпал етеді.

Студенттер қауымдастығын құруды үйлестіру

Қазіргі уақытта Түркістан декларациясында белгіленген қағидаттарға сәйкес студенттер қауымдастығын құру жұмыстары жалғасуда. Бұл студенттердің позициясын нығайтатын және аймақтағы жоғары біліммен байланысты процестерге белсенді қатысуға мүмкіндік беретін маңызды қадам.

"Жоғары білім берудің бірыңғай Орталық Азия кеңістігін құру жөніндегі жұмыс жалғасады. Орталық Азия шегінде ПОҚ мен қызметкерлердің тағылымдамаларын ұйымдастыру, бірлескен магистрлік дәрежелер мен ғылыми жобалар жоспарлануда. Академиялық және мәдени тәжірибе алмасуды, озық тәжірибелер мен өзара оқытуды жүзеге асыру мақсатында Университеттер Альянсы және Орталық Азия елдері студенттерінің Альянсы құрылатын болады. Талантты шетелдік жастарды тарту үшін стипендиялық бағдарламаны іске асыру жалғасады".

Мысалы, шетелдік азаматтарға арналған стипендиялық бағдарлама шеңберінде Қазақстан Республикасының Ғылым және жоғары білім министрлігі жыл сайын Түркістан декларациясына қатысушы елдер үшін 150 білім гранты (бакалавриат – 146, докторантура -4) мөлшерінде квоталық орындар бөледі. Аймақтың көрші елдері үшін толтырылатын квота орындарының саны салыстырмалы түрде жоғары болып қалуда (186 үміткер – 2022 ж., 139 үміткер – 2023 ж.), Бұл Орталық Азия елдерінің оқуға түсетін жастары арасында Қазақстанның білім беру қызметтеріне сұраныс туралы айтады.

Орталық Азия елдері ректорларының екінші форумында Қазақстанның жоғары оқу орындары ректорлары кеңесінің төрағасы Е. Сыдықов студенттік іс-шаралардың өңірлік күнтізбесін құру туралы ұсыныс жасады.

Сонымен қатар, 2023 жылғы 31 қазанда өткен Орталық Азия елдерінің жоғары оқу орындары ректорларының конференциясында өңірдегі жоғары білім сапасын арттыру мәселелерін талқылаудан басқа, Орталық Азия студенттерінің альянсын құру мәселесі көтерілді. Қазақстан Студенттер альянсының төрағасы өңірдегі білім беру сапасын жақсартуға және студенттер қауымдастығын нығайтуға ықпал ететін Орталық Азия елдері ЖОО-ларының альянсын құру жөніндегі жұмысты жандандыру туралы ұсыныс жасады.

Біліктілікті тану жөніндегі ұйымдар қауымдастығын құру жөніндегі жұмысты үйлестіру

Қалыптасып келе жатқан жоғары білім берудің Орталық - Азиялық кеңістігі көптеген мәселелерді шешуге, соның ішінде ең өзекті мәселелердің бірі-біліктілікті тануға айтарлықтай әсер етеді. Қазақстанда жыл сайын Орталық Азия елдерінен біліктілікті тануға өтініштер мен шетелдік білім беру құжаттарының саны айтарлықтай артып келеді.

Біліктілікті тану үшін құжаттар санының өсуі Орталық Азия азаматтарының Қазақстанда білім алуға және жұмысқа орналасуға деген қызығушылығының артып келе жатқанын көрсетеді. Байқалған динамиканы ескере отырып, біліктілікті танудың жеңілдетілген немесе автоматты процедураларын қарастырудың қажеттілігі туындайды, бұл еуропалық жоғары білім беру кеңістігі елдерінде қалай қолданылатынына ұқсас. Алайда, бұл тәсілді іске асыру үшін Орталық Азия елдерімен келіссөздер жүргізу арқылы ЦАПВО Бюросының қызметі шеңберінде жүзеге асырылатын өңірдегі жоғары білім берудің ұлттық жүйелерін одан әрі үйлестіру және жақындастыру қажет.

Орталық Азия елдерінің білім беру жүйелерінің әртүрлі құрылымдары мен білім беру сапасын бағалау критерийлері бар екенін және қауымдастық құру үшін осы айырмашылықтарды ескеретін тетіктерді әзірлеу қажет екенін назарға алған жөн.

2022 жылғы 6 қазанда өткен ректорлар конференциясының қорытындылары бойынша бірлескен мәлімдемелерде тараптар Орталық Азия елдері арасындағы жоғары білім беру саласындағы интеграциялық процестерді одан әрі нығайту және дамыту

қажеттігін атап өтті, сондай-ақ жоғары білімнің Орталық Азия кеңістігінде білім туралы құжаттарды танудың келісілген тетіктерін дайындаудың өзектілігін растады.

Дегенмен, Орталық Азияда біліктілікті тану жөніндегі ұйымдар қауымдастығын құру мәселесі одан әрі егжей-тегжейлі пысықтауды талап ететін күрделі міндет болып табылады.

Сапаны қамтамасыз етудің Орталық Азия желісін құру жөніндегі жұмысты үйлестіру

Жоғары білім беру сапасын қамтамасыз ету білім беру жүйелері мен жалпы қоғамды дамытудың негізгі аспектісі болып табылады. Бүгінгі таңда танылған аккредиттеу органдарының тізіліміне 12 аккредиттеу агенттігі кіреді: 6 қазақстандық (IAAR, IQAA, KAZSEE, ARQA, ECAQA, ҰБОА) және 6 шетелдік агенттік (Германия агенттіктері – ASIIN, FIBAA, ACQUIN, Бельгия агенттігі – MusiQuE, АҚШ агенттіктері – ACBSP, ABET). Сапаны қамтамасыз етудің Орталық-Азиялық желісін қалыптастыруда ұлттық аккредиттеу агенттіктері арасында ең үлкен табысқа Қырғыз Республикасындағы шетелдік университетті халықаралық аккредиттеу алғаш рет өткізген кезде Ұлттық аккредиттеу және рейтинг агенттігі (IAAR) қол жеткізді.

IAAR аккредиттеу және рейтингтің тәуелсіз агенттігі 2018 жылдан бастап Қырғыз Республикасының Білім және ғылым министрлігінің қолдауымен Қырғызстанның жоғары оқу орындарында рейтингтік зерттеулер жүргізуде.

2019 жылғы 13 мамырда Тәжікстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі арта/IAAR-мен Тәжікстан Республикасының аумағында халықаралық аккредиттеу жүргізу туралы келісімге қол қойды. Тәжікстан Республикасының Білім және ғылым министрлігімен қол қойылған халықаралық келісімге сәйкес тәуелсіз аккредиттеу және рейтинг агенттігінің (IAAR) қызметі Тәжікстан Республикасының аумағында танылады.

Орталық Азия елдерінің жоғары оқу орындарын халықаралық аккредиттеуден басқа, 2017 жылдан бастап Аккредиттеу және рейтингтің тәуелсіз агенттігі жыл сайын еуропалық желілердің қатысуымен білім беру сапасын қамтамасыз ету жөніндегі Орталық Азия халықаралық форумын өткізеді.

Форумның мақсаты сапаны қамтамасыз ету жүйесін дамыту, аккредиттеу және рейтингтік зерттеулер, сапа мәдениетін дамытуға және сыртқы бағалау бойынша кәсіби қоғамдастықты қалыптастыруға ықпал ететін халықаралық желілермен және агенттіктермен ынтымақтастықты кеңейту саласындағы үздік тәжірибені талқылау және алмасу үшін халықаралық диалог платформасын құру болып табылады.

Мәселен, 2023 жылғы 6-7 қазанда "білім беру сапасын қамтамасыз ету жөніндегі VII Орталық Азия Халықаралық форумы: "білім берудің орнықты болашағы - сапа және бәсекеге қабілеттілік: шындықтар мен басымдықтар" өтті, оның жұмысына Орталық Азия елдерінің өкілдері ғана емес, сонымен қатар жоғары білім сапасын қамтамасыз етудің халықаралық еуропалық желілерінің, шетелдік аккредиттеу органдарының өкілдері де қатысты, білім беру саласындағы халықаралық ұйымдар.

Ағымдағы жылдың 31 қазанында өткен ОА ректорларының конференциясында сапаны қамтамасыз етудің бірыңғай тәсілдерін қалыптастыру бойынша нақты қадамдар қабылданды. Талқылау нәтижесінде қатысушылар жоғары білім сапасын қамтамасыз ету саласында жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігін одан әрі дамытуға бағытталған ұсыныстар әзірледі:

1. Орталық Азияның интеграцияланған білім беру, ғылыми-зерттеу және инновациялық кеңістігін қалыптастыру бойынша күш-жігерді жалғастыру және жалпы сын-қатерлерді еңсеру және өңірдің жаһандық позициялануын күшейту үшін жоғары білім берудегі өңірлік еларалық кооперацияны күшейту.

2. Еуропалық аударма және кредиттік бірліктерді жинақтау жүйесі (ECTS) арқылы білім беру жетістіктерін өзара тануды қоса алғанда, білім беру кеңістігін үйлестірудің тиімді құралдарын әзірлеу.

3. Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінде (ESG) жоғары білім сапасын қамтамасыз ету үшін стандарттар мен нұсқаулықтар негізінде өңірлік сапа стандарттарын әзірлеуді қоса алғанда, өңірлік деңгейдегі сыртқы аккредиттеу жүйелерін дамыту.

4. Бірыңғай стандарттар негізінде ішкі сапаны қамтамасыз етудің кешенді құралдарын ілгерілету.

5. Жоғары білім беру сапасын арттыру және өңірлік айырмашылықтарды қысқарту мақсатында өңірлік деңгейдегі шешімдер негізінде қашықтықтан білім беруді дамыту.

6. "Жасыл", "жұмсақ" және цифрлық дағдыларды, еңбек нарығының қажеттіліктерін болжау және түлектердің өңірлік деңгейде жұмысқа орналасуына мониторинг жүргізу жүйесін дамыту.

7. Болашақ дағдыларға деген қажеттіліктерді ескере отырып, жоғары білімнің оқу бағдарламаларын әзірлеуде өңірлік ынтымақтастықтың басымдылығын қамтамасыз ету.

Сонымен қатар, биыл жоғары білім беру сапасын қамтамасыз ету жөніндегі жұмыс тобы құрылды, оған Қырғыз Республикасы мен Тәжікстан Республикасы атынан ЗТҚО Бюросының өкілдерінен басқа, РҚАО қызметкерлері мен аккредиттеу агенттіктерінің өкілдері кірді:

- Жоғары білім беруді дамыту ұлттық орталығы директорының кеңесшісі – Нұрмағамбетов Амантай Әбілхайырұлы;

- Жоғары білім берудің Орталық Азия кеңістігі бюросының басшысы – Токкожина Дана Казакбаевна;

- Тәуелсіз аккредиттеу және рейтинг агенттігінің (IAAR) кеңесшісі – Яновская Ольга Алексеевна;

- Білім берудегі сапаны қамтамасыз ету жөніндегі Тәуелсіз агенттіктің (IQAA) президенті – Шолпан Мұртазқызы Каланова.

ПАРАМЕТРЛЕРДІ ЖАҚСARTU БОЙЫНША ҰСЫНЫСТАР БОЛОН ПРОЦЕСІ

Білім туралы шетелдік құжаттарды тану

Қажетті қосымша шаралар:

1) шетелдік дипломдары оңайлатылған тәртіппен танылатын адамдар тобын кеңейту бөлігінде нормативтік құжаттарды жетілдіруге

2) білім туралы құжаттарды өзара тану туралы көпжақты және /немесе екіжақты келісімдердің тізімін кеңейтуге;

3) жоғары білімге жататын біліктілікті тану жөніндегі жаһандық Конвенцияға қол қоюға құқылы;

4) Мемлекеттік қызмет көрсетудің электрондық құжат айналымының ашықтығы мен ашықтығын қамтамасыз етуге, тану рәсіміне өтініш беруден бастап бүкіл бизнес-процестің ішкі құжат айналымына дейін "білім туралы құжаттарды тану" Мемлекеттік қызметін толық автоматтандыруға, Мемлекеттік қызмет көрсетуді жеделдету үшін барлық қажетті ақпараттық жүйелерді біріктіруге;

5) өтініш берушінің Жеке кабинетіне және деректер базасына енгізе отырып, QR кодын алу арқылы білім туралы құжаттарды тану туралы куәліктерді беруді оңайлатуға (бұл құжаттың/тану туралы куәліктің телнұсқасын алу қажеттілігін болдырмайды);

6) Жоғары білім беру саласындағы біліктілікті тану туралы Азия-Тынық мұхиты өңірлік конвенциясына қол қоюға және ратификациялауға (Токио қ., 2011 ж.). студенттік ұтқырлықты кеңейту, жоғары білім беру саласындағы ынтымақтастықты дамыту, білім туралы құжаттарды тану саласында тәжірибе алмасу мақсатында

7) шетелдік білім беру ұйымдары берген білім туралы құжаттардың түпнұсқалығын растау процестерін жеделдету мақсатында студенттердің деректерін сандық сақтау бойынша Гронинген декларациясына қосылу мүмкіндігін зерделеу. . Гронинген декларациясының миссиясы кез-келген студенттің оқу нәтижелері туралы қағазбастылықсыз және ұзақ мерзімді сұраныстарсыз сенімді ақпарат алуға болатын

ұтқырлық уақытының рухына өте дәл сәйкес келеді. Гронинген декларациясының мүшелері әлемнің әртүрлі елдерінен жүзден астам ұйым болып табылады.

Алдыңғы бейресми білім беру нәтижелерін тану

Қазіргі уақытта ұлттық деңгейде заңнаманы, НҚА-ны жетілдіру және бейресми білім беру арқылы алынған оқыту нәтижелерін тану рәсімін ұдайы бақылауды қамтамасыз ету қажет:

- бейресми білім беру бағдарламаларының нәтижелерін, тиімділігі мен сапасын, оның ішінде олардың еңбек нарығының талаптарына сәйкестігін және т. б. мониторингілеу.

Түлектерді жұмысқа орналастыру

2023 жылы түлектердің жұмысқа орналасу деңгейі өткен жылдармен салыстырғанда оң өсу қарқынын көрсетті. 2023 жылы диплом алған жоғары оқу орындарының жалпы санынан 92798 адам жұмысқа орналастырылды, бұл түлектердің 55% -і құрайды. Бұл көрсеткіш 2022 жылмен салыстырғанда айтарлықтай жақсарды, онда жұмысқа орналасу деңгейі 44% құрады. Бірақ көрсеткіштерді жақсарту үшін:

еңбек нарығының қажеттіліктеріне сәйкес кадрларды даярлаудың өзекті бағыттарын ұлғайту;

soft skills (коммуникативтік, көшбасшылық, командалық және басқа да әлеуметтік-психологиялық дағдылар) дамыту бойынша білім беру бағдарламаларын әзірлеуді ұлғайту;

оқушыларға қосымша дағдыларды алуға мүмкіндік беру;

жақсы тәжірибе алмасу үшін ең жақсы тәжірибешілерді тарту;

тілдік кедергілерді азайту.

Аз қамтылған студенттерді әлеуметтік қолдау

Мониторингті қоса алғанда, жоғары білім беру жүйесінде инклюзивтілікті арттыру үшін қолдау шараларының кең ауқымын жүзеге асыру қажет (инклюзивтік іс-шаралардың тиімділігіне жыл сайынғы мониторинг, оның ішінде. ЕҰ-ға қолжетімділік, ОР қалыптастыру), сандық нысаналы көрсеткіштерді белгілеу (жыл сайын білім алушылардың аз қамтылған топтарының үлесін ұлғайту, шалғай аудандарда түсіндіру іс-шараларын жүргізу), дәстүрлі емес оқушылардың өздерінің қабылдау жүйелерін бейімдеу жолымен қол жеткізуіне жәрдемдесу (құжаттарды онлайн форматта беру, қабылдауға кедергісіз қол жеткізуді қамтамасыз ету), сондай-ақ сыртқы қаржылық қолдау көрсету (Сыртқы демеушілерді тарту).

Білім беруді интернационалдандыру

Интернационалдандыруды арттыру үшін келесі шараларды қабылдау қажет:

ғылыми зерттеулер жүргізу бойынша мемлекеттің қаржылық қолдауы;

ҚР жоғары оқу орындарының халықаралық білім беру көрмелеріне қатысуы (<https://www.educationfair.nl/events/online-education-fairs/> , <https://www.universityfairs.com/>, <https://begingroup.com/en/>);

дәйексөзділік көрсеткіштерін жақсарту мақсатында конкурстар, қосымша сыйлықтар, грамоталар, сертификаттар, көтермелеулер арқылы ЖОО-дан оқытушылар мен жас ғылыми зерттеушілерді ынталандыру;

зерттеушілер арасында жыл сайынғы беделді конкурс ұйымдастыру;

мақаланы халықаралық журналдарда жариялағаны үшін қосымша сыйлық (Scopus, Web Science);

өткен жылы жарияланған мақалалар саны бойынша ЖОО-да жыл сайынғы талдау;

зерттеу саласындағы шетелдік жоғары оқу орындарымен, ғылыми ұйымдармен

ғылыми ынтымақтастықты кеңейту;

кадрлардың айналымын қысқарту мақсатында ЖОО қызметкерлерін біріктіру

бойынша іс шараларды ұйымдастыру:

- команда құру;

- пікірталас форумдары;

- Кітап клубы;

- семинарлар, тренингтер және т. б.
- біліктілікті арттыруда қолдау.

қазақстандық жоғары оқу орындарының халықаралық қоғамдастықтағы имиджін нығайту мақсатында:

- әлеуметтік желілерде беттерді белсенді жүргізу;
- сайтты жаңарту;
- сайт оқуға түсу, білім беру бағдарламалары, гранттар және шарттар туралы толық ақпаратпен толықтырылсын;
- университеттің халықаралық сайттардағы жарнамасы;
- маркетингтік стратегияны әзірлеу;

2023 жылы Қазақстанның 100 жоғары оқу орнында (103 азаматтық ЖЖОКБҰ-ның 97%) әлемнің 82 елінен 26 840 шетелдік студент оқиды, бұл білім алушылардың жалпы санының 4,4% – 6 құрайды-606 394 адам. 2022 жылғы ұқсас кезеңмен салыстырғанда шетелдік білім алушылардың саны 2,9% - ға өсті, ал шетелдік студенттердің үлесі 0,2% - ға өсті%. Шетелдік студенттердің бұл үлесі (4,4%) ҚР ЖЖОКБҰ интернационалдандыру деңгейінің жеткілікті көрсеткіші болып табылмайды. Бұл деңгейді арттыру үшін сізге:

Шет елдердегі халықаралық көрмелер мен білім жәрмеңкелерінде Қазақстанның жоғары оқу орындарының брендині ілгерілетуде жеке компанияларды/ұйымдарды ынтымақтастыққа тарту;

Орталықсыздандыру. ЖОО-лар арасындағы ғана емес, сонымен қатар шетел ЖОО-ларымен факультетаралық және кафедрааралық ынтымақтастықты дамыту қажет;

Әлемдік еңбек нарығында сұранысқа ие ағылшын тілінде білім беру бағдарламаларын іске асыру;

Халықаралық үрдістерге байланысты үздіксіз білім берудің жаңа нысандарын ұсынудың жаңа тәсілдерін әзірлеу;

Қазақстанның жоғары оқу орындарының проактивті жарнамалық бастамаларын маркетингті білім беру және ғылыми ұсыныстарын жеделдету;

Халықаралық бөлімдердің/рекрутинг орталықтарының/жоғары оқу орындарын тану кеңселерінің жұмысын ребрендинг. Талапкерлерді қабылдау және қабылдауды бақылау. Шетелдік білім алушылар, оқытушылар мен зерттеушілер үшін Тәлімгерлік институтын құру;

Инклюзивті білім беру ұғымын кеңейту;

Халықаралық платформаларда ағылшын тілінде сапалы ЖАОК.

Қосымша 1

Үш тілде білім беруді және ББ-ны тек ағылшын тілінде іске асыратын ЖОО-лар

№	Жоғары оқу орындарының атауы	үштілділік тек	ағылшын тілінде
ҰЛТТЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ			
1	КазНУ им. аль-Фараби	+	+
2	ЕНУ им. Л.Гумилева	+	+
3	КазНацЖенПУ	+	+
4	КаНМУ им Асфендиярова	+	+
5	КНК им Курмангазы	+	Іске асырылмайды
6	КазНАИУ	+	+
7	КазНАИ им Жургенева	+	Іске асырылмайды
8	КазНИТУ им. Сатпаева	+	+
9	КазНПУ им. Абая	Іске асырылмайды	+

10	КазНУИ	Іске асырылмайды	Іске асырылмайды
11	КазНАХ	Іске асырылмайды	Іске асырылмайды
	Жалпы:	8	7
Мемелекеттік оқу орындары			
1	АУ им Досмухамедова	+	+
2	АРУ им Жубанова	+	Іске асырылмайды
3	АркПИ им Алтынсарина	Іске асырылмайды	+
4	АУНГ	+	Іске асырылмайды
5	ВКТУ им Серикбаева	+	+
6	ВКУ им Аманжолова	+	+
7	Университет им Шакарима	+	+
8	ЖУ им Жансугурова	+	+
9	КарИУ	+	Іске асырылмайды
10	КарТУ	+	+
11	КарУ им. Букетова	+	+
12	КРУ Байтурсынова	+	Іске асырылмайды
13	КУ им Коркыт ата	+	Іске асырылмайды
14	КУ им Уалиханова	+	+
15	КУТИ им Есенова	+	+
16	ППУ	+	Іске асырылмайды
17	РИИ	+	Іске асырылмайды
18	СКУ им Козыбаева	+	+
19	ЮКГПУ	+	+
20	ЮКУ им Ауэзова	+	+
21	Медицинский университет Семей	+	+
22	ЗКУ им Утемисова	+	+
23	ТарУ Дулати		Іске асырылмайды
24	Торайгыров университет	+	+
25	Международный университет туризма и гостеприимства	+	Іске асырылмайды
26	Южно-Казахстанская медицинская академия	+	+
27	ЗКМУ им Оспанова	Іске асырылмайды	+
28	ЗКАТУ им Жангир хана	Іске асырылмайды	Іске асырылмайды
29	Медицинский университет Караганды	Іске асырылмайды	Іске асырылмайды
	Жалпы:	25	18
Акционерлік қоғам оқу-орындары			
1	АТУ	+	+
2	АУЭС	+	+
3	КАТУ им. С.Сейфуллина	+	+
4	МОК	+	+
5	МУА	+	+
6	КБТУ	Іске асырылмайды	+
7	КИМЭП	Іске асырылмайды	+
8	МУИТ	Іске асырылмайды	+
9	Университет Нархоз	Іске асырылмайды	+
10	КАЗГЮУ имени М.С. Нарикбаева	Іске асырылмайды	Іске асырылмайды
11	ЖезУ им.О.Байконурова	+	Іске асырылмайды
12	КазУМОиМЯ им.Абылай хана	Іске асырылмайды	+
13	КазУТБ	Іске асырылмайды	+
14	Академия гражданской авиации	Іске асырылмайды	Іске асырылмайды
15	Академия логистики и транспорта	Іске асырылмайды	Іске асырылмайды
16	Казахская академия спорта и туризма	Іске асырылмайды	Іске асырылмайды
	Жалпы:	6	11
ЖЕКЕ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ			
1	Астана IT университет	+	+
2	Alikhan Bokeikhan University	+	Іске асырылмайды
3	Евразийский технологический университет	+	Іске асырылмайды
4	КОУ	+	+
5	КУ им. А.Мырзахметова	+	Іске асырылмайды

6	Международный Таразский инновационно университет	+	Іске асырылмады
7	КРМУ (медицинский)	+	+
8	Университет международного бизнеса	+	Іске асырылмады
9	Центрально-Казахстанская академия	+	+
10	КАСУ	Іске асырылмады	+
11	Алматы Менеджмент Университет	Іске асырылмады	+
12	Университет им. Сулеймана Демиреля	Іске асырылмады	+
13	КазАДИ им. Л.Б.Гончарова	Іске асырылмады	Іске асырылмады
14	ЗКИТУ	Іске асырылмады	Іске асырылмады
15	Египетский университет исламской культуры «Нур-Мубарак»	Іске асырылмады	Іске асырылмады
17	Казахстанский университет инновационных и телекоммуникационных систем	Іске асырылмады	Іске асырылмады
18	Университет "Туран"	Іске асырылмады	Іске асырылмады
19	Университет Туран Астана	Іске асырылмады	Іске асырылмады
20	АГЭУ	Іске асырылмады	Іске асырылмады
21	Центрально-азиатский инновационный университет	Іске асырылмады	Іске асырылмады
22	Шымкентский университет	Іске асырылмады	Іске асырылмады
23	Казахская академия труда и социальных отношений	Іске асырылмады	Іске асырылмады
24	Инновационный Евразийский университет	Іске асырылмады	Іске асырылмады
25	Esil University	Іске асырылмады	Іске асырылмады
26	КЭУК	Іске асырылмады	Іске асырылмады
27	ЕТУ	Іске асырылмады	Іске асырылмады
28	Межд.университет Астана	Іске асырылмады	Іске асырылмады
29	КСТУ им.З.Алдамжара	Іске асырылмады	Іске асырылмады
30	КазИТУ	Іске асырылмады	Іске асырылмады
31	Казахско-Русский Международный университет	Іске асырылмады	Іске асырылмады
32	Университет Мирас	Іске асырылмады	Іске асырылмады
33	Казахско-Немецкий университет	Іске асырылмады	Іске асырылмады
35	КУДН им. А.Куатбекова	Іске асырылмады	Іске асырылмады
36	Университет иностранных языков и деловой карьеры	Іске асырылмады	Іске асырылмады
37	Евразийский гуманитарный институт	Іске асырылмады	Іске асырылмады
38	Академия "Кайнар"	Іске асырылмады	Іске асырылмады
39	Центрально-Азиатский университет	Іске асырылмады	Іске асырылмады
40	Евразийская юридическая академия имени Д. А. Кунаева	Іске асырылмады	Іске асырылмады
41	Казахский Университет Путей Сообщения	Іске асырылмады	Іске асырылмады
42	Баишев университет	Іске асырылмады	Іске асырылмады
43	Казахстанский медицинский университет «ВШОЗ»	Іске асырылмады	Іске асырылмады
44	Гуманитарно-техническая академия	Іске асырылмады	Іске асырылмады
45	Атырауский инженерно-гуманитарный институт	Іске асырылмады	Іске асырылмады
46	Академия "Болашак"	Іске асырылмады	Іске асырылмады
47	Центрально-Казахстанская академия	Іске асырылмады	Іске асырылмады
48	Костанайский инженерно-экономический университет им. М. Дулатова	Іске асырылмады	Іске асырылмады
49	Кызылординский открытый университет	Іске асырылмады	Іске асырылмады
50	Екибастузский инженерно-технический институт им.академика К.Сатпаева	Іске асырылмады	Іске асырылмады
		9	7
Жалпы саны ҚР		48	43

Білім деңгейі бойынша үш тілде білім беру шеңберінде білім алушылардың саны

№	ЖОО атауы	Үш тілді білім беру бойынша білім алушылардың жалпы саны	IELTS TOEFL сертификаттарының жалпы саны	Олардың саны, менде бар. IELTS TOEFL сертификаттары B2 деңгейімен	Олардың саны, менде бар. IELTS TOEFL сертификаттары C1 деңгейімен
БАКАЛАВРИАТ					
ҰЛТТЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ					
1	КазНУ им. аль-Фараби	95	15	13	0
2	ЕНУ им. Л.Гумилева	389	77	42	13
3	КазНацЖенПУ	87	0	0	0
4	КаНМУ им Асфендиярова	7421	90	75	14
5	КНК им Курмангазы	282	5	2	1
6	КазНАИУ	313	14		14
7	КазНАХ				
8	КазНАИ им Жургенева	41	3	1	2
9	КазНИТУ им. Сатпаева	306	0	0	0
	Всего по НВ:	8934	204	133	44
Мемлекеттік оқу орындары					
1	АУ им Досмухамедова	1285	2	0	0
2	АРУ им Жубанова	825	3	0	0
3	ВКТУ им Серикбаева	145	0	0	0
4	ВКУ им Аманжолова	71	0	0	0
5	ЖУ им Жансугурова	204	0	0	0
6	КарИУ	234	1	1	0
7	КарТУ	1152	22	8	0
8	КарУ им. Букетова	320	5	1	0
9	КРУ Байтурсынова	175	2	2	0
10	КУ им Коркыт ата	684	0	0	0
11	КУ им Уалиханова	539	1	0	0
12	КУТИ им Есенова	302	0	0	0
13	ППУ	187	2	2	0
14	РИИ	89	0	0	0
15	СКУ им Козыбаева	93	2	1	1
16	ЮКГПУ	191	2	1	1
17	ЮКУ им Ауэзова	815	58	12	2
18	Медицинский университет Семей	2363	12	10	2
20	ЗКУ им Утемисова	1116	11	6	
22	Шакарим университет	2587	13	10	0
23	АУНГ Утебаева	102	0	0	0
24	ЮКМА	490	1	1	1
25	МУТИГ	82	3	3	0
	Жалпы	14051	140	58	7
Акционерлік қоғам оқу-орындары					
1	АТУ	7144	5	5	0
2	АУЭС	21	5	1	0
3	ЖезУ им.О.Байконурова	116	0	0	1
4	КАТУ им. С.Сейфуллина	70	0	0	0
5	МОК	6561	0	0	0
6	МУА	482	292	250	45

	Жалпы	14394	302	256	46
ЖЕКЕ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ					
1	КУ им. А.Мырзахметова	27	0	0	0
2	ЕТУ	71	2	0	0
3	УМБ	396	11	5	4
4	КОУ	173	21	14	7
5	ЦКА	211	0	1	0
6	КРМУ (медицинский)	34	18	15	2
7	МТИИ им. Ш. Муртаза	8	1	0	1
8	Алихан бокейхан университет	72	0	0	1
	Жалпы	992	53	35	15
	Бакалавриат бойынша жиыны:	38371	699	482	112
МАГИСТРАТУРА					
ҰЛТТЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ					
1	КазНУ им. аль-Фараби	112	31	24	0
2	ЕНУ им. Л.Гумилева	164	49	28	21
3	КНК им Курмангазы	46	3	1	0
4	КазНАИУ	449	19	0	0
	Жалпы	771	102	53	21
ҰЛТТЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ					
1	ВКТУ им Серикбаева	286	4	2	1
2	ЖУ им Жансугурова	468	4	3	0
3	КарИУ	5	0	0	0
4	КарТУ	413	12	7	0
5	КарУ им. Букетова	30	0	0	0
6	КУ им Уалиханова	47	13	11	0
7	ЮКУ им Ауэзова	25	0	0	0
8	Шакарим университет	721	6	5	1
9	ЮКМА	20	0	0	0
10	Торайгыров университет	365	46	46	39
	Жалпы	2380	85	74	41
Акционерлік қоғам оқу-орындары					
1	КАТУ им. С.Сейфуллина	106	8	0	0
2	МУА	348	170	87	91
	Жалпы	454	178	87	91
ЖЕКЕ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ					
1	Astana IT University	1191	191		
2	УМБ	46	5	4	1
3	ЦКА	22	0	1	0
	Барлық ЖЖОО:	1259	196	5	1
	Магистратура бойынша жиыны:	4864	561	219	154
ДОКТОРАНТУРА					
ҰЛТТЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ					
1	КазНУ им. аль-Фараби	59	49	42	0
2	ЕНУ им. Л.Гумилева	45	45	24	21
3	КНК им Курмангазы	4	4	2	0
4	КазНАИУ	167	149	143	6
	ҰЛТТЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ бойынша жиыны:	275	247	211	27
Мемлекеттік оқу орындары					
1	ЖУ им Жансугурова	52	17	13	4
2	КарИУ	3	0	0	0

3	КарТУ	355	9	4	0
4	СКУ им. Букетова	4	2	0	0
5	Университет имени Шакарима города Семей	52	52	50	2
6	Медицинский университет Семей	60	15	43	2
7	ЮКМА	9	8	8	1
	Мемелекеттік оқу орындары бойынша барлығы:	535	103	118	9
Акционерлік қоғам оқу-орындары					
1	КАТУ им. С.Сейфуллина	54	53	1	1
	АҚ бойынша барлығы:	54	53	1	1
	Докторантура бойынша жиыны:	864	403	330	37
	Барлық деңгейлер бойынша:	44099	1663	1031	303

№	ЖОО атауы	Жалпы саны	ЕПҚ саны	Үлесі, %	Тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	Көзі көрмейтін	нашар көретін	есту қабілеті нашар	Нашар естигіндер	аутизмі бар	психикалық дамуы тежелген	жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар	сөйлеу қабілеті бұзылған ауыр және терең ақыл-ой кемістігі бар	Сөйлеу бұзылыстары	басқа санат
ҰЛТТЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ															
1	КазНУ им. аль-Фараби	23008	70	0,30%	66		4								
2	ЕНУ им. Л.Н. Гумилева	21873	40	0,18%	11		5		2					1	21
3	КазНАИУ	5807	11	0,19%		1	1								9
4	КазНИТУ им. К.И. Сатпаева	12637	35	0,28%	15		4								16
5	КазНМУ им. Асфендиярова	15733	79	0,50%	6		10								63
6	КазНУИскусств	1941	11	0,57%	1		1	1	3					1	4
7	КНК им. Курмангазы	1187	13	1,10%	3	1	6								3
8	КазНАИ им. Жургенова	1980	4	0,20%		1	1		2						
9	КазНацЖенПУ	8572	51	0,59%	4	2	12		2					1	30
10	КазНПУ им. Абая	16162	95	0,59%	6	3	11		1						74
11	КазНАХ	201	0	0,00%											
Мемлекеттік оқу орындары															
12	АРУ им.К.Жубанова	12689	91	0,72%	16		14	2	4						55
13	АркПИ им.И.Алтынсарина	2367	0	0,00%											
14	АУ им. Х.Досмухамедова	5025	14	0,28%	9		4								1
15	АУНГ им. С. Утебаева	2602	19	0,73%			3		2						14
16	ВКУ им. С.Аманжолова	7858	14	0,18%	2	2	3								7

№	ЖОО атауы	Жалпы саны	ЕПҚ саны	Үлесі, %	Тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	Көзі көрмейтін	нашар көретін	есту қабілеті нашар	Нашар естігіндер	аутизмі бар	психикалық дамуы тежелген	жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар	сөйлеу қабілеті бұзылған ауыр және терең ақыл-ой кемістігі бар	Сөйлеу бұзылыстарымен	басқа санат
17	ВКТУ им. Д.Серикбаева	5102	10	0,20%											10
18	ЖУ им. И.Жансугурова	4727	33	0,70%	8	2	4					6			13
19	ЗКАТУ им. Жангир хана	4276	15	0,35%	2	1	1								11
20	ЗКУ им. М.Утемисова	5830	55	0,94%	11	2	6		1						35
21	КарИУ	2363	4	0,17%	2										2
22	КарТУ им. Сагинова	8040	35	0,44%				4							31
23	КарУ им. Е.А.Букетова	13353	76	0,57%	7		15		4						50
24	КУТИ им. Ш. Есенова	7385	40	0,54%	15		10								15
25	КУ им. Ш. Уалиханова	7532	28	0,37%	12		6								10
26	КРУ им. А.Байтурсынова	7596	50	0,66%		1	8		7						34
27	ППУ им. Маргулан	4279	21	0,49%	7		6		1						7
28	Торайгыров университет	8869	36	0,41%	4	5		1							26
29	РИИ	1436	2	0,14%	1										1
30	Университет им. Шакарима	7112	26	0,37%	2		3								21
31	ТарУ им. М.Х. Дулати	13230	88	0,67%	6		3	5							74
32	ЮКУ им. М.Ауезова	21423	118	0,55%	12		21		7						78
33	ЗКМУ им М.Оспанова	5682	50	0,88%	17		2		1						30
34	МедУК	8120	70	0,86%	26		12		2						30
35	МедУС	6200	3	0,05%											3

36	ЮКГПУ	7502	78	1,04%	7	1	22								48
37	МУТиГ	2630	5	0,19%	3										2
№	ЖОО атауы	Жалпы саны	ЕПҚ саны	Үлесі, %	Тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	Көзі көрмейтін	нашар көретін	есту қабілеті нашар	Нашар еститіндер	аутизмі бар	психикалық дамуы тежелген	я	жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар	сөйлеу қабілеті бұзылған ауыр және терең ақыл-ой кемістігі бар	Сөйлеу бұзылыстарымен басқа санат
38	СКУ им. М.Козыбаева	5849	41	0,70%	12	2	6		2						19
39	ЮКМА	5566	42	0,75%	9		6		1						26
40	КУ им. Коркыт ата	10218	36	0,35%	3		1		3	1					28
Акционерлік қоғам оқу-орындары															
41	Академия гражданской авиации	1775	4	0,23%	1			1							2
42	АЛиТ	5003	20	0,40%	8		3		1						8
43	АУЭС им. Г. Даукеева	6015	19	0,32%	2		6		2						9
44	АТУ	7875	45	0,57%	25		10							2	8
45	ЖезУ им. О.А.Байконурова	1304	3	0,23%											3
46	КазАСиТ	3383	97	2,87%	10	17	29	4	32						5
47	КАТУ им. Сейфуллина	11211	75	0,67%	19		14		6					1	35
48	КазУМОиМЯ им. Абылай хана	6173	2	0,03%			2								
49	КБТУ	6298	22	0,35%	8		3		1					2	8
50	МОК	8347	42	0,50%			1		3						38
51	МУИТ	5889	23	0,39%	4		4								15
52	МедУА	10887	72	0,66%			3								69
53	Университет КИМЭП	2545	6	0,24%	2										4
54	Нархоз	7836	27	0,34%	2		1		1						23
55	КазУТБ	3824	12	0,31%	1			1							10

56	Максат Нарикбаев Университет	6516	24	0,37%	5		7								12	
ЖЕКЕ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ																
57	Astana IT University	5414	27	0,50%	12	1			2	1					11	
№	ЖОО атауы	Жалпы саны	ЕПҚ саны	Үлесі, %	Тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	Көзі көрмейтін	нашар көретін	есту қабілеті нашар	Нашар еститіндер	аутизмі бар	психикалық дамуы тежелген	я	жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар	сөйлеу қабілеті бұзылған ауыр және терең ақыл- ой кемістігі бар	Сөйлеу бұзылыстарымен	басқа санат
58	Академия Bolashaq	2143	28	1,31%												28
59	Академия Кайнар	2066	0	0,00%												
60	Академия ФКиМС	682	2	0,29%	1				1							
61	АГЭУ	5946	0	0,00%												
62	AlmaU	5247	28	0,53%	6		4		2							16
63	Атырауский ИГИ	455	1	0,22%												1
64	Баишев университет	1150	4	0,35%	4											
65	ГТА	536	0	0,00%												
66	Кызылординский открытый университет	5436	0	0,00%												
67	ЕЮА им. Д.А. Кунаева	2178	0	0,00%												
68	ЕГИ им. А.К. Кусаинова	1774	13	0,73%	3											10
69	ЕТУ	1846	1	0,05%												1
70	ЕУИК Нур-Мубарак	2186	16	0,73%	1	1	10		1							3
71	ЕИТИ им. академика Сатпаева	1390	11	0,79%	1		1									9
72	ЗКИТУ	10871	2	0,02%	2											
73	ИНЕУ	854	4	0,47%												4
74	КазАДИ им. Л.Б. Гончарова	1447	1	0,07%												1

75	Alikhan Bokeikhan University	8364	1	0,01%	1										
76	Международный транспортно-гуманитарный университет	5748	0	0,00%											
77	Esil University	2524	9	0,36%	4		1		1						3
№	ЖОО атауы	Жалпы саны	ЕПҚ саны	Үлесі, %	Тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	Көзі көрмейтін	нашар көретін	есту қабілеті нашар	Нашар еститіндер	аутизмі бар	психикалық дамуы тежелген	я	жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар	сөйлеу қабілеті бұзылған ауыр және терең ақыл-ой кемістігі бар	Сөйлеу бұзылыстарымен басқа санат
78	КРМежУ	2885	0	0,00%											
79	Международный инженерно-технологический университет	3172	0	0,00%											
80	КМУ ВШОЗ	153	0	0,00%											
81	КазУИиТС	3328	44	1,32%											44
82	КАСУ	3343	4	0,12%	2										2
83	КНУ	751	4	0,53%	2	1									1
84	КРМедУ	6955	36	0,52%	2		4								30
85	КУ Казпотребсоюза	4872	18	0,37%	1				1						16
86	КОУ	4187	0	0,00%											
87	КУ им. Абая Мырзахметова	3406	7	0,21%	1										6
88	КИНЭУ им.М.Дулатова	1607	3	0,19%			1								2
89	КСТУ им. Алдамжар	2132	14	0,66%	5		3								6
90	МежУ Астана	5853	31	0,53%	8		4			1					18
91	МТИИ им. Шерхана Муртазы	6264	15	0,24%											15

92	Университет Туран	5025	14	0,28%	1		3								10
93	Университет Туран-Астана	2683	0	0,00%											
94	Университет им. Ж.Ташенева	5205	3	0,06%	1										2
№	ЖОО атауы	Жалпы саны	ЕПҚ саны	Үлесі, %	Тірек-қимыл аппаратының бұзылуымен	Көзі көрмейтін	нашар көретін	есту қабілеті нашар	Нашар еститіндер	аутизмі бар	психикалық дамуы тежелген	я	жеңіл және орташа ақыл-ой кемістігі бар	сөйлеу қабілеті бұзылған ауыр және терең ақыл-ой кемістігі бар	Сөйлеу бұзылыстарымен басқа санат
95	УДН им. А. Куатбекова	13226	109	0,82%	20		13								76
96	СДУ	8679	5	0,06%	2		2		1						
97	УМБ им. К.Сагадиева	4485	3	0,07%	1		2								
98	Университет Мирас	4911	18	0,37%	6		10								2
99	ЦАИУ	15187	12	0,08%			1								11
100	ЦКА	1671	20	1,20%											20
101	Шымкентский университет	5200	2	0,04%											2
102	Кызылординский университет Болашак	4159	0	0,00%											
Халықаралық оқу орны															
103	МКТУ им. Х.А.Ясави	9955	52	0,52%	7		19		1						25